TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 93

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KESİK BAŞ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 6294

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
KESİK BAŞ

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
HİLMİ KİTABEVİ, İSTANBUL, 1942

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2024
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ÖMER ASLAN

DÜZELTİ
GAMZE TUNCEL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: MART 2025, İSTANBUL

ISBN 978-625-384-044-0

BASKI
AYHAN MATBAA BASIM SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO:6/41 BAĞCILAR İSTANBUL
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44870

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: MEHMET TEKİN

1955 yılında Kırıkhan'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Hatay'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli illerimizde sekiz yıl edebiyat öğretmenliği yaptı. Öğretmenliği sürerken Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde doktora öğrenimine başladı ve Peyami Safa'nın romanları üzerine hazırladığı tezle mezun oldu. Selçuk Üniversitesi'nde araştırma görevlisi, doçent ve profesör olarak çalıştı. Daha sonra Marmara Üniversitesi'ne, ardından İstanbul Üniversitesi'ne atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir. Akademik hayatında roman sanatı, romanın sorunları üzerine yoğunlaşan yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. Roman Sanatı kitabının yanı sıra Peyami Safa, Tarık Buğra ve Orhan Pamuk hakkında çalışmaları vardır.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 93

Roman

Kesik Baş

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Mehmet Tekin

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Kesik Baş, Hüseyin Rahmi'nin kurgusu, kapsamı ve konusu itibarıyla tek polisiye romanı. Ünlü Fransız polisiye roman yazarı Emile Gaboriau'dan yaptığı üç çeviri deneyiminin yanı sıra bizde, çeviri/telif düzeyinde kaleme aldığı romanlarla polisiye türünün ilk örneklerini veren Ahmet Mithat'tan gelen esin ve etkiyle *Kesik Baş*'ı kaleme alan Hüseyin Rahmi, roman geleneğimizde uzun süre üvey evlat muamelesi gören polisiye roman türüne önemli bir eklemede bulunur. Yazar, 1917 yılında İstanbul'un farklı semtlerine dağıtılmış ceset parçalarıyla ortaya çıkan ve halkı uzun süre manen tedirgin, zihnen meşgul eden gerçek bir cinayetin[1] tüyler ürperten hikâyesini, dört bir yana dağıtılmış ceset parçalarının en çarpıcı parçası olan "kesik baş"ı merkeze alarak mizah, merak ve korku karışımı bir atmosferle kurgular. Yorumun açılışı ise, ilginçtir, mizahi sahnelerle yapılarak okur tez elden anlatı dünyasına çekilir. Çelişki mi? Okura verilmiş ödün mü? Hayır!.. Hüseyin Rahmi'nin romancılığı böyle: İşin özünde trajedi de olsa mizahtan vazgeçmem anlayışı var onda. *Kesik Baş*, ilk önce İstanbul'un seçkin gazetelerinden *İkdam*'da tefrika halinde yayımlanır (15 Nisan - 8 Haziran 1921). Kitap olarak ilk basımı ise 21 yıl sonra, 1942 yılında Hilmi Kitabevi tarafından dönemin ihtiyaçlarına göre sadeleştirilmiş olarak yapılır.

1 Cinayetin ayrıntısı için bkz. "Nat Pinkerton" lakaplı polisin kaleme aldığı (1926) "belgesel roman": *Kesik Baş Cinayeti*, Ziya, Haz. Reyhan Tutumlu-Ali Serdar, KÜY Yay., 2020

Kesik Baş, kapağında "Zabıta Romanı" uyarısı yer alsa da tipik bir Hüseyin Rahmi romanı. Tipikliği sağlayan da Hüseyin Rahmi'nin okuru etkileme yönündeki tercihi: Kurgusal açıdan modern anlatı birikiminin yanı sıra Meddah, Karagöz gibi geleneksel hikâye tarzından da nasiplenen, şenlikli diyalog sahnelerini yine anonim dağarcıktan devşirilen sözcüklerle biçimlendiren, duygu/etki yoğunlaşmasını ya da serpilmesini bize özgü mizah/ironi/alay desteğiyle gerçekleştiren bir tercihtir bu. Tercihin romanın ilk sahnesinden itibaren uygulandığını, dolayısıyla okurun, anlatı dünyasına sıradan bir karakterin sıradan bir eylemiyle hızla çekildiğini görürüz.

Parasızlıktan dolayı meyhaneye gidemeyen Nafiz Efendi, kaynanasının dulluk maaş koçanını çalıp sarraflara bozdurur ve soluğu meyhanede alır. Yer, içer, körkütük sarhoş olduktan sonra eve döner. Dönüşte, kendisine "zirzop" diyen kaynanasının sevdiğini düşünerek bir lahana satın alır ve peşine düşen çocukların alayları, bağrışmaları arasında yola koyulur. Nafiz Efendi, sarhoş kafayla sallana kaykıla yürürken akşamın alacakaranlığında fark edemediği bir kuyuya düşer. Çocuklarla birlikte çok geçmeden mahalleli de kuyunun başına üşüşür. Arada mizaha, alaya kaçan karşılıklı konuşmalar olur. Konu polise iletilir. Polis, Nafiz Efendi'yi kuyudan çıkmaya zor bela razı eder. Nafiz Efendi, kuyudan çıkarken lahanasıyla birlikte lahana sandığı bir çıkını da almıştır. Ancak çıkına sarılı olan şey, Nafiz Efendi'nin sandığı gibi lahana değil, bir kesik baştır. Bir sarhoşun marifetiyle tesadüfen bulunan kesik başla konu, çözülmesi zaman ve çaba gerektiren yeni bir serüvene evrilir.

Mahallenin çocukları ve kaynananın katkısıyla Nafiz Efendi merkezli oluşturulan mizah atmosferi sürerken gündeme gelen, "kesik baş" hadisesi, doğal olarak hem serüvenin sergilenmesinde rol alan (anlatı içi) aktörleri hem de olanlara tanıklık eden (anlatı dışı) okurları sarsarak onları mizah rahatlığından merak girdabına davet eder. Öyle ya, kör kuyuda rastlantı sonucu bulunan "kesik baş" kime aittir? Neden, niçin kesilip kuyuya atılmıştır? Kesik başı taşıyan vücudun diğer organları neredедir? Olaya tanıklık edenlerin zihinlerini meşgul eden bu soru-

larla birlikte romana hâkim olan mizah atmosferi dağılmaya başlar ama tümüyle ortadan kalkıp yerini polisiye roman için gerekli merak, heyecan ve korku karışımı atmosfere bırakmaz. Çünkü Hüseyin Rahmi, ilk bölümden itibaren okuru tatlı bir esintiyle saran mizah rüzgârını, Nafiz Efendi'yi kaynana, eş ve baldız üçlüsüyle "eşek sudan gelinceye kadar" dövdürüp elâleme rezil rüsva ettirdikten sonra dindirmeyi düşünür. Çünkü bu "zirzop" hırsızdır, sarhoştur, akılsızdır; öyle olduğu için de köteği hak etmiştir, oh olsun!.. Hırsız cezasını bulmuş, kaybeden kötekle öfkesini dindirip serinlemiştir: Tipik bir Hüseyin Rahmi adaleti!..

Mahallede bu haller yaşanırken, gelen polisler Nafiz Efendi'yi sorguya çeker. Sorgulama sonucu Nafiz Efendi'nin cinayetle ilgisinin olmadığı anlaşılır. Bunun üzerine İstanbul Emniyeti, halk üzerinde korku ve endişeye yol açan bu *vahşi cinayeti* soruşturup çözmek üzere iki deneyimli memurunu; Remzi Efendi ile Seyit Efendi'yi görevlendirir. Bu vahşi cinayeti kimin ya da kimlerin işlediği, görevlendirilen polislerin canileri yakalayıp yakalayamayacağı büyük bir merak konusu olmaya başlar. Çeşitli soruşturmalar sonucu katil oldukları bilinen ancak bir türlü bulunamayan Alber ile Flora'nın ortak dostları Fani, cinayete dönük imalı açıklamalardan sonra polisleri evine davet ederek onlara iki mektup teslim eder. Mektubun birinde Flora'nın cinayeti nerede, nasıl ve niçin işlediklerine dair itirafı, diğerinde ise bir gazete haberi yer almaktadır. Mektupta anlatılanlara göre cinayet, sevgilisi Flora'ya rahat bir hayat yaşatmak isteyen Alber tarafından planlanmış, bunun için de zengin bir dul olan Raif Bey seçilmiş ve tuzağa düşürülüp öldürülmüştür. Ancak sonuç hayal kırıklığı olmuştur, çünkü Raif Bey'in üzerinde umdukları para çıkmamıştır. Olan parayı alan Alber ile Flora ikilisi, cesetten kurtulmanın çaresini arar. Buldukları çare ise maktulün vücudunu parçalara ayırıp İstanbul'un dört bir yanına dağıtmak ve İtalya'ya firar etmektir. Her şeyi planladıkları gibi yapar ve İtalya'ya kaçarlar. Ancak burada başlarına türlü haller gelir ve sonunda vicdanının baskısına dayanamayan Flora'nın eliyle adalet yerini bulur!..

Metni hazırlarken, karşılıklı okuma konusunda eşim Şelale Tekin'in, Fransızca ibareler için Prof. Dr. Hüseyin Gümüş'ün, İş Bankası Kültür Yayınları çalışanlarının, editör Ömer Aslan'ın yardımını gördüm, kendilerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Mehmet TEKİN
Feneryolu, Ağustos 2024

1

Herkes satmakla, senet kırdırmakla; Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye giydirmekle meşgul. Ancak artık satacak şey, kırdıracak senet, kolaylıkla külah giyecek insan da kalmadı. Çok adam elleri böğründe bir memurluk arıyor. Memurlar da aylıksızlıktan ebedi oruca talim etmekle beraber başka işler bulmak için dolaşıyorlar. Herkes bir lokma ekmeğin peşinde. Eskiden para aslanın ağzındaydı, şimdi nerede olduğu belli değil. Galiba akıllı aslanlar vaktiyle onu yuttular. Vücutlarının en derinlerine indirdiler. Hazımsızlığa uğrayacaklar sandık ama boş lakırdı, bir şey olmuyor. İş tamamen para yutma becerisinde, aslan olabilmekte.

Birçok şey var ki manalarındaki eski şiddeti, kuvveti kaybetti. Mesela yağlı fesle,[1] yamalı potinle, eski püskü kıyafetle gezmek hiç ayıp değil. Ödünç para alıp ödememek, borç yığılınca bakkalı, kasabı değiştirmek, geçim gereği şöyle böyle yalan söylemek hatta masumca ufak tefek hırsızlıklar yapmak genelde görmezden geliniyor. Çünkü başka türlü yaşamak mümkün değil. Kim kimi aldatabilirse... Altta kalanın canı çıksın!

Bazı filozoflara göre ahlak geçime daha açık ifadeyle yiyecek içeceğe bağlıymış. İnsaf edin, bu kadar karışık, bozuk yiyecek içecek içinde bozulmadan kalmak mümkün mü? İnsan bir defa kazıklanır, iki defa aldanır; fakat üçüncüsünde, dördüncüsünde kendi de başkalarını dolaba getirmezse, öyle bir çevrenin düzeni daha doğrusu düzensizliği içinde bunalır,

1 Bakımı, temizliği ihmal edilmiş fes.

yaşayamaz. Ahlaksızlık da mide fesadı gibidir. Bir kere bozuldu mu artık düzelmez.

***

Nafiz Efendi, zavallı adam, zamanın zorlukları içinde cayır cayır kavrulanlardan biridir. Eskiden masrafını gelirine uydurmuş, beyler gibi geçiniyordu. Şimdi her şeyden vazgeçse de akşamları en gerekli ihtiyaçtan sayılan üç okka ekmek parası belini küttedek kırıyordu. Şairin dediği gibi, "*Vîrân olası hânede evlâd u ıyâl var*"dı.[1] Her akşam bulup, buluşturup götürmeli.

Yoksulluk ağır ağır sıkışan bir cendere gibi, her gün bir parça daha işkencesini artırıyor, kendilerinden daha çok katlanma ve dayanıklılık istiyordu. Nafiz Efendi, bütün bu sıkıntılara yalnız bir şeyle dayanabiliyordu: İçmekle...

Her akşam Langa'nın[2] Havuzlu'sunda[3] ihtiyaç dertlerini birkaç kadehin, para bulabildiği zamanlar birkaç şişenin içinde boğuyor, evine o duvar senin bu duvar benim, şarkı söyleyerek geliyordu.

Bu hoppaca sarhoşluk, onun yaşı başıyla hiç uygun değildi. Yaş kırk beşi geçmiş, saça sakala kır serpmiş, hayatın kayınpederlik, büyükbabalık mevsimine gelmişti. Bu içki düşkünlüğünden dolayı son zamanlarda kayınvalidesi Refia Hanım'la geçimsizlikleri pek arttı. Kadın, önüne çıkan eşine dostuna derdini yanıyordu. "Hanım, hanım, bizim Zirzop damat evlere şenlik, yaşlandıkça azıyor, hoppalaşıyor... Artık ondan bize hayır kalmadı. Kırkından sonra azanı teneşir[4] paklar!" diyerek söze girişiyor, anlatıyor ağlıyor, ağlıyor anlatıyordu.

Evet, damadının adını Zirzop koymuştu. O şimdi mahallede Nafiz isminden çok kaynanasının kendisine hediye ettiği bu alaycı lakabıyla anılıyordu.

---

1 Dize, Dertli'nin (1772-1846) "*Bir başıma kalsam şeh-i devrâna kul olmam / Vîrân olası hânede evlâd u ıyâl var*" beytinden alınmıştır. Anlamı: Bir başıma kalsam da dünya sultanına kul olmam fakat yıkılası evde çoluk çocuk var.

2 İstanbul'da Aksaray'dan Marmara Denizi'ne uzanan ve eskiden bostanlıkların olduğu geniş alan.

3 Eskiden Langa'da bulunan Havuzlu veya Küçük Havuzlu diye bilinen bir meyhane.

4 Üzerinde ölü yıkanan ayaklı tahta.

Nafiz Efendi birkaç gün keyif çatacak para bulamadı. İki üç akşam meyhaneciyi astı. Artık bu ispirto ticarethaneleri[1] arasından geçemiyordu. Krediyi düzelterek kafayı tütsüleyebilmek için birkaç kuruşa ihtiyaç vardı. Bu parayı bulmak çok zordu. Düşündü taşındı, kayınvalidesinin üç dört yüz kuruşluk Eytam ve Eramil[2] aylık koçanını aşırmayı kurdu. O, evde yokken dolabına anahtar uydurdu. Amacına kavuştu. Fakat iş ortaya çıkınca bir kızılca kıyamettir kopacak, yalnız ev değil, belki bütün mahalle yerinden kalkıp oturacaktı.

Nafiz Efendi, bu cihan kaygısını zihninde öldürecek iksiri çeksin de isterse dünya yerinden oynasın, umurunda değildi. Koçanı bir sarrafa kırdırdı. O akşam Havuzlu'nun bir köşesine kuruldu. Önüne mezeleri dizdirdi. Kadehleri birbiri arkasına yuvarladıkça bu felaket, bu sıkıntılı dünyanın beynini kemiren endişeleri hafifliyor, dünyanın her bakışta yürek yakan manzaraları değişiyor, şimdiye kadar seçemediği, umulmadık ümit tebessümleri bile beliriyordu.

Bu ateş gibi içeceği içtikçe kafasını saran şey neşe miydi, neydi? Sanki birkaç gündür kendinde değilmiş de şimdi kadehleri midesine döktükçe ağır ağır kendini buluyormuş gibiydi. O kendini böyle bulmaya uğraşırken etraftan gelen seslerin perdeleri yükseliyor, konular tuhaflaşıyor, kahkahalar artıyor, sanki hep ötekiler kendilerini kaybediyorlardı.

Bir aralık yanı başındaki bir konuşmaya kulak verdi. Birkaç genç şöyle konuşuyorlardı:

"Bu aralar bütün akıllı geçinenler ruhlarla meşgul. Dirileri düşünen yok."

"Onun sebebi var."

"Nedir?"

"Amerikalı ünlü mucit Edison ruhlarla haberleşme imkânını verecek bir alet icadıyla uğraşıyor da onun için."

"Laf..."

---

1 Meyhaneler.

2 Yetimler ve Dullar: Osmanlı'da memurların yetim çocuklarına ve dul kalan eşlerine bağlanan maaş.

"Laf maf. Edison gibi şöhreti yüksek bir mucit ortaya böyle bir söz fırlatırsa bu, hakikate ne kadar aykırı duran bir durum olsa da yine kayıtsızca karşılanamaz. Herkese bir türlü lakırdı söyletir. İşte ruhlarla zaten haberleşmede bulunduklarını iddia eden birçok şarlatanın yüzünü güldürecek bir haber."

"Evet, ona uygulanacak bir aletin kabulünden evvel, ruhun ne olduğunu anlamak gerekir. Dinsizler için ruh yoktur. Büsbütün anlamsız bir kelimedir. Dindarlar içinse ruh, Allah'ın en büyük sırlarıyla çevrili ve bazı mutasavvıflarca Allah'ın zatıyla ilgili, maddi olmayan hoş bir şeydir. Bununla birlikte Edison gibi bilginlerin, ruhu makine başına çağırıp söyletebilmeleri için onun bu iki görüşün dışında üçüncü yönünü ispat etmeleri gerekir. Ruh dünyevi dilini cesedinde bırakıp gidiyor. Onun manevi dilini ise hiçbir makine söyletemez. Çünkü sonra dünyanın altı üstüne gelir. İşit de böyle şeylere inanma. Allah'ın sırlarına eren ruh, dünya bilginlerinin laboratuvarlarında, fizik havanlarına, şişelere, kimya tüplerine, imbiklerine girmez. Girdi derlerse inan ki bu şeytandır."

Sarhoşlar hep bir ağızdan gülüştüler. Sonra içlerinden biri dedi ki:

"Canım, Edison'un icadıyla uğraştığını ilan ettiği bu ruhlarla haberleşme makinesinin içinde ne cin var ne şeytan, ne abartma ne de yalan. İşin aslını bilmiyorlar. Gerçeğin kimse farkında değil."

"Sen farkında mısın?"

"Hayhay."

"Nasıl farkında oldun?"

"Adam, bunu anlamak için biraz zekâ, biraz düşünme yeter."

"Yeni Dünya'dan[1] eskilerine yayılan bu mesele her tarafta çalkalandı. Âlim, cahil binlerce kafa bununla meşgul oldu. Bunu kimse sağlam bir kaba aktaramadı. Bu kadar düşünürün içinde senin kadar zekisi, düşüncelisi bulunamamış olduğuna hayret edilir. Keşfettiğin hakikati söyle de şu meyhane köşesinde aklını, el çırparak alkışlayalım."

---

1 Amerika kıtası.

"Efendim bilmem bilir misiniz? Edison sağırdır. Sesi büyüten aletle konuşuyor. Dirilerle olan bu konuşma yöntemini ölülere de uygulamak istedi. Mesele bundan ibaret. Şimdi işi çaktınız mı?"

Bir kahkaha tufanı daha koptu. Bu akşamcılar mangası içinde miskin, mistik suratlı birisi, bu kahkahalara katılmaktan çekinir görünerek dedi ki: "Gülmeyin! Ruhlarla eğlenilmez. Hem bu, böyle meyhane âleminde tartışılacak bir konu değildir. Başka şey konuşalım. Eğlenceli laf mı yok?"

Birkaçı birden:

"Oo! Demek ruhlardan senin ağzın yanık, onlardan konuşmaya korkuyorsun."

"Evet! Ne zannettiniz? En imansızları bile düşündürecek gariplikte birkaç olay bilirim."

"Bu garip olaylardan birini anlat da biz de aydınlanalım..."

"Küçükken hava değişimi için ailece Kurtköy'e gitmiştik. Orada bir cinayet oldu. Katil bir türlü bulunamıyordu. Nihayet maktul bir gece karısının rüyasına girerek caniyi ismiyle, resmiyle olduğu gibi haber verdi. Kadının ihbarı üzerine zabıta[1] herifi yakaladı."

Bir sağanaklı gülüşme daha koptu ve "Oo! Oo! Doğrusu dumanı üstünde pek taze bir olay. Necip'in çocukluk zamanında yani bundan en az yirmi beş sene evvel olmuş bir cinayet. Haydi oradan işine be! Zabıta rüya üzerine insan tutuklamaz," itirazları boşandı.

Nafiz Efendi, derin bir hasretle çektiği kadehlerin verdiği tatlı bir baş dönmesi arasında bu ruh konusunu dinliyordu. Onun dünyaya, ahirete, ruha, cesede dair pek derin bilgisi yoktu. Vaktiyle mahalle mektebinde *Tecvit*,[2] *Mızraklı İlmihal*[3]

---

1 Eskiden şehirlerde güvenliği sağlamakla görevli teşkilat, bu teşkilatta çalışan memur, zaptiye, polis.

2 Kuran'ı usulüne göre okumak için uyulması gereken kurallar. Bu kuralları öğreten kitap.

3 Yazıldığı tarih ve yazarı tam olarak bilinmeyen ilmihal kitabı. Dilinin sade olması dolayısıyla mahalle mekteplerinde temel din bilgisi kitabı olarak okutulmuştur. Halkın din anlayışını etkilediğinden modernleşme dönemlerinde adı sıkça zikredilerek eleştirilmiştir.

ve sonra da rüştiyede[1] *Emsile*,[2] *Bina*[3] filan okumuştu. Fen, felsefe adıyla bazı beşeri bilgiler olduğunu işitirdi ama bunların inanç bozan, dolayısıyla ahiret için pek zararlı şeyler olduklarını vaizlerden çok defa dinlemişti. Dini emirlere inanmayı ve öte tarafını karıştırmamayı kendisi için en büyük görev bilirdi. Ona göre ruh, insanın ten kafesinde kuş gibi tüneyen ve vefatında uçan bir şeydi. Ancak, ruh konusunda yanı başındaki mangadan dinlediği Kurtköy olayı, sarhoş kafasında derin bir etki yaptı. Demek bazı cinayetlerde ruh dünyaya inip katili ihbar edebiliyordu.

2

Akşamcıların çoğu kafaları tuttular. Kapanma zamanı gelen meyhane ağır ağır boşalıyordu. Lambalar kısıldı. Bir iki ufak tefek hırıltı oldu. Şimdiki mundar rakıların sarhoşluğu da berbat oluyor. İçenleri kudurtuyor. Eski zamanda meyhanelerden olgun çıkanlar kol kola girerler, birkaç adımda bir yol ortasında oturarak çakırkeyif sözlerle birbirlerine şiddetli sevgi ve samimiyet gösterir, her köşe başında sarmaşır, öpüşürlerdi. Bugünün sarhoşları ise sille tokatla görüşüyor; kama, revolver[4] çekiyor; birbirinin ceplerini tarıyor, cüzdanlarını aşırıyorlar.

Nafiz Efendi, hasret kaldığı bu dostuyla dudak dudağa çok öpüştü. Bulut gibi oldu. Fakat onunla yeniden kavuşmaya bir türlü doyamıyordu. Bu usturadan keskin rakıyla keyfini biledi, biledi. Bu meyhane köşesini terk etmek istemeyerek neşesini, beklentisinin son kertesine kadar götürmek için geceyi orada geçirmek arzusuna düştü. Ancak meyhane nizamnamesinin[5] son kuralı gereğince her koltuğunda bir garsonun tantanalı uğurlamasıyla kapı dışarı edildi. Ayakta duracak hali yoktu. Sarhoş, omzuyla havayı yarmak ister gibi yengeçvari yalpa-

---

1 Ortaokul.

2 Arapça sözcüklerin çekimleri hakkında bilgi veren anonim dilbilgisi kitabı.

3 Arapça fiil kalıplarına dair bilgiler veren anonim kitap.

4 Altıpatlar da denen bir tür tabanca.

5 Tüzük.

layarak kendini sokağa verdi. Hemen hemen yere kapanacak gibi yalpalaya yalpalaya karşıki yaya kaldırımını tuttu. Hava sakindi ama onun kafasında en zararlı zehirlerle karışmış bir içkinin fırtınası kopuyordu. Langa'dan semti olan Tavşantaşı'na[1] kadar, o duvar senin bu duvar benim, böyle yalpa vurarak gidecekti.

Üçüncü yalpada belini bir duvara verdi. Düşündü. Muhterem kaynanası dolaptan aylık koçanının[2] sır olduğunu anlayınca, hırsızı belirlemekte hiç güçlük çekmeyecekti. Zirzop damat bu şakayı ona birkaç defa daha yapmıştı. Kaynanası, karısı, baldızı, üçü birleşirlerse Zirzop'u eşek sudan gelinceye kadar döverlerdi. Bu küçük ve yumuşak ellerin paparasını o, dört beş defa doya doya yemişti. Tadı damağındaydı. Üç kadın arasında dayak için birlik olmazsa kaynanası bir iki defa ayılır bayılır, bununla mesele geçiştirilmiş olurdu. Bu üçlü ittifakı bozabilmek için bir menfaat göstererek müttefiklerden hiç olmazsa birisini ayırmak lazımdı. Çünkü damat ne kadar sarhoş olsa da iki kadınla başa çıkabilirdi. Bu ince siyasetle bazen dayaktan kurtulurdu.

Sokakta sırayla dizilmiş meyveciler, sebzeciler gördü. Büyük bir sırt sepetinin içine kule gibi sıralanmış iri iri lahanalar dikkatini çekti. Çünkü kayınvalidesi zeytinyağlı lahana dolmasını pek severdi. Bir yalancı dolmayla kocakarıya maaş koçanının acısını unutturmanın mümkün olabileceğini düşündü. Okkası on ikişerden dört buçuk okkalık koskoca bir baş lahana aldı. Tam elli dört kuruş verdi. Birkaç onlukla bir yüzlüğü de farkında olmayarak yere düşürdü. Şimdi bu lahanayı kocakarının öfkesindeki şiddeti almak için, yanaşan vapurla iskele arasına konulan bir balon gibi kullanacaktı fakat meret ne kucağa sığıyordu ne de koltuğa... Kendini zor götüren Zirzop bu iri lahana kellesini nasıl taşıyacaktı?

Orsa boca,[3] düşe kalka, lahanaya söve saya yine kendini yola verdi. Kestirme gitmek için yangın yerlerine vurdu.

---

1 İstanbul'un Fatih ilçesinde bir sokak.

2 Maaş defteri.

3 Güçlükle.

Buralarda sokak gibi iki taraf duvarları olmadığından sarhoşun yalpa sahası açıldıkça açıldı. Havasını bulunca pupasına[1] gidiyor. Bazen toprak kümeleri, taş yığınları arasında kayboluyor. Yerlere kapanıyor. Bir süre dinlendikten sonra yine kalkıyor. Bazen bozuk zeminlerde elinden lahanayı kaçırıyor. Turpgiller ailesinden, dünya küresi gibi şekillenmiş bu yuvarlak sebze bir engele rastlayıncaya kadar yokuş aşağı lastik top gibi koşuyor. Zavallı Zirzop, elinden tutsağını kaçırmış bir jandarma telaşıyla kaçağın arkasından saldırıyor. O da yere düşüp birkaç takla atarak yuvar yuvar yuvarlanmadıkça bu yaramaz lahanaya yetişemiyor. Fakat küfürlerin binini bir paraya salıveriyor. Cezalandırmak için kaçağa yumruklar indire indire şöyle bağırıyor: "Vay anasını, avradını, silsilesini bellediğimin kaynanamın lahanası. Yumurcak oğlu yumurcak, seni yetiştiren bostanın toprağına, bahçıvanın eline, ayağına, beş de parmağına..."

Zirzop o civarın bilinen sarhoşlarındandı. Ağzından böyle ispirto edebiyatı saçılmaya başlayınca, arkasına bir iki derken, bir düzine kadar çocuk takıldı. Refia Hanım'ın damadı neşeyi taşırdığı zamanlarda genellikle evine kadar böyle alayla giderdi.

Çocuklar:

"Ulan bak, ulan bak Zirzop lahanayı dövüyor."

"O, geçen gün ayağını vurduğu için potinle kavga ediyordu."

"Sen onun İstanbul Ağa Çeşmesi'ne[2] sövdüğünü işitmedin mi? Sallıyor kantarlıyı..."

"Ne diyor be?"

"'Behey utanmaz çeşme! Senelerden beri akmadığın halde ne yüzle gelenden geçenden yapanın adına Fatiha, dua dilenirsin?..' Sonra ne ana bırakıyor ne avrat..."

"O ne tuhaf adamdır be! Haydi kızdıralım."

Çocuklar hep bir ağızdan: "Matiz[3] olmuş Zirzop! Matiz olmuş Zirzop!"

---

1 Yolunu bulmuş gibi özgürce yürümek, rüzgârını almış pupa yelken giden kayık gibi.

2 20. yüzyılın ortalarına kadar İstanbul denildiğinde Suriçi olarak da adlandırılan Tarihi Yarımada yani Fatih ilçesi kastedilirdi. İstanbul Ağa Çeşmesi, Ordu Caddesi üzerindeki Koca Ragıp Paşa Kütüphanesi'nin arka tarafında yer almaktadır.

3 (Argo) Ortaoyununda ve Karagöz'de sarhoş rolü, zilzurna sarhoş.

Sarhoş onlara çarpık ağzıyla haykırıyordu: "Sizi gidi yedi silsilesini, ceddini ceddesini,[1] köpeğini kedisini, beygirini kısrağını, ineğini davarını suladığımın veletleri! Ulan sizin gibi iki velet de benim var. Büyükanalarına yani haddim olmayarak bendenizin kaynanasına," elindeki lahanayı göstererek, "işte bunun saygıdeğer sahibine cicianne derler. Tabiatsızlar![2] Bazen sorarım, 'Ulan eşşşekoğlu eşşekler! Bu kocakarının neresi cici? Boyalı saçları mı? Çökük avurtları mı? Koca burnu mu?.. Bu, kakanın kakası be!.. Allah belanızı versin!' Sizin de öyle cicianneniz var mı? Çok söyleniyor mu? Huysuz mu? Onu ya kocaya vermeli ya ona ha bire lahana yedirmeli. Yalancı dolmasını, kapuskasını, çorbasını, turşusunu vira yedirmeli. Çünkü lahana insanın yelini alır. Kocakarıların meraklarını dağıtır."

3

Akşamın alacakaranlığı basıyordu. Çocuklar onu, o çocukları kızdıra kızdıra, terbiyeden dışarı alaylar, yuhalar, haykırışmalar içinde Nafiz Efendi, dalgalı bir denize benzeyen viranelerin tepecikleri arasından bata çıka gidiyordu. Birdenbire sarhoşun sesi kesiliverdi. Eğlencelerini kaybeden çocuklar şaşırdılar. Sağa sola, öne baktılar. Zirzop meydanda yoktu. Koltuğunda bir baş lahanasıyla koskoca adam bir anda nasıl yok olabilir? Refia Hanım'ın damadı, herhalde kırklara karışacak[3] kadar huddam[4] sahibi olamazdı.

Çocuklar büyük bir merakla taş yığınlarının etrafını, tepelerin arasını aramaya başladılar. Tuhaf şey! Zirzop'tan eser göremiyorlardı. Bu ustaca saklambaç oyunuyla acaba onları hayrete mi düşürmek istiyordu? Haşarılar viranenin bütün deliklerini, kovuklarını karıştırarak bağırıyorlardı: "Zirzop, neredeysen ses ver!"

---

1 (Argo) Dedesini, ninesini, sülalesini.

2 Güzellikten, incelikten anlamayan, zevksiz.

3 Kırklara karışmak: Görünmez olmak.

4 Cin çağıran hocaların istedikleri hizmeti gördürdükleri cin veya cinler.

Bu soruya derinden derine bir cevap geldi: "Köpeğini kedisini suladığımın piçleri, buradayım."

Çocuğun biri: "Ulan... Ulan... Burada bir kuyu var. Geçen günü kucağında çocuğuyla beraber bir kadın düştüydü."

Yaramazlar kuyunun başına üşüştüler. Soruyorlardı: "Zirzop orada mısın?"

Derinden derine:

"Buradayım dedim ya. Beygirini kısrağını suladığım hanım evlatları."

"Ta dipte misin?"

"Hayır, orta katta, boşlukta duruyorum. Ne beyinsiz yumurcaklar bunlar! İnsan kuyuya düşünce neresinde durur ulan?"

"Nasıl düştün oraya be?"

"Birdenbire kendini aşağıya salıver de bak nasıl düştüğünü anlarsın."

"Rahat mı orası?"

"Vay babanın şarap çanağına... Ulan kuyu dibi rahat olur mu?! Of, aman, kazıklamasına bir oturuş oturdum ki sormayın halimi! Bereket versin ki kaynanacığımın lahanası minder gibi altıma tesadüf etti de... Yine de ve buna rağmen omurgam, bodoslamalarım[1] hurdahaş oldu. Iskarmozlarımdan[2] hayır kalmadı. Babafingom[3] çarpıldı..."

Sarhoş, yerin dibinde derinden derine böyle saçma sapan söylenirken çocuklar kuyuya adam düştüğünü etrafa yaymaya başladılar.

Nafiz Efendi birkaç kulaçlık[4] silindirik çukurdan sarhoşça atıp tutmaya devamla: "Bunlar kuyu değil, Şehremaneti'nin[5] gelip geçenler için kurulmuş kapanları. Haydi ben sarhoşum, bastığım yeri bilmedim düştüm. Ya benden evvel buralara kaç ayık adam yuvarlandı? Vay ineğini davarını suladıklarım! Sıhhiye İdaresi[6] hummadan, veremden, daha bilmem neler-

---

1 (Argo) Vücudun ön tarafları.

2 (Argo) Kemik, kaburga.

3 (Argo) Erkek cinsel organı.

4 Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık.

5 İstanbul Belediyesi.

6 Sağlık işlerini yürüten kurum.

den ölenleri bir bir yazıyor da kuyularda telef olanları neden ölüm listesine almıyor? Yoksa bunu ölümden saymıyorlar mı? Kuyulara hangi idare karışıyor? İstanbul'un bağrı milyonlarca kuyularla delik deşik. Fakat yine her taraf Kerbela gibi susuzluktan yanıyor. İşte benim düştüğüm bu kuyu da kuru... Sulu olaydı boğuldum gittiydi. Cenabıhak kaynanamın lahanasını cankurtaran simidine çevirirse o başka. Bazıları cılk çıkmakla beraber, yumurtalara can veren Tanrım nelere kadir değildir. Yine de bugün Şehrameneti'ne para vermek, yumurtaları canlandırmanın ötesinde yaratıcı bir kudreti gerektirir. Ulan, o ne be? Burada bir lahana daha var. Kaynanamın talihine bakın, ne kadar açık. Beni bu kuyunun dibine onun kısmeti çekti. Şimdi bu lahanalardan birinin dolmasını yaparsak ötekinin de turşusunu kurarız. Sirke, kırmızıbiber, sarımsak. Ohhh... Mezesi hoş kaçar. Fakat bu ikinci lahana taş gibi sıkı. Benden evvel buraya bir sebzevatçı beygiri mi düştü acaba? Fakat tuhaf şey! Kuyuda bulduğum lahanayı beze sarmışlar. Düzgün bir çıkın yapmışlar. Bak bunun tutacak düğüm yeri var. Ya tevekkeli değil, bunun düğümünden tutarsak bir yere kaçamaz. Benim lahana haşarı çıktı. Tutamağı da yok. Kaç defa *ferre yefirrü firaren* babını çekti.[1] Kaynanama benziyor. Cadı ihtiyardır ama cıva gibidir. Bir yerde rahat duramaz. Pencereden kapıya, kapıdan cumbaya,[2] cumbadan bahçeye koşar durur. Komşularda ne olup bitiyor, mutlaka hepsini anlamalı. Sanki bunağı mahalleye gönüllü vekayi kâtibesi[3] atamışlar. Komşulardan hangisinin erkek kedisi hangisinin dişisini ayartmış, bunlara kadar mahalle olayları kayıtlıdır onda."

Zirzop'un düştüğü kuyu, su kısmı yukarıdan yuvarlanan taşlar ve dökülen süprüntüleriyle dolmuş ve hemen hemen

---

1 (Ar.) "Kaçmak, firar etmek, tüymek" anlamındaki *frr* fiilinin geçmiş zaman (*ferre*), geniş zaman (*yefirrü*) ve mastar (*firaren*) kalıplarıyla "her türlü kaçmak" anlamında alay için türetilmiş bir deyim.

2 Eski Türk evlerinde üst katlarda pencere hizasında sokağa doğru çıkıntısı olan ve üç tarafı gören kafesli bölüm.

3 İstanbul kadısının maiyetinde bulunan ve mahkemedeki sorulan sorular, verilen cevapları zapta geçirip hüküm verilmesine yardımcı olacak hususları özetleyerek kaleme alan zabıt kâtibi.

iki kulaçtan ibaret derinliği kalmış kuru bir çukurdu. Buraya düşerken sarhoşları koruyan manevi bir gücün varlığına insanı inandıracak güzel bir tesadüfle Nafiz Efendi'ye, başının ve ellerinin birkaç yeri hafifçe berelenip kanamaktan başka bir şey olmamıştı.

Çocukların kuyuya adam düştüğünü duyuran bağrışmaları üzerine birkaç kişi toplandı. Bu gibi vakalarda yardımcıdan çok seyirci birikir. İşsiz güçsüz kimseler için bu ücretsiz, bedava seyirler ne kadar tatlıdır. Böyle seyirlere yalnız avareler değil, pek çok ciddi kimseler de dalarak işlerinden olurlar, türlü zararlara uğrarlar...

Şimdi kuyu başındakiler yukarıdan sesleniyorlar; sarhoş aşağıdan boğuk boğuk, tuhaf tuhaf cevaplar veriyor, bir kahkahadır gidiyor. Bundan dolayı birikenlerin sayısı gittikçe artıyordu. Bir ip bulduarak kuyuya uzattılar. Bunu sıkıca beline bağlamasını sarhoşa teklif ettiler. Fakat aşağıdan hayır cevabı geldi. Zirzop karanlık mezarından, "*Hoş geldi bana bu kuyunun âb u havası*"[1] dizesini gazel gibi okuyarak yukarı çıkmamak için türlü türlü sarhoşça bahaneler gösteriyordu. Nihayet iş karakola aksetti. İki polis geldi. Bunlardan biri kuyunun ağzından aşağı haykırarak: "Hey, hişt bana bak!.. Yukarı niçin çıkmıyorsun?" Kuyudan derinden derine cevap: "Nakliye vasıtası yok da onun için." Seyircilerde kahkahalar.

"Sana ip atıyorlar. Beline niçin bağlamıyorsun?"

"Allah Allah! Ben sarhoşum, sarhoş! Su kovası değilim. İpi bağlayacak sağlam kulpum yok."

"Ya nasıl çıkacaksın?"

"Beni buraya düşüren şeytan elbette çıkarır."

Etraftan kahkahalar, kahkahalar.

Yukarıdan: "Bu kadar kişi seni burada saatlerce bekleyemez! Haydi çabuk ol."

Kuyudan: "O kadar kişiyi oraya kim davet etti anacığım? Kuyuya bir sarhoş düşmüş. Bunu görmek için oraya yığılacak

---

1 Baki'nin "*Hoş geldi bana meykedenin âb u havâsı / Billâh güzel yerde yapılmış yıkılası*" beytinden uydurularak söylenmiş. "*İyi geldi bana meyhanenin suyu havası / Vallahi güzel yerde yapılmış yıkılası.*"

ne var? Keyif benim değil mi? Kuyuya düşerim, havuza düşerim, lağıma düşerim. Âleme ne oluyor? Buranın havası bana her bakımdan iyi geldi. Serin, korunaklı, güvenli. Buraya kolay kolay hırsız gelemez. Tramvay işlemiyor, otomobil geçmiyor. Konferans veren yok, yardım toplayan yok. Buradan daha iyi yeri nerede bulacağım? Eve gideyim de kaynanamdan dayak mı yiyeyim?"

Kuyu başını çevreleyen halkın kahkaha sağanakları gittikçe büyüyor ve bu gülünç konuşma devam ediyordu.

Yukarıdan: "Haydi, sarhoşluğun lüzumu yok."

Aşağıdan: "Behey adamlar, sarhoşluk istemekle olan bir şey değildir. İçtiğim alkolün birkaç saat etkisini sürdürecek. Sarhoşluğumu piç etmeyin. Rakı ateş pahasına çıktı. Vallah sizden zarar ziyan dava ederim. Bu kuyunun içi yarım ahiret demektir. Kimse karışamaz. Sarhoş lafı dinlemek istemeyen çekilsin oradan. Ben onların arkasından gitmiyorum. Onlar beni dinlemeye geliyorlar. Hem de bedava kahkahalarla gülüyorlar. Öyle ya tiyatrolar pahalı olunca halk böyle beleşten sokak komedyalarını dört gözle arıyor."

"Çok söylenme haydi, haydi ipi bağla beline."

"Ayol ben sarhoşum, siz ayıksınız. Bir kere o uzattığınız şey, kim bilir hangi çıkrıklı kuyunun çürük ipidir? Sonra benim gibi sağını solunu kaybetmiş bir sarhoşun bağlayacağı düğüme güvenilir mi hiç? Kuyunun yarısına gelince çözülsün, bir daha düşeyim aşağı. Vallahi bu sefer vücudum tek dürbünler gibi birbirinin içine geçer de insan şeklinden çıkarım."

Kahkahaların içinde külhaninin[1] biri arkadaşına:

"Diyojen[2] gibi bir adam, doğru söylüyor be!"

"Diyojen kim ulan?"

"Bilir miyim ben? Bizim Makridis'in eniştesi."

"Bilmediğin naneyi niye avurduna alıyorsun? Diyojen eczanelerde satılır bir sudur."

---

1 Kendilerine özgü giyinişi olan, serserilik, haytalık yapan, argo kullanan, başıboş, haylaz delikanlı; apaş, külhani, tulumbacı.

2 Sinoplu Diyojen ya da Kinik Diyojen (MÖ 404-MÖ 323) diye bilinen, medeniyetin nimetlerini, medeniliği reddeden ve bunu kişisel deneyimleriyle felsefeye dönüştüren ünlü antik çağ filozofu.

"Neye iyidir o?"

"İskalamentoniye."[1]

"Açbaşı[2] be... Enayi."

"Ağabeyim soğukluğa uğradı da iki şişe Diyojen içti. Belini öyle ısıtabildi."

Arkadaşı, söyleyenin ensesine bir tokat atarak: "Güm!"

Öbürü silleyi iadeyle: "Pat!"

Kuyunun başında böyle türlü konular, dil şakaları, el şakaları yapılırken içeriden Zirzop, tuhaf ve arkası gelmez uzun nutkunda coşarak gittikçe viraneyi dolduran dinleyicilerini gülmekten kırıp geçiriyordu.

4

Sarhoşa yukarıdan meram anlatmanın imkânsızlığı anlaşılınca aşağıya bir adam indirmeye karar verildi. Çünkü gün kararıyordu. Sarhoş, ayık, her ne olursa olsun iki üç kulaç yerin altındaki bir kazazede, gecenin türlü tehlikelerine terk edilemezdi. Bir fener buldular. Güçlü kuvvetli birisi aşağıya inmeye razı oldu. Kuyuya evvela yanan feneri sallandırdılar. Sarhoş aşağıdan, "Ben fener istemem. Aydınlık istemem. Çünkü ben körkandilim.[3] Lahanalarımı çalmaya geliyorlar!" şikâyetleriyle haykırıyordu. Fakat o adam usta bir kuyucu gibi kuyunun örme taşlarına tutuna tutuna indi. İpin ucundan çözdüğü feneri bir kenara koydu. Kuyunun dibinde bir hayli yığın oluşturan moloz tabakası, Zirzop'un kemiklerini kırılma tehlikesinden kurtarmıştı. Onun bağırıp çağırmalarına bakmayarak ipi koltuk altlarından geçirdi, sıkıca birbiri üzerine birkaç düğüm yaptı. Yukarıdan çekmeye başladılar. Sarhoş, vince takılmış bir yük gibi döne döne yukarı çıkarken bütün kuvvetiyle yaygarayı basıyordu: "Lahanalarım... Aman ümmet-i Muhammet lahanalarım... Yarın ahirette on parmağım yakanızda olsun! Lahanalarım..."

---

1 Belsoğukluğu.

2 (Argo) Çekil, haydi oradan, defol!

3 Aşırı derecede sarhoş, gökkandil, zilzurna.

Onu kuyudan aldılar fakat oyuncağım diye tutturan huysuz bir çocuk gibi kopardığı "lahanalarım" feryadını kesmek mümkün olmuyordu. İpi tekrár kuyuya uzatarak, aşağıdaki adama lahanaları bunun ucuna bağlaması için seslendiler. Biraz sonra lahanalar da yukarı çekildi. Ancak çıka çıka ipin ucunda, ezilmiş, üçte bir kısmı dağılmış bir lahana ile mavi ve kırmızı satrançlı[1] bir dokuma parçasına bağlanmış yuvarlak bir çıkın çıktı. Çıkının şekli polislerin dikkatini çekti. Derhal sordular: "Bu bezin içinde ne var?"

Sarhoş: "Lahana."

"Nereden aldın?"

"Almadım. Onu kuyunun içinde böyle bağlı buldum." Asıl lahanayı göstererek, "Bunu şuradan küfeciden aldım." Dokuma çıkını işaretle, "Bunu da böylece kaynanamın kısmetine kuyuda buldum. Biri dolmalık, biri turşuluk..."

Polisler derhal çıkının düğümünü çözdüler. Feneri yaklaştırdılar. İçinden Ermenice bir gazeteye sarılı, lahana gibi yuvarlak bir şey çıktı. Kâğıdın birkaç yerinde koyu kırmızı lekeler görünüyordu, gazeteyi açtılar. Kenarı kroşe örmesi,[2] baklava dantelalı, üzeri kurumuş kanla lekeli bir patiska parçasının içinde yine aynı yuvarlak şekil görünüyordu. Yuvarlağa birkaç defa dolanmış olan bu patiskayı da açtılar. Kirpiklerinin arasından kesik koyun kelleleri gibi karaları kaymış, süzgün bakan bir insan kafası çıktı. Bu kesik baş kulaklarına kadar bir ressam paleti gibi türlü renge boyanarak çehre tanınamaz bir hale getirilmişti. Lakin onun bütün hüviyeti gözlerine toplanmıştı. O esrarengiz, o anlaşılmaz, o korkunç bakışıyla ölümün sessiz, donuk, derin süzüşüyle sanki, "İşte beni kestiler, bu kuyuya attılar. Katillerimi bulun. Adalet isterim, insan kardeşlerim," demek istiyordu. Turşuluk lahanasının böyle feci ve ürkütücü bir şekle dönüştüğünü gören sarhoş, herkesten evvel büyük bir ürküntüyle, "Aman ya Rabbi, palyaçoyu kesmişler. Kafasını çıkına sarmış, kuyuya atmışlar!" feryatlarıyla olayı ilana başladı.

---

1 Kareli.

2 Kroşe kancası kullanılarak iplikten dokuma yapma işi; tığ işi örgü.

Kesik baş, kan karışmış türlü boyalarıyla hakikaten bir trajedi sahnesinde kurban edilen bir palyaço simasını almıştı. Fakat bu, bakanları güldürmüyor, pek fena ürkütüyordu.

Derhal merkeze telefon edildi. Zabıta soruşturmaya başladı. Orada abuk sabuk sözleriyle başına kalabalık toplamaktan başka, olayın aydınlatılmasına bir yararı görülmeyen sarhoşun, evine gitmesine izin verildi. Nafiz Efendi yürümek için ayağa kalkınca, düşmekten dolayı olan vücut ağrılarını işte o zaman hissetti. Her adım atışında, "Aman belim! Aman diz kapaklarım! Topuklarım!" şikâyetleriyle inliyordu.

Çocuklar, her meyhane dönüşünde türlü maskaralıklarıyla kendilerini eğlendiren bu parasız komiklerinin koltuklarına girdiler. Onu ağır ağır yürütüyorlardı. Birtakımı olayı haber vermek için oraya pek uzak olmayan Tavşantaşı'na, eve koştular. Kapının zilini koparacak gibi bir telaşla çekince, kaynana Refia Hanım içeriden hemen bağırmaya başladı: "Kapının çıngırağını mı koparacaksınız? Kimdir o terbiyesizler?"

Dışarıdan çocuklar: "Biziz, hanım teyze biziz... Damat kuyuya düştü."

Bu müjde karşısında kaynana hanımın öfkesi derhal sevince dönerek:

"Hay müjdeleyen ağzınızı öpeyim. Ohhh... İşte benim ahlarım tutuyor. Şükür Rabbimin lütfuna!"

"Fakat çıkardılar, çıkardılar..."

"Hay çıkaran eller kırılsın. Niçin çıkarıyorlar musibeti? Boğulmamış mı? Sağ mı çıktı?"

"Sağ çıktı, sağ... Biraz yanı, beli ağrıyor işte o kadar."

"Acı patlıcanı kırağı çalmaz. O, geçenlerde rakı diye yanlışlıkla asit,[1] asit fenik[2] içti de bir şeycik olmadı. Bu kaçıncı düşüşü. Bu civarlarda onun düşmediği kuyu, lağım kalmadı. Ahlaksız, edepsiz herif! Rakı parası bulamayınca benim koçanımı çalar. Başka malım yok. Kala kala merhum kocamdan elimde bir maaş koçanı kaldı. Çok para değil, dört yüz elli

---

1 Sidik (yazarın notu).

2 Boya, plastik ve bazı ilaçlarda işlerinde kullanılan benzinin oksijenli hali, fenol.

kuruş a dostlar. Efendi'ye selamünkavlen[1] geldi. Üç sene devamlı lazımlığa oturttum. Bazen inatçı çocuklar gibi çişini söylemez, oturduğu yere salıverirdi. Kaldırıp koparamazdım. Vücudu bir külçe toprak kesildi. Arasam tırnaklarımın arasında hâlâ kirleri durur. Süngü depreşmesin.[2] Helalühoş olsun. Bir şey dediğim yok."

Kaynana coştu. Bu kadar lakırdıyı görünürde hiçbir muhatap yokken, henüz açılmamış kapı arkasından söylüyordu. Nihayet her koltuğunda birkaç çocuk, kahkaha gürültüleri içinde alayla Zirzop geldi. İçeride kaynana, eş ve baldız hanımlar, hırsıza sorgusuz sualsiz mükemmel bir sopa çekmek için söz birliği ediyorlardı. Kadınlar evvela çalınan koçan parasının meyhaneden artabilen kısmını bulmak için damadın bütün ceplerini, üstünü aramayı uygun gördüler.

Zirzop, uğrayacağı bu yoklama işini bildiği için meyhaneden artan parayı pek gizli bir yerine saklama önlemini almaktan geri durmazdı. Fakat bugün nasılsa rakıyı fazla kaçırması üzerine kuyu felaketi de eklendiğinden bu önlemi almaya vakit bulamamıştı. Kadınlar ilk saldırışta cebinden yetmiş dört kuruş para çıkardılar.

Kaynanası kemik kesilmiş nasırlı ağır eliyle damadının yüzünü nezaketsizce okşayarak, "Söyle bakayım, paranın üst tarafını ne yaptın?" dedi.

Sarhoş, kabahatini affettirmeye uğraşan arsız bir çocuk sırnaşıklığıyla, "Paranın üst tarafını sarrafla meyhaneci aldı," dedi.

Kaynana bir tokat daha inerek:

"Bakın utanmaza! Kabahatini nasıl sıkılmadan söylüyor?"

"Aaa!.. Senden mi sıkılacağım? Ben daima doğruyu söylerim. Asmaya götürseler yalan söylemem. Fakat kaynanacığım, bugünlerde ne kadar zayıflamışsın. Elin sade kemik kalmış. Yenir yutulur şey değil. Yüz elli dirhem rakıyla bayat ciğer kebabı, fasulye piyazı mezeleri üzerine, bu sinirli eşek

---

1 İnme, felç.

2 Süngüsü depreşmesin: Bir ölünün aleyhinde konuşurken, "Öldü gitti, ruhu incinmesin," anlamında söylenir.

pastırmasına dönmüş iskelet elin dayağı yenir mi? İnsaf et. Aylığım çıktığı vakit paranı tastamam getireceğim."

"Senin aylığın çıkıncaya kadar çoluk çocuk evde bizim canımız çıkacak." Kafasına bir yumruk indirerek, "Ha!.. Söyle bakayım hırsız herif..."

"Kaynanacığım, bu benimki hırsızlık sayılmaz, buna şu zamanda sahibine haber vermeden ödünç almak derler. Biraz kanun, biraz görgü öğren..."

Kaynana eliyle bir türlü öfkesini alamayarak tekmeye girişir. Sarhoşun beli ortasına, elinden daha kemik kesilmiş kaskatı tabanını birbiri arkasına indire indire: "Al sana kanun! Al sana keman!"

Sarhoş güle güle: "Dayağa benzemiyor ki... Kart kancık çiftesi."

Kocakarı tepine tepine haykırarak: "Hayy... Nefesim tutuluyor, tıkanıyorum."

Sarhoş: "Oohhh tıkan, benden evvel kendi geberecek. Bana hiçbir şey olmaz. Alışığım babam, beni kaç kere eşek tepti. Vücudum alışkındır."

Kocakarı: "Hafakanım tuttu. Gidiyorum."

Sarhoş: "Uğurlar olsun. Hâlâ buradasın yezit cadı..."

Kocakarı: "Ölürsem kanımı bu heriften dava edin. Diyetimi[1] alın çocuklar..."

Sarhoş: "Bu iskeleti çıkmış, bu tirit[2] karıda ancak yüz gram kan vardı. Onu da bu sene tahtakuruları emdi bitirdi. Hangi kanı dava edecekler? Kendini adamdan sayıp bir de diyet istiyor. Ulan bugün bir tulum işkembenin fiyatı senden yüksektir. Dayak atmak genç harcıdır. Yetmişinden sonra dayak atanlar, öfkeyle iki defa kollarını kaldırıp indirince kalıbı dinlendirirler. Dayağı yiyene bir şeycik olmaz."

Üç dört vuruştan sonra yarı baygın düşen kocakarının imdadına kızları yetişti. Zirzop'un rakı beynine vurdu. Ev yerinden kalkıp otururken, acı acı sokak kapısının zili çalındı.

---

1 İslam hukukunda yaralama ya da öldürme durumunda, suçlunun ödemek zorunda olduğu bedel.

2 Yaşlı ve zayıf kimse.

"Kimdir o?" sorusuyla aşağıya koşan şu cevabı aldı: "Zabıta geldi. Kuyu içi cinayetinden dolayı Nafiz Efendi'yi sorguya çekeceğiz. Söyleyin aşağı gelsin."

Bu "kuyu içi cinayeti" ifadesi müthiş bir hızla bir anda bütün evin içindeki ağızları dolaştı. Kulaklarda ürpertili bir sesle çınladı. Kavga ve dayak patırtılarıyla içkinin ilk hızından uyanmaya başlayan sarhoşa bir ürkeklik geldi. Kuyu içi cinayetine dair kendine ne soracaklardı? Ne biliyordu ki söylesin?

Nafiz Efendi hafif bir ürperişle aşağıya indi. Kapı önünde iki memur duruyor, biri soruyor biri yazıyordu.

Soru: "Sen saat kaçta kuyuya düştün?"

Cevap: "Ben saati satalı bir sene oluyor. Yanımda saatim bulunsaydı bile düşüşüm kazaylaydı. Oruç bozar gibi saate bakıp da düşmedim ki!"

Soru: "Zaman hakkında yaklaşık olarak bir şey söyleyemez misin?"

Cevap: "Akşam ezanından sonraydı diyebilirim."

Soru: "Kesik başlı çıkını, dipte kuyunun hangi yanında buldun?"

Cevap: "Bunu pek iyi tahmin edemem. Düşünce kuyunun dibine kıçüstü oturdum. Elimi karşıma uzattım, çıkına rastladı."

Soru: "Seni kuyunun başına götürürsek ne taraftan yürüyüp geldiğini, yüzün hangi yöne dönük olarak aşağı düştüğünü bize söyleyebilir misin?"

Cevap: "Söylerim."

Soru: "Çok fazla sarhoştun değil mi?"

Cevap: "Evet."

Soru: "Ne yaptığını seçemez bir halde?"

Cevap: "Hayır, hayır! Kendimi kaybetmemiştim, epeyce keyiftim. Hatta şimdi bile biraz öyleyim."

Soru: "O çıkını kuyuda bulduğundan kesinlikle emin misin?"

Cevap: "Eminim. Başka türlü nasıl olur?"

Soru: "Onu kuyuya, sen kendin götürmüş olabilirsin."

Nafiz Efendi, bu garip şüphe karşısında sırtının ortasına doğru bir titreme geçirerek, "Affedersiniz efendim. Ben katil değilim. Yanımda bir çakı bile yok," dedi.

Bu sorgulamayı merdiven başından dinleyen kayınvalidesi söze karışarak, "Polis efendiler! O başı, damadım kesmiştir. Allah için ben tanıklık ederim. Çoktan beridir ahlakını pek bozdu. Artık ben bu adamdan her fenalığı umuyorum. Alın, götürün, cezasını çeksin. Asın da elinden kurtulayım," dedi.

Memur hafif bir gülümsemeyle, "Hanım, size soru sorulmadan lakırdıya karışıp sorgulamamızı bozmayın." Nafiz Efendi'ye dönerek, "Senin koltuğunda bir lahana varmış, yere düşürüp düşürüp yine alıyormuşsun," dedi.

Cevap: "Evet..."

Soru: "O çıkını da lahana sanarak yerden almış olabilirsin."

Cevap: "Hayır efendim, hayır. Ben lahanayı zor götürüyordum. İkisini birden taşıyamazdım. O kesik baş çıkınının, ben düşmezden evvel kuyuya atılmış olduğundan kesinlikle emin olun efendim."

Soru: "Hangi meyhanede içtin?"

Cevap: "Küçük Havuzlu'da."

Soru: "Arkadaşların var mıydı?"

Cevap: "Hayır."

5

Kesik baş cinayetinin soruşturulmasında, bu gibi esrarengiz olayları inceleme ve araştırmadaki tecrübeleriyle, uzmanlık ve başarılarıyla tanınmış Remzi ve Seyit Efendiler görevlendirildiler.

Remzi Efendi Fransızcaya ve oldukça Rumcaya aşina, biraz Ermeniceden anlar, polis mektebinin yetiştirdiği yetenekler içinde kendini göstermiş, mesleğinin iftihar edeceği, yorulmak, üşenmek bilmez seçkin bir zabıta memurudur. Bu önemli görev için donanım kadar ve belki de ondan çok lazım olan Allah vergisi, doğuştan gelen niteliklere de sahiptir. Bir olayın aslını esasını derinden derine gereği kadar incelemedikçe görünüşe aldanmaz, ilk ipuçlarında telaş göstermez, sabırlı ve ölçülü duruşunu hiç bozmaz. Bazen gerçek görünümüne bürünmüş aldatıcı hatalar olduğunu bilir. Boş gurur ve gösterişlerden hoşlanmaz. Bir cani yüzü, onun için defalarca okunmuş bir sayfa,

ana hatları çizilmiş bir muammadır. Çeşitli insanlarda kendini gösteren aynı hastalık, seyrinden, belirtilerinden nasıl tanınırsa, bütün canilerdeki ortak hatları, izleri, eksiklikleri, kötülükleri öyle karşılaştırarak görür, anlar. Gerekli hükümleri çıkarır.

Seyit Efendi, teorik donanım itibarıyla Remzi Efendi'ye yaklaşamaz. Fakat o da bu birinci memurun sevk, idare ve ikazıyla henüz pratik açıdan yetişiyordu. Bazen elde ettiği kanıtlara güvenerek kuruntulara kapıldığı, serapları hakikat sandığı olurdu.

Olay kendilerine haber verilir verilmez, bu iki gayretli memur araştırmalara kuyudan başladılar. Remzi Efendi, evvelce inmiş olanlarla beraber kendisi de kuyuya indi. Nafiz Efendi'nin ve onu çıkarmak için inen kişinin hatırladıklarına başvurarak bu susuz kuyu dibinde çıkının bulunduğu noktayı belirlemeye çalıştı. Kuvvetli bir fenerle orasını karış karış aradı. Evvela hiç dikkate değer ve önemli görülmeyen bir şeyden, bazen insanı gerçeğe götürecek bir ipucu yakalanacağını bilirdi. Ne kadar ustalıkla yapılırsa yapılsın, hiç iz bırakmadan bir cinayet işlenebileceğine ihtimal vermezdi.

Birçok taş toprak, kırıntı, döküntü, sebze meyve kabukları arasında ucu dışarıda kalacak şekilde yan cebe takılan çengelli bir kurşunkalem buldu. Nafiz Efendi ile diğer kişiye göstererek bu kalemin kendilerine ait olup olmadığını sordu. Her ikisi de kalemin sahibi olmadıklarını söylediler. Birinci delili oluşturması muhtemel olan bu şeyi Remzi Efendi cebine attı. Bu kalemin de çıkının bulunduğunu söyledikleri aynı noktada bulunması dikkate değerdi. Çünkü çıkını kuyuya atanın cebinden düşmüşe benziyordu; kuyuya doğru fazlaca eğilince yan cebin kenarından kalem kayabilirdi. Gerek çıkının gerek kalemin bulunduğu nokta kuyunun batı tarafına tesadüf ediyordu.

Kuyudan çıktıktan sonra Remzi Efendi, büyükçe dört beş taşa işaret koyarak kuyu ağzının çeşitli yerlerinden aşağıya attı. Tekrar inip bu işaretli taşların ne taraflara düşmüş olduklarını inceledi. Bundan maksadı, çıkını atanın kuyu başına hangi yol ve hangi taraftan gelmiş olduğunu belirlemeye çalışmaktı. Kuyunun dibi hemen hemen bir buçuk metre çapında vardı. Fakat inişli çıkışlı ve pek düzensiz olduğundan, atılan taşlar

yukarıdan bırakılan istikametin bazen zıtı noktalara düşüyor, dolayısıyla meselenin çözümü güçleşiyordu. Lakin yapılan denemeler neticesinde çıkını atanın doğu yani Kumkapı yönünden geldiği hemen hemen yüzde altmış yetmiş derecesinde bir doğrulukla netleşir gibi oluyordu.

Seyit Efendi, üstadının bu kadar gereksiz ayrıntıyla uğraşarak bazen boşa vakit kaybetmesine itiraz eder gibiydi. Fakat bir şey söyleyemezdi. O, neredeyse açık, yanılmaz, şaşmaz izler yakalayarak çabucak hedefe ulaşmak isterdi.

Kesik baş merkeze götürüldü. Tıbbi muayenesinde cinayetin ancak dört beş günlük olduğu anlaşılıyordu. Asıl haliyle kellenin çeşitli açılardan fotoğrafları alındıktan sonra, yüz çizgileri daha iyi seçilerek, teşhisi kolaylaştırmak için alkolle boyaları temizlendi. Bu, kırk sekiz ellilik bir vücudun başıydı. Yayla gibi tepesi açılmış, beyaz karışık kumral saçları ve bıyıkları, usta bir berberin makasıyla son moda ve gayet düzgün kırpılmıştı. Kadavralarda ölümden bir müddet sonraya kadar kılların sürmesi gerçek bir durumdur. Dolayısıyla ölünün yüzünde pek hafifçe sakal belirmiş olması, cinayet günü yeni tıraş olduğuna işaret ediyordu. Gözlerinin içine kadar yer yer geniş kan toplanmaları ve sağ şakağında iri bir çürük görülüyordu. Doktorlar keşif raporuna başın kesilmeden evvel boğulmuş olduğunu kaydediyorlardı. Bu kesme işi ustura gibi gayet keskin bir aletle yapılmıştı.

Üst ön dişlerinden dört kesiciyle iki köpekdişi yani altısı, kauçuk bir damak üzerinde takma dişti. Asıl dişlere iki yandan altın telle tutturulmuş bu takma kısmı ağızdan çıkardılar. Eğer dişçilerin yaptıkları takımlara imza koymaları âdet olsaydı, bu altın dişli damak parçası maktulün kimliğini belirlemeye yardımcı olabilirdi. İstanbul'daki yüzlerce dişçiden hangisinin elinden çıkmış olduğuna dair üzerinde hiçbir işaret görülemeyen bu dişlerden bir ipucu yakalamak için herhalde yine de yararlanılabilirdi.

Kesik başın fotoğrafı, gazetelerde yayımlanarak aslı da Divanyolu'nda[1] üç dört gün halka teşhir edildi. Başı tanıdığını

---

1 Günümüzde Fatih ilçesinde Beyazıt Meydanı ile Sultanahmet Camisi arasında uzanan Divanyolu Caddesi.

iddia edenler oldu. Fakat soruşturma derinleştirilince, birbirini tutmaz sonuçlarla bütün bu iddialar boşa çıkıyordu. Başın kuyudan çıkarılışı, kasım ayının on birinci pazartesi günü akşamı gerçekleşmiş olduğuna göre o hafta içinde insan kaybı olanların merkeze müracaatları ilan edildi.[1] Yine bir iki kişi geldi. Ancak başı gördükleri zaman aradıklarının bu olmadığını söyleyerek gidiyorlardı.

Maktul acaba İstanbul'a yeni gelmiş, burada kimsesi olmayan bir taşralı veya yabancı biri miydi? Bu kadar haberlere, ilanlara rağmen nasıl oluyor da bir akrabası veya tanıdığı çıkmıyordu? Bozulmayı önlemek için kesik kafa bir cam kavanoz içinde ilaçlı sıvıya konuldu.

Remzi ve Seyit Efendiler, bedeninden ayrılmış bu başa hayatının son faciasını söyletmek için, meçhule karşı inatla kavanozun başından ayrılmayarak düşünüyorlardı. Ancak bütün bu ısrarlı çabalar boşa gidiyor, zavallının süzgün gözlerinden mazlumca adalet isteğinden başka bir mana anlaşılmıyor, sorulan sorulara o aralık ağız hiçbir cevap vermiyordu. Soruşturma ne yöne çekildiyse hep sonuçsuz kaldı. Olayın üzerinden on sekiz yirmi gün geçti, aldatıcı bir iki ihbar ve dedikodudan başka hakiki bir ipucu yakalanamadı. Aman ya Rabbi bu öldürülen adam, bir göktaşı gibi İstanbul'a gökten düşmedi ya!.. Bir yabancı bile olsa elbette burada birkaç gün, birkaç saat yaşadı. Bazı kimselerle görüştü. Bazı yerlerde oturdu, kalktı, gezindi. Hiçbir tarafta varlığından bir eser, bir iz bırakmamış olması mümkün değildi. Sonuçta bu bir baştı ve mutlaka bunun bir bedeni olacaktı! Bir başı yok edemeyen katiller, acaba koca vücudu nereye gizleyebildiler? Bu ceset de parça parça edilerek o civarda yahut çeşitli semtlerde başka kuyulara mı atılmıştı? Çukurlara mı gömülmüştü?

Maktulün cesedi, katilin başına bela kalan öyle müthiş bir musallattır ki derin kuyulara bırakılsa bile kendini gösterir. Toprağa gömülse vakit ve saatini bekleyen bir tesadüfün yardımıyla silkinerek çıkar, denize atılsa dalgalar sahile getirir. Bu

---

1 Bu romanın yazıldığı tarihte henüz teşkil edilmemiş olacaklar ki zabıta cinayet masalarından ve morgdan hiç bahsolunmuyor (yayıncının notu).

öyle yok edilmesi mümkün olmayan bir şeydir ki yıllar yıllar geçse katili her an tehditten geri kalmaz. Öldürülenin ruhu, öldürenin zihnini sürekli kaplayan siyah bir kâbustur. Cansız bedeniyse parçalanmış bile olsa, çoğu zaman katilini yakasından tutarak zabıtaya teslim edinceye kadar uğraşır. Ayrı ayrı yerlere atılan, gömülen, yakılan bu kısımlar görenleri, işitenleri hayretlere düşürecek bir mucize gibi, günün birinde bir araya toplanarak reddedilmesi imkânsız bir cinayet delili şeklinde korkunç ve apaçık bir şekilde katilin önüne çıkar.

Ne yazık ki failleri namuslu insanlar arasında cezasız dolaşan, belki de toplumda saygı ve itibar görerek yaşayan, sonsuza değin bulunamamış ve unutulmuş vakalar da inkâr olunamaz. İşte bütün katiller, pek büyük bir ustalıkla işlediklerine inandıkları cinayetlerinin uğursuz cesaretini buradan, yani sonsuza kadar gizli kalacağı düşüncesinden alırlar. Fakat bazen de bir hiç, yerler altında gömülü sanılan cinayetlerini topraklara, denizlere kusturtarak onları cinayet mahalline kadar sürüklemeye yeter.

6

Maktulün diğer organlarına tesadüf etmek ümidiyle kesik başın bulunduğu viraneye yakın ne kadar kuyu, çukur ve kuytu köşe bucak varsa kazarak, eşerek elek elek aradılar. Cinayeti aydınlatmaya yarar bir şeycik bulamadılar.

Ellerinde delil niteliği taşıyabilecek şeyler: kırmızı ve mavi satrançlı dokuma, kenarı kroşe örgüsü baklava dantelalı patiska parçası, Ermenice *Aşharh* gazetesi, bir de kauçuk damaklı dişler. Bu takma dişleri İstanbul'daki en tanınmış dişçilere gösterdiler. Hiçbiri üzerine mal etmedikten başka, "filan özelliğinden dolayı falan dişçinin yapımı olsa gerektir" türünden genel, özel bir görüş beyanında da bulunmadı. Yalnız bu araştırmanın bir cinayetle ilgili olduğunu anlayan bir tanesi şöyle dedi: "Bu elinizdeki dişler çok önemli ve yanılmaz bir delildir. Çünkü bu damak parçası, önce üst çenenin alçıyla bir kalıbı çıkarılmadan

imal edilemez. Ve dünyada birinin kalıbı ötekine uyacak şekilde birbirine benzeyen iki çene bulunmasının ihtimali yoktur. Dolayısıyla hiçbir insanın takma damağı başka bir ağza uygun gelmez. Bu dişlerin kalıbını bulup da kesik başın ağzına deneyince onun olup olmadığı anlaşılır. Ancak ölüm çenenin, damağın şeklini değiştirirse orasını bilemem."

Peki ama evvela bunu yapan benim diyen dişçiyi bulmalı ki sonra kalıp denemesine imkân doğsun. Birçok evde birer benzerine daha tesadüf olunacağına şüphe edilemeyen diğer bez ve kâğıt parçalarından ibaret delillere gelince, bunların da incelemeleri cinayetin kaynağına kadar ulaştırabilecek kuvvetli ifadeler bulması pek zordu. Bunlar, cinayet dilinin öyle hiyeroglifleriydi ki tesadüfen bazen yedisi sekizi bir araya toplanmakla kesine yakın manalar çıkarılabilirdi. Ancak bunları söyletmek büyük bir beceriyi gerektirirdi.

Remzi Efendi incelemeye gazeteden başladı. Bu bir *Aşharh* nüshasıydı. Tarihine baktı: 4 Kasım Pazartesi. Bu tarih, kesik başın kuyuda bulunmasından tam bir hafta evvele tesadüf ediyordu. Bunu pek manidar buldu. Çünkü doktor raporu da süre hakkındaki bilimsel açıklamaya dayanarak gazetenin tarihi ile cinayetin gerçekleştiği günün hemen hemen birbiriyle örtüştüğünü gösteriyordu. Tarihler o kadar birbirine yakın veya birbirinin içindeydi. Gazetenin her tarafını inceden inceye gözden geçirirken, kenarında kurşunkalemle Fransızca yazılmış şu ibareler gözüne çarptı:

> Oh, ma bien aimée, je souffre beaucoup, donne moi un peu de force.
> (Ah sevgilim, çok acı çekiyorum, bana bir parça kuvvet ver.)

Biraz daha aşağıda:

> Nous marcherons ensemble au but.
> (Maksada beraber yürüyeceğiz.)

Biraz daha ötede:

C'est ton amour qui me pousse au crime; mais n'importe comment...

(Beni bu cinayete sevk eden senin aşkındır. Fakat her ne şekilde olursa olsun...)

Son kelimeden ötesi kanla bulaşık olduğundan okunamıyordu. "Beni bu cinayete sevk eden senin aşkındır," sözüyle katil hem cinayetini hem de buna sebebini itiraf etmekle beraber kendi el yazısını da meydana koyuyordu. Kuyuda buldukları, dışarıdan yan cebe takılır çengelli kurşunkalemi incelemeye başladılar. Bu her kâğıtçı dükkânında satılabilen bir ucu kırmızı, tepesi takma başlıklı alelade bir kalemdi. Üzerindeki *Staedtier* ve *Tintenstift* kelimelerini, iki yıldız arasındaki J.S. harflerini, 1 3 7 3 rakamlarını vesaireyi en ufak çizgilere varıncaya kadar inceden inceye büyüteçle incelemeye çalışan Remzi Efendi'nin yorgunluğuna bakan Seyit Efendi, "Birader, boşuna yoruluyorsun. Bu markalar, rakamlar her kalemde bazen neredeyse tıpatıp aynısına rastlanan şeyler," dedi.

Remzi Efendi cevap vermedi. Büyüteçle incelemesini bitirdikten sonra kalemi bir müddet elinde evirip çevirerek onun kokusundan, tadından da bir anlam çıkarmak ister gibi burnuna götürdü. Uzun uzun kokladı ve sevinçten biraz benzi uçarak kalemi Seyit Efendi'nin burnuna uzattı, "İyice kokla," dedi.

Seyit Efendi, burnunun çekebildiği kadar bir nefesle kokladı. Remzi Efendi sordu:

"Eyy! Ne kokusu aldın?"

"Hafif bir lavanta[1] kokusu."

"Hafif değil, düşünmeli ki kim bilir kaç gün kuyuda durduğu halde kalem bu hoş kokuyu bütün bütün kaybetmemiş. Kaybetmeyişi de bu kokunun aslında çok keskin olmasından dolayıdır. Bu lavantanın türünü belirleyebilir misin?"

"Hayır."

---

1 Çeşitli çiçek ve bitkilerin esanslarıyla yapılan güzel kokulu sıvı.

"Evet, türünü belirlemek güçtür. Çünkü ticarete çıkarılan bu süslü şişelerin üzerlerindeki isimleriyle, resimleriyle bazı çiçeklere benzerlikleri görülüyorsa da gerçekte bunlar, genellikle kimyasal olarak üretilmiş kokulardır. Kokunun bu sertlik ve kalıcılığı işte buradan geliyor. Yalnız bunda, Frenklerin *benjoin* dedikleri aselbent[1] kokusuna dikkat ettin mi?"

"Evet, hafif onu andırır bir koku var."

"Aselbent aslında bitkisel ise de bu koku kimyasaldır."

"Sahte lavantaların çoğu zaman işte bu özellikleri var. Biraz aselbende çalıyorlar."

"Peki ama bundan ne çıkar?"

"Ne çıkacağını şimdi anlatırım."

"Bu kokuyu çoğu kişi sürünebilir."

"Kalemden aldığımız bu hafif kokunun sertine rastlarsak onun da bu türden olduğunu fark edecek kadar burnunda hafıza var mıdır?"

"Zannederim."

"Bu yeterli! Şimdi acele etme. İnceleyeceğimiz bir şey daha kaldı. Bütün incelemelerimizin neticelerini bir araya toplarsak bunların dördünden beşinden kuvvetli hükümler çıkar."

Remzi Efendi, elindeki çengelli kurşunkalemle bir kâğıdın üzerine Fransızca birkaç kelime yazdıktan sonra, kanlı gazetenin kenarındaki ibarelerle bunları yan yana getirerek arkadaşına sordu: "Şimdi her iki yazıya da dikkat et. Bunları yazan kalemin aynı kalem, yani şu elimde tuttuğum kalem olduğunu söyleyebilir misin?"

Seyit Efendi, yazıları sadece gözle kontrol ettikten sonra büyüteçle de inceleyerek:

"Evet, çizgilerin kalınlıkları tamamıyla birbirinin aynı olduktan başka, hafif mavi renkleri de benzeşiyor. Her iki yazının da aynı kalemin ucuyla yazıldığı söylenebilir."

"Öyleyse beni dinle. Şimdi bir iz bizi bir eve kadar götürse, orada bu mavili kırmızılı dokumadan bir yastık, bir minder ve kenarı elimizdeki örnekle uyuşan baklava dantelalı bir

---

1 Aselbent ağacının kabukları çizilerek elde edilen ve eczacılıkta, parfüm üretiminde kullanılan bir reçine.

örtü görsek, suçluluğundan şüphe edilen şahsın üzerinden de bu kokuyu alsak ve ona bu kalemle iki satır yazdırarak bu yazıları da uzman birine gösterip kanlı gazetenin kenarındaki yazılarla mukayese ettirsek, her şey noktası noktasına uygun gelse, sonuçta artık maktulün kimliğini belirlemek için bir yol açılmış olmaz mı? İşte görüyorsun ki bu küçük ve önemsiz sanılan deliller, önce manasız görülen ufak tefek şeyler bir araya toplandıkça bunların kuvveti artıyor. Giderek her biri reddedilemeyecek birer sağlam delil şeklini alıyor. Şimdi biz aklımızın erdiği, gücümüzün yettiği kadar araştırmalarımıza devam etmekle beraber bizi gerçeğe götürecek tesadüfü bekleyeceğiz."

"Bu tesadüfün ortaya çıkışı çok uzarsa?"

"Uzayabilir."

"Her gizli cinayetin mutlaka bir tesadüfle patlak vereceğine inanır mısın?"

"Ne kadar dikkatli işlense de her cinayet mutlaka bir veya birkaç iz bırakır. Ve bazı tesadüfler de bu izlerin hislerimize çarpmasına yardım eder. Fakat bu izler bazen o kadar önemsiz ve dikkat çekmeyecek şeylere karışarak ortaya çıkar ki sanki bütün duygularımız onlara karşı körelmiştir. Onların üzerinde dikkatlerimiz işlemez, incelemeye girişmek aklımıza gelmez. En önemli izleri çoğunlukla dikkatsizlik yüzünden kaçırırız. İhtimal ki şimdi şu ele geçirdiğimiz birkaç parça şeyde, bizi kaynağa eriştirebilecek kuvvetli izler vardır da biz göremiyoruz."

İki zabıta memuru, önlerindeki eşyayı daha bir açıkça konuşturmak için güya onları dinlemek ister gibi, bir süre derin bir sessizlikle düşündüler. Nihayet Seyit Efendi dedi ki:

"Pek uzun sürmesi muhtemel bir tesadüfü beklemek bana pek zor geliyor. İçim o kadar tez ki..."

"Bu iş bazı yönleriyle hiç tezlik ve acele götürmez. Tavuğun altına koyduğun yumurtaları süreyi beklemeden karıştırır, kırarsan cılk edersin. Şimdi caninin ya da canilerin bütün dikkatleriyle gözleri bizim üzerimizdedir. Fakat biz onların nerede olduklarını bilmiyoruz."

"Ermenice gazetenin verdiği işarete bakılırsa bu işin içinde Ermeni var, değil mi?"

"İhtimal..."

"İhtimal mi? Gazetenin hangi millete ait olduğuna bir önem atfetmiyor musun?"

"Benim evimde de Rumca, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce gazeteler vardır. Bunlar içlerine bir şey sarılarak veya başka sebeplerle içeri girmiştir. Ermenice bir gazetenin varlığından işin içinde mutlaka bir Ermeni bulunduğu hükmünü çıkarmak doğru bir düşünce değildir."

"Cinayetin meydana geliş günüyle gazete tarihinin birbirine uygunluğu?"

"Evet, bu kuvvetli bir hükmü barındırır. Fakat hiçbir zaman kesinliği değil. Tesadüf bazen insana böyle büyük şaşırtmalar da yapabilir. Adımlarımızın altında sağlam toprak bulmadıkça yürümemeliyiz."

"Ya gazetenin kenarındaki yazılarda bir kesinlik görmüyor musun?"

"Bunun kesin olan kısmı var, olmayanı var."

"Ne gibi?"

"Bu cinayet faciasında sebep olarak görünen bir aşk var. Buna kesinlikle hükmedebiliriz. Fakat sevdiği kadına hitaben o Fransızca cümleleri yazan kimsenin Rum, Ermeni, Türk veya Fransız olduğuna kesin olarak hükmedemeyiz. Çünkü Fransızca evrensel bir dil hükmündedir. Her milletten bunu konuşup yazan çoktur."

"Kesik başı niçin sonradan suçlanmalarına yol açacak böyle ibareler yazılı bir gazeteye sarıyorlar?"

"Caniler usta değil. Bu ilk cinayetleri olmalı. Pek aceleye gelmişe benziyorlar."

"Ağızla konuşmayıp da böyle yazıyla meramlarını ifadede ne mana var?"

"Bunu gerektirecek çok sebep olabilir."

"Cinayetin işlendiği evde yağlıboya resimle uğraşan biri var..."

"Öyle gözüküyor amma kesin böyledir demek ezbere bir hüküm olur."

7

Bu iki zabıta memuru yakalamak için cinayetin bir ucunu, kulpunu ararlarken, lodoslu bir günde Ahırkapı[1] sahillerini döven dalgalar oraya bir insan bacağı atar. Dizden kesilmiş ve bozulmuş bir sol ayak. Acaba bu bacak, kesik başa ait vücuttan mı koparılmış? Edilen muayenede ikisinin de kesilme tarihleri birbirine uygun gelir. Fakat bunda da sahibinin kimliğini söyleyen hiçbir belirti yok. Bunu da çürümeyi önleyen kimyasal maddeyle temizleyerek alkol dolu bir kap içindeki kesik başın yanında muhafaza ederler.

Acaba tesadüf, organlarını oradan buradan toplayarak maktulün iskeletini bir araya getirmeye yardım edecek mi? Birkaç gün sonra bu umudu kuvvetlendirecek bir olay daha ortaya çıkar. Yanmış olan Kızlar Ağası Hamamı[2] ile Kilise Camii[3] arasındaki bir viranenin eski, geniş ve mermer direkli mahzeninde paçavra toplayanlardan biri fenerle mal aradığı esnada karanlık bir köşeyi karıştırıp eşelerken oraya üstünkörü gömülmüş bir kol, sağ kol bulur. Evvela ürker, kaçar. Bir türlü hazmedemediği bu önemli sırrı nihayet iki gün sonra bir arkadaşına açar. O da başkasına söyler. Sonunda iş zabıtaya kadar ulaşır. Kol mahzenden çıkarılır. Muayene edilince bunun da kesildiği tarih, diğer iki organınkiyle aynı gibi görülür. Fakat bunda zabıtanın yüzünü güldürecek bir ipucu belirir. İlaçla temizlenirken elin adsız parmağında çürük etlere gömülmüş bir altın alyans, yani evlilik yüzüğü bulunur. Yüzük temizlenip iç tarafı incelenince, "Fi 15 Rebiyülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328, Perşembe"[4] tarihleri okunur. Tarihin hicri ve yazı-

---

1 Fatih ilçesinde Sarayburnu ile Çatladıkapı arasında yer alan bir semt.

2 17. yüzyılın ünlü haremağalarından Abbas Ağa'nın yaptırdığı, Laleli'den Aksaray'a inen caddenin sol yakasında yer alan hamam. Hasarlı yapı 1923 yılında tamamen yıkılmıştır.

3 Kızlar Ağası Hamamı'na hemen hemen aynı mesafelerde ve Kilise Camii olarak adlandırılan üç camii vardır: Vefa Kilise Camii, Zeyrek Kilise Camii ve Fenari İsa Camii.

4 Bu tarihlerden hicri olan "22 Şubat 1913, Cumartesi", rumi olan ise "21 Şubat 1913, Cuma" gününe tekabül etmektedir. Bundan sonra 22 Şubat esas alınmakla birlikte, yazarın belirttiği Perşembe günü değiştirilmemiştir.

nın Türkçe olması, kolun bir Müslüman'a ait olduğuna şüphe bırakmaz. Ancak meçhul cebir işaretlerine benzeyen bu tarih rakamlarından ne çıkarılabilir? Bu bir evlilik tarihi. Peki amma o kadınla erkeğin kimliklerini belirlemeye dönük ipuçlarını bu tarihlerin neresinden bulup çıkarmalı? Bu kesik başla, kol ve bacak aynı şahsa mı ait? Yoksa bunların her biri başka başka cinayetlerin döküntüleri mi? Bu yön de bilimsel olarak açıklığa kavuşmuş değil.

Bu üç organın aynı cesede ait olduğu varsayılırsa cinayetin Kumkapı ile Samatya arasındaki bir sahada işlendiğine hükmedilebilir. Lakin bu cinayetin veya cinayetlerin keşiflerini tamamlayacak deliller kim bilir hangi toprağın altında veya mahzen ve kuyunun dibinde yatıyor? Bu bilinmezlere ulaşmak biraz da insanüstü güce sahip olmayı gerektirir gibi görünüyor. Ne yapmalı? Yine tesadüfün lütfuna avuç açarak uzun uzun beklemeli mi?

Kolun mahzende bulunduğu tarihin üzerinden bir aydan fazla bir süre geçer. Fakat hiçbir şey ortaya çıkmaz. Geçen günler, bu cinayete ait artık başka ipuçları, organlar kusmuyorlardı.

Zabıta, 22 Şubat 1913 tarihine rastlayan Perşembe günü nikâh ve evlilikleri gerçekleşip de o yıl Kasım'ın üçüne, dördüne, beşine, altısına doğru kocaları birdenbire ortadan kaybolmuş aileler varsa hemen müdürlüğe başvurmaları gerektiğini gazetelerde ilan ettirir. Bir hafta geçer, bu ilanlara hiç cevap veren olmaz.

Remzi Efendi tedbirli, sabırlı fakat bütün ruhuyla uyanık, bu cinayetin sırlarından önemli bir katmer kaldıracak hadise veya tesadüf beklentisi içindeydi. Ancak Seyit Efendi merak ve acelesinden bir türlü kabına sığamayarak ve hemen ümitsizlenerek diyordu ki:

"Ben müdürlüğün bu ilanından büyük bir fayda beklemiyorum. Çünkü İstanbul'da o tarihte hakikaten eşi kaybolmuş bir kadın varsa, bu kesik baş olayı ortalıkta çalkanırken böyle bir ilanın çıkmasını beklemeden meraka düşerek zabıtaya müracaatı gerekirdi."

Remzi Efendi cevap veriyordu:

"Kim bilir bu kadın nerede? Ne halde? Sağlığı, ruh hali ve maddi durumu ne haldedir? Şehirlerde, gazetelerde bir sene boyunca devam eden ilanlardan, bazı olağanüstü hallerden dolayı haberdar olamayan insanlar vardır. Canilerin ellerinin, her türlü teşebbüsü engellemek için bu kadına kadar uzanmadığı ne malum? Bakalım kadın hayatta mı? Yahut ki... Aklıma müthiş bir ihtimal geliyor."

"Nedir?"

"Karısı da canilerle beraber olmasın?"

"O halde parmağındaki nişan veya evlilik yüzüğünü maktulün parmağında nasıl bırakıyorlar?"

"Bazen en usta canilerin bile böyle önemli unutkanlıklarda bulunacak kadar basiretleri bağlanır. Önceden de söyledim ya! Cesedi ortadan kaldırmak için pek aceleye gelmiş olmalılar."

"Bizi caniye kadar götürecek ipucunu ne vakit ve nereden yakalayacağız?"

"Bekle, bekle ümit kesme."

Seyit Efendi, kıyafet değiştirerek bir akşam, kesik başın çıkarıldığı kuyuyla kolun bulunduğu mahzen arasındaki alanda dolaşırken tuhaf bir durumla karşılaşır.

Yine akşamın alacakaranlığında meyhane dönüşü başlamış, olgun matizlerin[1] şuradan buradan pek keyifli naraları duyuluyordu. Kuyu civarından geçerken araştırma memurunun kulağına acayip bir ses geldi. O tarafa yürüdü. Kuyu başında bir karaltı gördü. Neşesi taşmış yayık bir ağızdan çıkan bu ses, garip bir konuşma tarzında şöyle devam ediyordu:

"Ey! Kesik başın ruhu neredesin? Vücudunu parça parça edip her organını bir yana attılar. Ruh, senin için parçalara ayrılamaz diyorlar. Bunu sarhoş aklım almıyor çünkü her varlık bir niceliktir. Bir varlık, iki varlık gibi... Tek olan bir şey mutlaka çokluk kabul eder. Sen de cesedin gibi parçalandın mı? Yoksa toplu halde mi duruyorsun? İnsanlar seni yakalayamıyorlar. Bütün hınçlarını bedenden alıyorlar. Halbuki bütün şeytanlıkları eden sensin. Cezayı o çekiyor. Ne duruyorsun, git karının rüyasına gir. Katili haber ver. Akşamları Havuzlu'ya gelsene,

---

1 (Argo) Çok sarhoş.

Edison'un şerefine beraber birkaç kadeh çakalım. Amerikalı âlim sizinle haberleşebilmek için bir alet icat etmeye uğraşıyormuş. Sakın ha avlanmayın! Dirilerle aranızda bir bağlantı kurulursa sonra bir tür siyaset başlar. Çünkü dünyanın ahirette görülecek çok davası vardır. İki taraftan elçiler atanması gerekir. Bu şekilde bir kere devletler arasına katıldınız mı artık bu dünya gibi ahiretten de hayır kalmaz. O imrendiğimiz sonsuz sessizliğiniz, Galata Borsası[1] yaygarasına döner. Birbirinizi yersiniz." Konuşan, sözün burasında Karagöz oynatır gibi eliyle ve ağzıyla tef taklidi yaparak, "Çif çaf çaf... Çif çaf çaf... İş ne imiş, işimiz Mevla'ya kaldı. Yar bana bir eğlence medet! Ha ha ha yakaladım..." dedi. Kuyu başında tepinerek, "Ulan etme Karagöz, cebimi karıştırıyorsun. Parmağın burnuma girdi, edepsiz," diye devam etti.

Seyit Efendi, bu Karagöz sahnesini sonuna kadar dinledi. Kukla, Zuhuri,[2] Meddah[3] tuhaflıklarındaki repertuvarını bitirdikten sonra elindeki nevale çıkınını sallaya sallaya yola düzülen sarhoşun yavaşça omuzuna dokunarak: "Arkadaş, benimle beraber bir parça merkeze geleceksin."

Sarhoş komik bir ürkeklikle irkilerek:

"Hangi merkeze? Merkez Efendi'ye mi?"[4]

"Hayır. Polis Merkezine..."

"O... O... Oo... Meyhaneden çıkıp da o neşeyle merkeze gitmek hoş kaçmaz. Çoluğum çocuğum, muhterem kaynanam beni şimdi sofra başında bekliyorlar. Eğer bir kabahatim varsa cezasını ona havale ediniz, o herkesten iyi hakkımdan gelir. Adına Refia Banu derler. Karagöz'deki meşhur Kanlı Nigâr bunun yanında toy çocuk gibi kalır. O kadar eline, diline kuvvetlidir. Onun dayağı altında zavallı bedenim Şam pestiline döndü."

---

1 Galata Bankerleri'nin girişimiyle kurulan ve Osmanlı'nın sermaye piyasasında, özellikle borçlanma sürecinde, etkin olan borsa (1830-1873).

2 Ortaoyununda taklit yapan kimse.

3 Çeşitli taklitlerin yer aldığı hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçı.

4 Merkez Efendi (1463-1552), Halveti-Sünbüli şeyhi ve dönemin âlimlerindendir. Halkın yoğun ilgiyle ziyaret ettiği türbesi, Zeytinburnu'nun adını verdiği Merkezefendi Mahallesi'ndedir.

Bu sözlerin sahibi, kuyudan lahanayla beraber kesik başı bulup çıkaran Nafiz Efendi'den başka biri değildi. Seyit Efendi onu tanımıştı. Bu adam, o kuyu başında ne dolaşıyor ve saçma sapan birçok sarhoş lakırdıları arasında kesik başın ruhuna hitaben savurduğu, "Ne duruyorsun? Git karının rüyasına gir, katili haber ver," sözlerinden ne mana anlaşılır? Bu kelimeler, alkol dumanıyla beyni bulanmış bir kafanın saçmalıkları mıdır? Yoksa kesik başın karısını bu sarhoş hakikaten tanıyor mu?

Merkezde yapılan sorgulamada, sarhoş haliyle verdiği karmakarışık cevaplardan doğru bir anlam çıkarmak mümkün olmaz. Ayıkken sorulan sorulara da şu cevapları veriyordu:

"Sen kesik başın karısını tanıyor musun?"

"Hayır."

"Onun bir karısının var olduğunu nereden biliyorsun?"

"Onu da bilmiyorum."

"Bilmiyorsun da kesik başın ruhuna, 'Git, karının rüyasına gir,' diye nasıl sesleniyorsun?"

"Efendim benimki bir varsayımdır."

"Her varsayımın bir dayanağı olur."

"Benimki dayanaksız varsayım."

"Saklama, ne biliyorsan söyle."

"Vallahi bir şey bilmiyorum."

"Kesik başın bir karısı olduğu fikri sana nereden geliyor?"

"Gazetelerde okudum."

"Gazeteler öyle bir şey mi yazdılar?"

"Şurada, Kızlar Ağası Hamamı civarındaki bir mahzende bir kol ortaya çıktığını ve bunun parmağında, falan filan tarihli bir evlilik yüzüğü bulunduğunu yazmadılar mı?"

"O kolun kesik başa ait olduğu kanaati sana nereden geliyor?"

"Kanaat değil, bu bir zan."

"Bu zannın sende oluşmasına sebep nedir?"

"Mantıki bir çıkarım."

"Nasıl?"

"Kol ve bacağın hep kesik başın bulunduğu kuyu civarında bulunması insanda bu zannı doğurmaz mı?

"Kesik başın ruhuna, 'Git, karına katili haber ver,' şeklinde seslenmek fikri sana nereden geliyor? Bunu mutlaka açıklamalısın."

"Merakınız bundan ibaretse, bu güç bir şey değil. Peki açıklayayım."

"Haydi bakalım dinliyoruz."

"Lahana sanıp kuyudan kesik başı çıkardığım akşam, kafam iyice tütsülüydü. Her zamanki gibi Havuzlu'da içmiştim. Yanımdaki masada tanımadığım birtakım adamlar oturuyor, hem çakıyorlar hem de Edison'un ölülerle haberleşmek için icada çalıştığı bir aletten bahsediyorlardı. Böyle ruha, ahirete dair edilen söz arasında orada hazır bulunanlardan bir zat, bilmem nerede maktulün birinin, karısının rüyasına girerek katili ismiyle, resmiyle haber vermiş olduğu yönünde bir olay anlattı. Sarhoşken kuyu başında söylediğim saçmaları işte bu olayın etkisiyle yapmış olmalıyım."

Bu cevap mantıklı görünmekle beraber kuyudan bir kesik baş çıkarıldığı akşam, çevredeki meyhanelerin birinde, bazen maktulün ruhunun katili adalete bildirilebileceği mealinde bir cinayet konusunun açılmış olması Seyit Efendi'yi pek fazla kuşkulandırdı ve hemen sordu:

"O adamlar Havuzlu'nun daimi müşterileri midir?"

"Hayır. O akşamdan sonra bunların hiçbirini orada bir daha görmedim."

"Bunları başka bir yerde görmüş olsan tanıyabilir misin?"

"Sonradan böyle bir teşhis lüzumun olacağını bilmediğim için, yüzlerine pek dikkat etmedimse de yine biraz tanıyabilirim sanıyorum."

"Nereden geldiler? Ne tarafa gittiler?"

"Hiç farkında değilim."

Seyit Efendi, bu kişileri kesik baş cinayetiyle ilişkili sayarak, hemen araştırılmalarına başlanılması teklifinde bulundu. Remzi Efendi pek bu fikirde değildi. Çünkü o, "Meyhane âleminde her şeyden konuşulabilir. Cinayetten konuşulması konuşanların mutlaka cani olmalarını gerektirmez," diyordu.

Söz konusu cinayete dair o aralık gündeme gelen gayet önemli bir ifşa, zabıta memurlarının bütün merak ve dikkatlerini o tarafa çekti.

8

Polis müdürlüğüne, arkasında bir hizmetçi ile otuz bir otuz iki yaşlarında tahmin olunabilen şıkça bir hanım müracaat etti. Ne istediği soruldu. Şu cevabı verdi: "Gazetelerde bir evlilik tarihi yayımladınız. Bu tarih benim evliliğimle tamı tamına örtüşüyor. 22 Şubat 1913'te gelin oldum efendim."

Hanım, parmağından bir altın halka çıkararak uzattı. İncelediler, yüzüğün iç dairesinde aynı tarihin yazılı olduğunu gördüler. Ve bu halkayı kesik elden çıkanla karşılaştırınca ikisinin aynı biçimde olduğu anlaşıldı. Ve hemen Hanım'a sordular:

"Mademki böyledir, niçin şimdiye kadar müracaat etmeyip de vakit geçirdiniz? Biz konuyu ilan edeli hayli zaman oldu."

"İçime bir şüphe gelmedi de onun için müracaat etmedim."

"Ne gibi?"

"Efendim! Bu yüzüğün bir eşini parmağında taşıyan kocam elhamdülillah hayattadır."

Zabıta memurları önlerine karmaşık bir bilmecenin daha açıldığını görerek birbirlerine şaşkınlıkla baktılar. Ve sorgularına devamla:

"Kocanız İstanbul'da mıdır?"

"Hayır."

"Hayatta olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Mektup alıyorum."

"Nerededir efendim?"

"Paris'te."

"Oraya niçin gitti?"

"Ticaret için ve bir de gözlerini tedavi ettirmek için."

"İstanbul'dan hareket tarihini söyler misiniz?"

"Kasım'ın birinci Cuma günü."

Bu tarih, *Aşharh* nüshasının üzerindeki ay rakamıyla kesik başın kuyudan çıkarıldığı akşamın dokuz on gün evvelisine rastlıyordu. Gerçi, doktor raporunda cinayetin meydana geliş süresi biraz daha kısa gösterilmişse de birkaç günlük teknik bir hataya düşülmüş olması muhtemeldi. Zabıta memurları, aradıkları ipucunu yakalamak üzere olduklarını anlatan hayretle karışık bir sevinçle bir daha bakıştılar. Kadını şaşırtıp da ifade

düzenini bozmaktan sakınarak gayet yumuşak bir sesle, "Hanımefendi, affedersiniz biraz sinirlerinizi oynatacağız. Fakat ne yapalım, buna mecburuz. Başka türlü harekete imkân yoktur. Bizimle beraber başka bir odaya kadar teşrifinizi rica ederiz," dediler.

Kadın ne olacağını anlamadan kalktı. Hizmetçisiyle beraber memurların arkalarından gitti. Loş bir koridordan geçtiler. Birkaç oda aşırı yürüdükten sonra memurlardan biri, önünde durduğu bir kapıyı cebinden çıkardığı anahtarla açtı. İçeri girdiler. Burası bir yazıhane, bir dolap, birkaç iskemleden ibaret eşyayla neredeyse çıplak bir odaydı. Bu odanın bir kenarını boydan boya kaplayan hâki renkli perdeyi, halkaları üzerinde yürüterek çektiler. Meydana çıkan hakiki dekor her zaman her yerde görülür şeylerden değildi. Duvara bitişik uzun bir masa üzerinde hacimlerine göre cam kavanozlara konulmuş bir kol, bir baş, bir bacak sırayla duruyordu. Polis memuru:

"Hanımefendi! Lütfen yaklaşıp dikkatli bakınız."

Kadın yaklaşmak değil, bilakis hafif bir titremeyle bir adım geri çekilerek:

"Baktım efendim, baktım..."

"Tanıyabildiniz mi?"

"Hayır! Hayır!"

Kavanozların içindeki organlar bazı eczanelerin camekânlarında görülen ceninler gibi solgun balmumu rengi almışlardı. Hele kafa, bir insan vücudundan koparılmış olmaktan çok bazı hastalıkları temsil etmek üzere müzelerde teşhir olunan yapma başlara benziyordu. O solgunluk arasında yer yer morarmalar görülmekle beraber, kesik başın çektiği eziyetlerin ifadesi gözlerine toplanmıştı. Gittikçe değişerek ölülere has bir görünüm almıştı. Yaşarkenki hali, şimdi gözlerinde bir ifade imkânı arıyor gibiydi. Ağzıyla beraber gözlerinin hemen aynı derecede aralık bulunması, kendisine bakanlara bir söyleyeceği varmış gibi, insana bu bedensiz kafada bir hassasiyet bulunduğu vehmini veriyordu. Ölümün sessiz derinliği ve çözülemeyen sırları içinden süzülerek bakan bu gözlerin gizemli ifadesi önünde kadın bir müddet ürkek, korkak durdu. Ve sonra biraz tereddüde düşer gibi oldu. Ölü, kavanozun içinden kendini tanıtmaya

çalışan inatçı bir bakışla iki gözünü kadından ayırmıyordu. Hanım birdenbire elektriklenmiş gibi bir çırpınmayla, "Ah, işte şimdi tanıdım; kocam Rasih Bey!.." feryadını koparark hizmetçinin kolları arasına düştü.

Müdürlüğün doktoru yetişti. Zavallıyı kendine getirdiler. Şimdi dereler gibi ağlayarak kendine hiçbir soru sorulmadan o birçok karışık şey söylüyordu. Ömründe hiç görmediği böyle bedeninden ayrılmış kafa, kol, bacak karşısında üzerine gelen bir sinir haliyle Hanım'ın yanılma ihtimali vardı. Bu önemli husus kendisine hatırlatılınca şu cevabı verdi:

"Hayır yanılmıyorum. Bu başa ilk baktığım vakit, ölüm bana pek soğuk göründüğü için birdenbire dikkatim uyuştu. Bir şey fark edemedim. Fakat şimdi baktıkça kocamın başı karşısında olduğumu ayan beyan anlıyorum. Alnının şekli, açık tepesini çevreleyen saçların renk ve biçimi, kaşları, gözleri, burnu, dudakları, kulakları hep o. Evet, yüzündeki organlar ayrı ayrı alınırsa, hep o. Fakat genel görünümündeki eski benzerlik ve uyumu ölüm bozmuş. Birdenbire bakılınca tanınamayacak bir hale getirmiş."

Hanım'a takma dişleri göstererek sordular:

"Bunları tanıyor musunuz?"

"Hayır."

"Fakat bu dişler, bu kesik başın ağzından çıktı."

"Bu kadar senelik karısıyım, beyimin ağzında takma dişi olduğunu hiç bilmiyorum."

"Nasıl olur?.."

"Doğrusu bu efendim."

"Belki size ihtiyar görünmemek için takma dişleri bulunduğunu hissettirmemeye uğraşmıştır."

"Belki. Gerçeğin ortaya çıkması için şu saatte her şeyi açık söylemek ihtiyacını duyuyorum. İfademi affedin, gayet kadın canlısı bir erkekti. Kendine ihtiyar dedirtmemek için tuhaf tuhaf şeyler yapardı."

Hanım, karıkocalıklarına dair bazı mahrem yönleri açmak ister gibi bir iki kelime kekeledi. Her nasılsa sonra kelimeleri yuttu. Bir şey söylemedi.

Kadın konuşurken kocasının kimliğini ispata dair daha bariz alametler keşfetmek için gözlerini kesik baştan ayırmıyordu. Birdenbire ufak bir şüpheyle dikkatini artırarak, "Fakat efendim, demin nasılsa farkında olamamışım. Şimdi bir şey tuhafıma gidiyor. Kocam saçlarını bıyıklarını kumrala boyardı. Hatta İstanbul'dan Avrupa'ya hareket ettiği gün, boya ve özenli bir bakımla, çok gözleri aldatacak bir delikanlı şekline girmişti. Bu kesik başın saç ve bıyıklarında yarı yarıya ak var. Buna ne mana vermeli?" dedi. Bu, şube memurlarını da düşündürmeye başladı. Kadın devam etti: "Bana gösterdiğiniz yüzük," parmağını uzatarak, "işte bu halkanın eşi. O yüzüğün kocamın parmağındaki alyans olduğuna zerre kadar şüphem yok. İstanbul'dan çıktığı gün bu halka yine parmağındaydı. Kesik başta gördüğüm yüz çizgileri kocamın yüzünün aynı. Memur efendiler, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bu bilmecenin anahtarını ancak siz bulabilirsiniz. Evvel Allah, sonra siz..." Ağlayarak, "Heyecandan boğulacağım... Kocacığımı hangi caniler böyle parça parça ettiler? Hak bir Allah adına adalet isterim."

Seyit Efendi: "Bu kesik başın kocanızın başı olduğunu tanıyorsunuz?!"

Hanım: "Evet."

"Yüzüğün parmağınızdaki halkanın eşi olduğuna eminsiniz."

"Kesinlikle."

"O halde kesin olduğuna inandığınız bu iki gerçeğin yanında, saçların ak veya boyalı olması meselesi önem sırasına göre ikinci üçüncü derecede kalır. Buna bir açıklama yolu bulmak da o kadar zor değildir. Mesela diyebiliriz ki caniler bir şaşırtma vermek için kesik başın saçlarını kimyasal maddelerle yıkayarak boyalarını çıkarmışlardır."

Memur efendi: "Şimdi bir de mektup meselesi var. Kocanızdan sıkça mektup alır mısınız?"

Hanım: "İki üç haftada bir..."

"Son mektubu ne vakit aldınız?"

"Bir hafta evvel."

"Bu gelen mektupların kocanız tarafından yazıldığına emin misiniz?"

"Kesinlikle."

"Yanınızda bu mektuplardan bir tane var mı?"

"Hayır."

"Beyinizin resmi veya ticari işlemlerine ait yazılarıyla karşılaştırmaları için uzmanlara göstermek üzere bu mektuplardan birkaçını görmek isteriz. Fotoğrafı varsa onu da getirin."

"Başüstüne, takdim edeyim."

Şimdi Hanım'ın ifadesi, sorgu özeti şeklinde kayda alınıyordu:

"İsminiz? Kocanızın isim ve lakabı?"

"İsmim Feride, kocamın isim ve lakabı Türabizade Rasih Bey."

"Mesleği ve şimdi oturduğunuz semtiniz?"

"Hariciye Nezareti'nden[1] emekliydi. Şimdi ticaretle uğraşıyordu. Semtimiz Vefa, Yeşildirek, numara 19."

"Ticarethanesi nerededir?"

"Galata'da Demirhane Sokağı'nda, Loraki Hanı'nda 7 numaralı oda. Telefon: 101."

"Ticaret ortakları var mıdır?"

"Evet."

"İsimleri?"

"Kâzım, Vahit ve Mümin Beyler."

"Ticaretlerinin türü nedir?"

"Komisyonculuk ediyorlar."

"Ortaklarının içinde bir Hristiyan, bir Ermeni var mıdır? Veya var mıydı?

"Hayır yoktu."

"İyi biliyor musunuz?"

"İyi biliyorum."

"Affedersiniz Hanımefendi, deminden 'Rasih Bey pek kadın canlısı bir erkekti' diyordunuz. Taşkınca hovardalıkları var mıydı? Bazı uygunsuz yerlere devam eder miydi?"

"Olabilir efendim, fakat bu tür hareketlerini benden çok gizlerdi."

"O yolda bir iki olayını söyleyebilir misiniz?"

---

1 Dışişleri Bakanlığı.

Hanım yüzünü kaplayan hafif bir pembelikle biraz düşünerek:

"Söyleyebilirim. Fakat bildiklerim önemsiz şeyler..."

"Ne gibi mesela?"

"Kapı arkasında hizmetçi kızı sıkıştırmak, bahçıvanın kızı Eleni'ye beş altı liralık bir pandantif[1] hediye etmek gibi şeyler..."

Bu sözlerin ardından Hanım, eski kıskançlıklarından kalma bir hınçla cam kavanoza doğru baktı. Ve derhal kırgınlığı derin bir üzüntüye dönerek mendiliyle gözlerini sile sile, "Ah," dedi, "ah, zavallı kocam, herkes gibi ölümünden sonra bir mezarın korumasına çekilemedi. Kim bilir daha ne kadar süre böyle kavanozlar içinde, zabıta soruşturmasına maruz kalacak. Ve daha ne kadar zaman meraklı gözler bu cinayetin izlerini keşfetmek için onun susmuş çehresine dikilecekler ve onu söyletmeye uğraşacaklar."

Kesik başı sarmış oldukları mavi kırmızı satrançlı dokumayla kenarı dantelalı patiska parçasını ve Ermenice gazeteyi masanın üzerine, birer birer yayarak Hanım'a sordular: "Efendim, bu bez parçalarıyla hiç göz aşinalığınız var mı? Bunlardan birini herhangi bir yerde görmüş olduğunuzu hatırlayabiliyor musunuz?"

Hanım, bu kanlı delillere yine üzüntü titremeleriyle sarsılarak baktı, baktı, düşündü. Nihayet, "Hayır bunları hiçbir yerde görmedim," dedi. Ağlayarak, "Keşke burada da görmeyeydim."

"Kocanız Fransızca bilir miydi?"

"Hariciye memurluğundan emekli olduğunu söylemiştim. Evet, bilirdi."

"Siz de bilir misiniz Hanımefendi?"

"Biraz..."

Aşharh gazetesinin kenarındaki kurşunkalemle yazılmış Fransızca cümleler gösterilerek, "Bu yazıyı tanıyabilir misiniz?" diye soruldu. Hanım derin bir dikkatle bakarak, "Hayır..." dedi.

---

1 İnce bir zincirle boyna takılan değerli takı.

O günlük bu kadar soru-cevap yeterli görüldü. Ve hemen evine dönerek maktulün fotoğrafıyla Avrupa'ya gittikten sonra göndermiş olduğu mektupları alıp getirmesi, sorgulamanın şekli ve gördüğü şeyler hakkında kimseye hatta evdeki en güvenilir kimselere bile en ufak bir söz kaçırmaması sıkı sıkıya Hanım'a tembih edildi.

9

Aradan bir saat geçmeden Feride Rasih Hanım istenilen şeyleri bizzat getirdi. Müdüriyete bıraktı, gitti. Şimdi kovuşturma ve soruşturmada savcılıkla genel müdürlük memurları bütün güçleriyle birlikte çalışıyorlardı. Evvela Hanım'ın bıraktığı fotoğrafla kesik baş arasındaki benzerliği incelediler. Ölümün, yüz çizgilerine getirdiği bazı değişiklikler bir yana bırakılırsa, kalıp ve görünüm itibarıyla kavanozdaki kafa, mukavva üzerindeki resme o kadar benziyordu ki fotoğraf gerçek boyutlarda büyütüldükten sonra özel aletle kavanozdaki başa uygulansa birçok girinti, çıkıntı ve hattın benzerliği ve orantılılığı görülecek gibiydi.

Memurların bir kısmı bu uygulamayla meşgulken Galata'da Demirhane Sokağı'nda, Loraki Hanı'nda 7 numaralı odada da soruşturma başladı. Maktulün ticaret ortakları Kâzım, Vahit ve Mümin Beyler çağrılarak ayrı ayrı sorgulandılar. Üçünün de ortakları Rasih Bey hakkında verdikleri bilgiler birbirine uygundu. Bu üç sorgulamanın hemen hemen aynı yöndeki soru ve cevapları şöyle özetlenebilirdi:

"Rasih Bey'le ne zamandan beri işbirliği yapmaktaydınız?"

"Harbin[1] ilk senelerinden beri."

"Şirketiniz hâlâ devam ediyor mu?"

"Evet."

"Rasih Bey şimdi nerede bulunuyor?"

"Avrupa'da."

"Oraya niçin gitti?"

---

1 Birinci Dünya Savaşı.

"Alışveriş yaptığımız birkaç şirketin patronlarıyla görüşmek ve hem de iki üç senedir rahatsız olduğu gözlerini tedavi ettirmek için."

"Buradan hangi tarihte hareket etti?"

"Kasım'ın birinci Cuma günü."

"Hangi yolla gitti?"

"Trenle. Ailesinden bir iki kişi ve biz kendisini Sirkeci Garı'na kadar uğurladık. Kompartımana beraber girdik. Yol çantalarını yerleştirdik. Trenin hareketinde oradaydık. O, vagonun penceresinden, biz rampa üzerinden selamlaşa selamlaşa ayrıldık."

"Yanında çok para var mıydı?"

"Altı yedi bin lira kadar..."

"Paranın türü?"

"Çek ve nakit."

"Rasih Bey'in şimdi Avrupa'da olduğundan emin misiniz?"

"Paris'te olduğundan kesinlikle eminiz. Biz adresini biliyoruz ve her hafta haberleşiyoruz."

O hafta almış oldukları son mektubu gösterdiler. Ticarethanelerine ait birçok şeyden bahsettikten sonra gözlerinin tedavisi biter bitmez İstanbul'a döneceğini ve göz hekiminin tahminine göre bunun da bir aydan fazla sürmeyeceğini yazıyordu.

Rasih Bey'in bu üç ticaret ortağı, her birinde maktulün birer organının bulunduğu üç kavanozun karşısına çıkarıldıkları vakit, üzüntülerinin şiddetinden sapsarı kesildiler. İlk bakışta kavanozdaki kafanın, ölümünden şüphe edilen Rasih Bey'le benzerliğine dair çok belirgin alametler seçilemiyor fakat baktıkça ve özellikle öldüğü sanılan Rasih Bey'in simasını hatırlayarak baktıkça, onun yüz çizgilerini bu alkoldeki çehrede birer birer bulmamak da mümkün olmuyordu.

Bu ne müthiş bir cinayet bilmecesiydi? Bir kasım tarihinde gözlerinin önünde trene binen, dahası tanıdıkları bazı kişilerle birlikte Paris'e giden ve her hafta aralarında, ticaretlerinin dıştan kimsenin bilemeyeceği yönlerine dair mektup alışverişinde bulunulan bir adamın nasıl olur da kendisi orada sağ ve başı burada kavanozda bulunabilir?

Üzülmekle beraber dakikadan dakikaya artan dikkatle kavanozlardaki organları incelemekteyken Vahit Bey, birdenbire tutulduğu bir şaşkınlıkla dedi ki: "Fakat efendim Rasih Bey'in saçlarında beyaz yoktu. Bu kafanınkiler yarı yarıya ağarmış. Buna bir mana veremiyorum."

Adliye memuru: "Rasih Bey saçlarını boyar mıydı?"

Vahit Bey:

"Sanırım. Çünkü bazen orada burada kendini gösteren aklar, hemen ertesi günü kaybolurdu."

"Ağzında takma dişleri var mıydı?"

"Bize hiç öyle bir şey hissettirmedi. Farkında değiliz."

"Ticaret dostlarınızın arasında bir Hristiyan, özellikle bir Ermeni var mıydı?"

"Hayır."

Ak saçların, takma dişlerin bir yana bırakılması halinde, kavanozdaki kafanın şekilce Rasih Bey'e benzerliğinin belirlenmesinden başka, bu sorgulamadan kesin bir sonuç alınamadı. Gerek eşine ve gerek ortaklarına göndermiş olduğu mektuplar, öldürüldüğü düşünülen kişinin ticaret defterlerindeki elyazılarıyla karşılaştırıldı. Bilirkişinin incelemesine gerek kalmadan yazıların birbirinin aynısı olduğu anlaşılıyordu. Ve daha birçok soru-cevaptan sonra memur, sonuç olarak dedi ki: "Paris'teki Rasih Bey'e bu cinayet hakkında hiçbir şey yazmayın. O sizden açıklama isterse, bu garip konuya dair ciddi ve kesin bir şey bilmediğinizi yazın. Sorgulandığınızdan bahsetmeyin. Halkın merakını körüklemek için bu sırları eşelemeye gelen gazetecilere karşı ağızlarınızı kilitli bir demir kapı gibi kapalı bulundurmaya dikkat edin. Çünkü olaya dair iki ihtimal var. Ya Rasih Bey hakikaten Paris'te hayattadır ya da bu cinayetin ortaklarından biri orada büyük bir ustalıkla maktulün elyazısını taklit ederek buraya mektup gönderiyor. Bundan maksadı, adli kovuşturmayı şaşırtarak oyalamak mıdır yoksa başka türlü müdür, bilinemez. Rasih Bey'in kimliğine bürünerek o ya da onlar, nasıl bizi aldatmaya uğraşıyorlarsa, biz de aldanmış gibi görünerek onları oyalamalıyız. Bu sorgulamaya dair dışarıya hiçbir şey sızdırmamayı, Rasih Bey'e olan dostluğunuz adına büyük bir görev bilmelisiniz. Çünkü caniler, kovuşturmada

hangi izlerin uç gösterdiğini, doğru veya yanlış olarak soruşturmanın hangi aşamaya geldiğini günü gününe öğrenirlerse yakayı ele vermemek için ona göre planlar yaparak tedbir alırlar. Şunun bunun merakını adaletin yerini bulması için feda etmek gerekir. Şimdi efendim, Rasih Bey adına mektuplar gönderdiğiniz adresi isteriz."

Bu adres derhal verildi. Şuydu: *Rassih Bey, Clichy 21, Paris*

10

Soruşturma bu noktada durdu. İlerlemiyor, kavanozlardaki kesik organlar Rasih Bey'e benzerliklerinden başka artık bir şey söylemiyor fakat Remzi ve Seyit Efendiler hiç durmayıp cinayetin etrafında dönüyorlardı. Meselenin görünürdeki en önemli düğümü Paris'teydi. Clichy'de 21 numaraya mektup yazılınca, hiç gecikmeden Rasih Bey'in yazısı ve imzasıyla düzenli olarak cevap geliyordu.

Kavanozdaki kafa hakikaten Rasih Bey'e ait olup da Paris'ten onun adına oynanan bu oyun canice bir komedyadan başka bir şey değilse, mektupları yazan bu katil aktörlerin durumu idare etmedeki ustalıkları, insanı hayretlere düşürecek şeytanlıklardandı. Tamamdır, Paris'te o adreste soruşturmaya başlandığı sırada, Rasih Bey'den İstanbul'a hareket etmek üzere olduğuna dair bir mektup geldi. Acaba bu gerçek miydi? Yoksa kötülüğü sürdürme konusunda vakit kazanmak için kovuşturmayı zorlaştırma maksadıyla mı yapılıyordu? Bu nazik durum zabıta memurları arasında münakaşa edilmekteyken Rasih Bey'den, Loraki Hanı'ndaki ortaklarına Paris'ten hareket gününü bildiren bir telgraf geldi. Bu akılları durduracak cürette bir şeytanlık da olsa herhalde zaman kazanma hilesiydi. Çünkü telgraf tarihine göre, Paris'ten buraya olan sefer süresinin bitiminden sonra Rasih Bey gözükmediği takdirde hakikat anlaşılacak, bu önemli sır en son sekiz on gün içinde açıklık kazanacaktı.

Gerçekten durum öyle gelişti. Adliye ve zabıta memurları bu süreyi büyük bir merakla geçirmekteyken, nihayet beklenilen

Şark Treni geldi. Vagonlardan çıkanları yürek çarpıntısıyla ve heyecanlı denecek bir dikkatle kontrol ediyorlardı. Valizlerini hamallara yükleterek trenin basamaklarından rampaya atlayan yolcuların arasında, gözleri siyah bir gözlüğün iri camlarıyla örtülü bir adam indi. Gözükmeyen gözlerinin dışında, yüz çizgileri, kıyafeti, tavırları Rasih Bey'e pek benziyordu. Ortakları küçük bir tereddütle yaklaşarak bunun Rasih olduğunu anladılar. Hemen boynuna sarılıp sevinçle karşıladılar. Adliye memurları uzaktan bu sarmaş dolaşı büyük bir dikkatle ve inceden inceye izliyorlardı. Ve hatta bu kadar samimiyetle karşılanan bu yolcunun, siyah gözlük camları altında Rasih'in görünümüne bürünmüş usta bir cani olması şüphesiyle alınlarının buruştuğu seçiliyordu.

Bu pek meraklı şüpheler arasında memurların gözleri Rasih Bey'in parmaklarına dikildi. Sağ elin yüzükparmağında bir evlilik halkası görülüyordu. Yolcunun alnı, kulakları, yanakları, burnu meraktan insanı tıkayacak derecede kavanozdaki kafaya benziyordu. Saçlarda, bıyıklarda beyaz yoktu. Fakat yüz derisinin pörsüklüğü, bu akların boyayla kapatıldığını tecrübeli gözlere karşı pek saklayamıyordu.

Ufak bir sorgulama için polis müdürlüğüne kadar gelmesi kulağına fısıldandığı vakit biraz benzi atarak Rasih şaşaladı. Olaydan hiç haberi yok muydu? Yahut öyle görünmek mi istiyordu?

Dışarıdan gelen yolcular hakkında rutin resmi işlemler yapıldıktan sonra Rasih Bey genel müdürlüğe götürüldü. Sorgulaması başladı. Sorulan şeylere tereddütsüz, açık cevaplar veriyordu. Mesele açıklık kazanıp da yokluğunda İstanbul'da meydana gelmiş esrarengiz bir cinayette, kendisinin öldürüldüğüne dair bir zan oluşmasına çok şaşırdı ve üzüldü. Hayretler içinde düşündü, düşündü. Bu içinden çıkılmaz durumdan herkesle beraber kendisinin de bir şey anlayamadığını itiraf etti.

Rasih Bey'in Avrupa'dan dönüşüyle kesin açıklık kazanacağı umulan bu cinayet meselesi şimdi daha çok karmaşık ve hemen hemen akıl almaz bir şekle girmiş gibiydi. Sorgu hâkimi birdenbire Rasih Bey'den parmağındaki evlilik halkasını istedi. O da hemen çıkarıp uzattı. Yüzüğün iç kısmında yazılı tarih

incelenince bunun, "Fi 21 Safer 1320 ve 16 Mayıs 1318[1] Perşembe" olduğu göründü. Adliye ve zabıta memurları şaşkın gözlerle birbirlerine baktılar. Sorgu hâkimi, Rasih Bey'i derin bir dikkatle süzerek: "Bu halkadaki tarih sizin evlilik tarihiniz değildir."

Rasih Bey bir hayli afallayarak:

"Bu halka benim nişan yüzüğüm ve içinde yazılı tarih de evlilik tarihimdir."

"Hayır, doğru söylemiyorsunuz."

"Doğru söylüyorum efendim, evlilik tarihimi inkâr veya değiştirmekte benim ne menfaatim olabilir?"

"Siz, 30 Mayıs 1902'de değil, 22 Şubat 1913 tarihinde evlendiniz. Karınız Feride Hanım'ın parmağındaki nişan yüzüğü üzerinde yaptığımız incelemeden anlaşılan hakikat budur. Karınızın itiraf ve onayı da aynen böyledir."

"Evet, bendeniz evlilik tarihimin 22 Şubat 1913 olduğunu inkâr etmiyorum. Evlendiğim gün ve ay işte tastamam budur."

Rasih Bey'in parmağından çıkan halkayı sorgu hâkimi yine kendisine uzatarak, "Alın, bundaki yazılara bakın. Oradaki tarih, ifadenizle uyuşuyor mu?" dedi.

Rasih Bey yüzüğü aldı. İç tarafında yazılı tarihe bakınca hayretten gözleri büyüdü. Titreyen dudaklarının arasından bir şeyler kekeledi. Söylediğini ne kendisi biliyor ne işiten anlıyordu. Elini başına götürdü. Beynini sıka sıka hafızasını zorlayarak gözlerini sabit bir noktaya dikti. Düşündü, düşündü. Nihayet, "Aman efendim. Bu yüzük benim değil," dedi.

"Yüzüğün sizin olduğunu inkâr edemezsiniz. Çünkü şimdi burada beş altı kişinin gözü önünde parmağınızdan çıkardınız."

"Aman efendim, merhamet edin. İnanın, bu yüzük benim değildir."

Rasih Bey, siyah camlı gözlüğünü çıkardı. Gücünün yettiği bütün dikkatiyle yüzüğü evirdi çevirdi ve durmadan, "Bu yüzük benim değildir ve mümkün değil benim olamaz," sözlerini tekrar etti.

---

1 30 Mayıs 1902.

Kızaran yüzüne bir horoz ibiği kadar kan toplandı. Bakışında ifadesinin doğruluğunu tasdik eden büyük bir samimiyet ve saflık vardı. Sonra bu üzüntü ve telaşlarını bir tebessümle gidermeye çalışarak, "Parmağımdan çıkan yüzükte evliliğime ait olmayan bir tarihin bulunması suçlanmamı gerektiren bir durum sayılamaz ya? Nasıl olmuşsa olmuş, parmağımdaki asıl yüzüğümü başka bir adamınkiyle değişmişim," dedi.

Kesik koldan çıkan yüzüğü Rasih Bey'e uzatarak sordular: "Bu halkayı tanıyor musunuz?"

Zavallı adam yüzüğe bakar bakmaz haykırdı:

"Tanımamak mümkün mü? İşte bu benim yüzüğüm."

"Bunun kendi yüzüğünüz olduğunu ileride ifadenizi değiştirmeyecek bir kesinlikle onaylıyor musunuz?"

Rasih Bey iki halkayı birbiriyle karşılaştırarak:

"Bu yüzüklerin çapları ve şekilleri hemen hemen birbirinin aynı, fakat bu verdiğinizin iç kısmında yazılı aylar, seneler günü gününe benim evlilik tarihimdir," dedi. Halkayı parmağına geçirerek, "İşte bakınız tıpkı tıpkısına parmağımın halkası."

"Demek bunu kesinlikle onaylıyorsunuz?"

"Kesinlikle... Kesinlikle..."

"Fakat efendim bu yüzük, denizden çıkan kesik bir kolun parmağından çıkarılmıştır."

Rasih Bey, birdenbire sinirlerine sızma gevşekliği gelen bir sarhoş gibi iskemlesi üzerinde iki yanına sallanarak yere kapanacak gibi oldu. Sonra dengesini buldu. Fakat hayretten ağzı açıldı. Gözlerinde ürkek bir koyunun bönce bakışı vardı. Ta göklerin derinliğinden hiç tanımadığı bir âleme düşmüş gibi etrafındakilerin yüzlerine bel bel bakınıyor, duyduğu son cümleden hiçbir şey anlayamamış gibi görünüyordu.

Onun, yapaylıkla tabiiliği hemen pek fark edilemeyen bu bönlüğüne karşı sorgu hâkimi dedi ki:

"Beyefendi, olaydan haberiniz yok mu?"

"Hangi olaydan?"

"Kesik baş cinayetinden..."

"Bir şeyden haberim varsa, bütün şiddetiyle Allah'ın gazabını üzerimde bulmuş olayım!"

"Ne kadar inkâr etseniz de bu cinayetle olan ilginizi büsbütün reddetmek mümkün değil."

"Adalet ve insafınıza sığınırım efendim. Niçin mümkün olmasın?"

"Çünkü kendinize ait olduğunu tasdik ettiğiniz yüzük, maktulün parmağında bulundu ve şimdi parmağınızdan çıkarmış olduğunuz halkanın üzerinde de başka bir evlilik tarihi yazılı bulunuyor. İhtimal ki bu yüzük de maktule aittir. Bunu ne vakit, nerede ve ne sebeple değiştirdiniz efendim? Hafızanızı zorlayarak iyi düşünün. Adaletin bu sorusuna cevap vermeye mecbursunuz."

"Yüce Allah'a yemin ederim ki bu halkanın nerede, ne vakit ve ne sebeple değiştiği sizin kadar bence de meçhul kalmış bir bilmecedir."

"Parmağınızdaki yüzüğün sizin olmadığını bilmiyor muydunuz?"

"Bu saate kadar vallahi bilmiyordum."

"Hiç parmağınızdan çıkarıp da üzerindeki tarihe bakmadınız mı?"

"Nesine bakayım efendim, parmağımdaki yüzüğün tarihinin değişeceği akla gelir bir şey midir?"

"Halkanın biçimindeki küçük bir başkalıktan, darlığından, bolluğundan hiç şüpheye düşmediniz mi?"

"İşte efendim, iki yüzüğü de yan yana inceleyin. Eğer şekil ve çap olarak bir fark bulabilirseniz söyleyin."

"Demek ki parmağınızın kalınlığı maktulünkiyle aynıymış."

"Öyle olması gerekiyor."

"Bunun daha ilginci var. Maktulün yüzü de tamı tamına size benziyor."

Gittikçe dolaşıklığı artan bu karışık meselenin kördüğümlerini gevşetebilmek gücünden zihnini pek uzak bulan Rasih Bey ağlamaklı olarak:

"Adaletinize sığınırım. Yüzü, öldürülmüş bir kişiye benzeyenlerin suçluluğundan şüphelenmek hangi fende, hangi kanunda vardır?"

"Bu benzerlik o derecede ki öldürülen kişinin siz olduğunuzdan şüpheye düştük."

"Allah Allah, ben kendi kendini öldürdükten sonra tekrar yaşayarak hem katil hem maktul olamam ya! Sözlerinizin ciddiyetine inanamıyorum. Yoksa ben çıldırdım da işittiklerimi büsbütün ters mi anlıyorum?.. Cani olmak şöyle dursun, cinayetten kesinlikle haberim yok. Avrupa'dan geliyorum. Trenden çıktım, buraya getirildim. Giderken de ortaklarım, dostlarım tarafından vagona kadar uğurlandım. İstanbul'dan çıkmazdan evvel de işiyle gücüyle meşgul bir adam olduğumu herkes bilir. Şehir hayatımda, evimden başka bir yerde bir gece geçirmiş adam değilim. Hiç bilgim, haberim yokken ve belki de ben burada değilken işlenmiş bir cinayetten ben nasıl sorumlu olabilirim? Suçluluğumdan şüphe ederseniz çok aldanırsınız. Adaleti boş yere savsaklayarak asıl suçluyu takibi geciktirmiş olursunuz."

"Biz sizin suçlu olduğunuzu iddia etmiyoruz. Bazı kere insan bilmeden bir cinayet olayına karıştırılmış olur. Tekrar tekrar söylüyoruz. Sizin parmağınızdan kendinize ait olmayan bir yüzüğün çıkması, asıl evlilik halkanızın kesilmiş bir elin parmağında bulunması ve meçhul bir maktule simaca tıpkı tıpkısına benzerliğinizin görülmesi, bütün bunlar bir dizi kuru tesadüflerin doğurduğu garipliklerden ibaret şeyler olamaz. Bunların asılı astarı olsa gerektir. İşte onları arıyoruz. Belki birdenbire zihniniz karıştı, hafızanız bulandı. Üzüntünüzün şiddetinden zihniniz bütün gücünü kaybetti. Ne düşüneceğinizi şaşırdınız. Telaş etmeyin. Zihninizi toplamaya uğraşarak, şaşırmayarak ağır ağır düşünün. Korkacak bir şey yoktur. Adalet durduk yere bir masumun suçluluğuna karar vermez. Akrabanızdan size benzeyen bir kimse yok mu?"

"Bana çok benzeyen bir kardeşim var."

"Kendisi nerededir şimdi?"

"İsviçre'de."

"Oraya ne zaman gitti?"

"Ben buradan Avrupa'ya hareket etmezden bir hafta evvel."

"Mektup alıyor musunuz?"

"Hayır..."

Rasih Bey birdenbire iskemlesinden fırladı. Kaçacak sanarak yolunu kestiler. Gözlerini, baktığını görmez bir dalgınlıkla karşısındaki yüzlerin üzerinde birer birer dolaştırdıktan sonra,

o anda hafızasından geçen önemli bir şeyi kavramak ister gibi elini şakkadak alnına vurarak, "Sorunuz zihnimi uyandırdı. Teşekkür ederim. Parmağımdan çıkardığım yüzüğün içindeki tarih kardeşimin evlenme yılıdır. Fakat bu halkaları onunla ne vakit değişmişiz? Bundan ne onun haberi olmuş ne de benim. Evet, ne vakit değişmişiz? Şimdi bunu bulmalıyım," dedi.

Rasih Bey gözlerini küçülte küçülte, alnını ova ova hafızasını zorlayarak düşünürken, etrafındakiler onun bu zihinsel faaliyetini bozmamak için ağız açmak değil, nefeslerini bile hissettirmiyorlardı.

Zavallı adam, parmaklarıyla birtakım zaman, gün hesapları yaparak daldı, düşündü. Sonunda, "Bir bilinenin aydınlatması yardımıyla meselenin karanlık yönleri açıklık kazanıp diğer bilinmeyenlerin çözülmesine de imkân doğuyor. Bir düğüm çözüldükten sonra ötekiler de gevşiyor. Elde edilmiş bir çiviyle öbürleri de sökülüyor. Şimdi bütün sorularınıza cevap verebileceğim sanıyorum. Çünkü kardeşimden bahsederek beni bir iz üzerine koydunuz. Dolayısıyla benden çabuk ve doğru bilgi almak istiyorsanız meselenin her yönü hakkında beni aydınlatın. Çünkü olan bitenden haberim yok. Suçsuzluğumdan, temizliğimden, sözlerimin doğruluğundan şüphe etmeyin," dedi.

Rasih Bey'i kavanozların bulunduğu odaya götürdüler. Şaşkın şaşkın etrafına bakınırken perdeyi açıverdiler. Koca kavanozların içinde insan organlarından kurulma o hüzünlü turşuları görünce kesik başın önünde durdu. Biri ahiretten, öbürü dünyadan iki kardeş birbirleriyle bir müddet kasvet ve sır dolu hüzünlü bir süzüşle bakıştılar. Sanki aralarında diğerlerinin anlayamayacağı bazı konuşmalar oluyor, bazı duygu alışverişleri gerçekleşiyordu. Ölü söylüyor, diri dinliyor gibiydi. Rasih, bu mezarsız kalmış ölünün sessiz sözlerini dinledikçe dünyasını değiştiriyor sanılacak bir şekilde sararıyor, balmumu gibi eriyordu. Nihayet ayakta durmaya ve karşısındaki gerçeğin feci halini daha fazla görmeye takati kalmadığını gösterir bir hüngürtü arasında, "Ah kardeşim Raif, seni bu hale kim koydu?" yürek burkan sorusuyla kavanozların durduğu masa üzerine yüzüstü kapandı.

11

Üzüntüsünün şiddeti biraz geçince Rasih Bey'e takma dişleri, satrançlı dokumayı, dantelalı patiska parçasını gösterdiler. Dişlerin maktule ait olduğunu, fakat diğer eşyaları tanımadığını söyledi ve sorgu hâkimiyle aralarında şöyle soru cevap başladı:

"Bu kesik başı tanıdınız."

"Evet, şüphesiz kardeşimin başıdır."

"Kardeşinizle ticaret ortaklığınız var mıydı?"

"Hayır, o büsbütün ve her bakımdan bizden ayrı yaşardı."

"Ne ile geçinirdi?"

"Babadan miras kalan emlaki vardı. Harp esnasında bulgurculuk yaptı. Çok para kazandı."

"Kardeşinizin ticaret dostları veya tanıdığı, samimi konuştuğu kimseler içinde bir Ermeni veya o millete mensup bir aile var mıydı?"

"Hayır, bilmiyorum."

Kanlı *Aşharh* gazetesi gösterilerek:

"Gazetenin kenarındaki şu Fransızca kelimelerin, kimin elyazısı olduğunu tanıyabilir misiniz?"

Maktulün kardeşi cümlelere büyük bir dikkatle bakarak:

"Tanımıyorum."

"Bu sözlere ne mana veriyorsunuz?"

"Cinayetin nedeninin aşk olduğu görülüyor. Bu esrarengiz yazı kırıntılarının, pek ateşli gençlerin parmaklarından saçıldığı anlaşılıyor."

"Kardeşinizin ak saçlarıyla bu gençlerin arasında ne işi var."

"Ah! İşte ben en çok yaralayan husus da burasıdır."

"Açıklar mısınız?"

Rasih Bey gözlerini kavanozların içindeki kesik organların üzerinde dolaştırıp zihnini toplamaya uğraşırken, sorgu hâkimi önündeki dosyayı karıştırarak:

"Affedersiniz, zihninizin düzenini bozacağım fakat bunu yapmalıyım. Karınız Feride Hanım buraya müracaat etti. Bu kavanozdaki başı görünce size benzetti. Yalnız benzetmek değil, kesin olarak öldürüldüğünüz sonucuna vardı. Kayınbi-

raderinden hiç bahsetmemiş olmasını şimdi biraz garip buluyorum. Ne dersiniz?"

"Müsaade buyurursanız vereceğim bilgilerle mesele kendi kendine açıklığa kavuşur."

Rasih Bey, anlatacağı küçük hikâyenin aile sırlarına ait yönlerini mümkün mertebe kapalıca geçmek için biraz düşündükten sonra başladı:

"Feride Hanım'la evleneli yıllar oldu. Fakat karım henüz kayınbiraderiyle yüz yüze gelip görüşmedi."

"Sebebi?"

"Sebebi pek acıdır efendim. Maktul Raif Bey'le bizim babalarımız bir fakat annelerimiz ayrıdır. Ölüleri hayırla anmak lazımdır ama adaletin soruları karşısında maktul kardeşimin yozlaşmış hayatına ait bazı acı dönemleri eşelemek zorunda kalmış olduğumdan dolayı Allah'tan merhamet ve kullardan af dilerim. Kardeşimi kötü hal ve şöhreti nedeniyle annem eve sokmazdı. Hatta aile arasında ismi bile anılmaz olmuştu. Sözü geçse bile ağızdan kulağa, 'Evlere şenlik ihtiyar çapkın!' şeklinde kapalı geçerdi. Utancından ölen büyük yengem Nafia Hanım'ın göçüp gitmesinden sonra birkaç aşüfte aldı, bıraktı. Yaşça büyüğümdü fakat öyle bir iki kadınla kanaat edemezdi. Birçok metresle yaşadı. Hele uzun müddet Eleni isminde bir kadınla Ağa Hamamı[1] civarında bir apartmanda hayat geçirdi. Sanırım son zamanlarda bıkarak onu da terk etti. En ateşli, en azgın delikanlılara rahmet okutacak taşkınlıklar, inanılmayacak maceralar içinde ömür sürerdi. Bazen aylar hatta seneler geçer de nerede bulunduğundan haberimiz olmazdı. Nereye giderdi? Kırklara mı karışırdı, ne yapardı? Bilmezdik. Hal ve hareketlerini sorgulayanlara kızardı. Özel hayatının birçok kısımları bizce de hiç bilinmiyordu. Bizi arayıp sormazdı. Kendini arayanlara da öfkelenirdi. Bu kadar senedir ticaretle meşgul oluyorum, bir kere işyerimize uğramamıştır. Ortaklarım onun yüzünü hiç görmemişlerdir. Ne şekilde bir adam

---

[1] Fatih Sultan Mehmet tarafından 1454 yılında Beyoğlu'nda yaptırılan hamam. Halen çalışan hamam Ağa Külhanı Sokak ile Turnacıbaşı Caddesi'nin kesiştiği yerdedir.

olduğunu bilmezler. Asıl zihnimi karıştıran taraf, kendisinin İstanbul'da bulunmamasıydı. İşte yine tekrarlıyorum. Benim buradan hareketimden bir hafta evvel o, İsviçre'ye gitmişti."

"Son kez kendisiyle nerede konuştunuz?"

"Hissedar olduğumuz bir arsanın satılma meselesinden dolayı kendisini aradım. Beyoğlu'nda dolaşmadığım köşe bucak kalmadı. Nihayet Kulekapısı'nda[1] bir apartmanda buldum. Pek sinirli ve kederliydi. Bana dünyadan bıktığını, kadınlara karşı derin bir kırgınlık ve tiksinti duyduğunu, bundan sonra kadınsız ve tek başına yaşayacağını, yanına bir dişi kedi bile yanaştırmayacağını, bir haftaya kadar İsviçre'ye, oradan Paris'e, Paris'ten Londra'ya ve sonra da Amerika'ya gideceğini, bu uzun seyahate çıkmak için işlerini tasfiye etmek, hesaplarını kesmek ve yol çantalarını hazırlamakla meşgul olduğunu söyledi. İçi içine sığmıyordu. Yüreğinde büyük bir derdi olduğu, bu sırada göğsünden boşalan ahlardan, oflardan anlaşılıyordu. Bir ara geldi, şaşkın ve heyecanlı tam karşımda durdu. Gözlerini kırpmadan, yardım isteyen süzgün bakışlarını bana dikti. İhtiyar ruhunda kaynayan ıstıraplarını bana göstermek istedi. Hah dedim, hah, şimdi açılacak; karanlık, viran kalbindeki sırları hep ortaya dökecek. Fakat birdenbire gözlerini tepemden aşırarak tavanın bir köşesine sapladı. Sanki oradan görünmez bir nasihatçi ona, sakınma ve ağzı sıkılık tavsiye etti. Yutkunarak derin bir suskunlukla karşımdan çekildi. Gözlerini bulandıran gam bulutlarını dağıtmak için güneş aradı. Pencerenin önüne gitti. Çamlıca[2] ufkuna doğru daldı kaldı. Dünyadan bıkkınlığına ve gönlünün bütün bu çöküşüne sebebin kadın olduğunu, İstanbul'dan kaçışının da yine bu kadınlar yüzünden düştüğü bir felaket ve bedbahtlıktan başka bir şey olmadığını anladım. Sevda yıldırımının, kocamaya yüz tutmuş yaşlı bir kütüğü vurması, genç bir ağaca çarpmasından

---

1 Galata Kulesi civarı. Günümüzde daha çok Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin çevresi olarak bilinen yer.

2 Üsküdar ilçesinde, İstanbul'un en yüksek tepesinin bulunduğu yer. Geçmişte Osmanlı bürokrat kesiminin ikamet etmek üzere konaklar yaptırdığı havası ve suyuyla nezih bir semt.

daha acı ve öldürücü oluyor. Çünkü açılan derin yara, teselli ve şifa kabul etmiyor. Aynı iş için üç gün sonra yine kendisini görmem gerekti. Gittim, odasında buldum. Kollarını dirseklerine kadar sıvamış, pasta hamuru yoğuruyordu. Aman ya Rabbi, bir iki gün zarfında uğradığı değişiklik beni hayrette bıraktı. İlk gördüğüm günkü ümitsizliğe, üzüntüye karşılık, şimdi yüzünde taşkın bir neşe, bir rahatlık, kalbine sığmayan bir sevinç vardı. Hamurunu, *Seversin sevdiğim hem sevdirirsin*[1] şarkısıyla yoğuruyordu. 'Kardeşim, bu ne hal?' dedim. 'Sorma Rasih, sorma. Ne olacak, bekârlık,' dedi. 'Daha dün kadından şikâyet ediyordun!' dedim. 'Herhangi bir çocuk sana, artık şekerden bıktım, bir daha yemeyeceğim derse inanma. İnsan bazen canından da bıkıyor. Kadından bezginlik de işte öyledir. Kadın erkeğin tamamlayıcısıdır. Onsuz yaradılış, üreme, hiçbir şey olamaz. Kadından boş kalınca gönlüm mezara dönüyor. Bazen çok hafiflikler eder fakat kadın daima masumdur. Onun nazını zevk edinmeyi bilmeyen erkek, bu dünyadaki rolünü, hayatın zevkini anlamamış demektir,' dedi. Artık, kadın övgüsünde ardı gelmez bir tirat tutturdu. Böyle kadın düşkünlüğüyle kağşamış beyinlerin lehte ve aleyhte söyleyecekleri sözlerde büyük bir isabet olamaz. Fakat ben, onun gönlünü hoş etmek için dünkü şiddetli poyrazın üzerine bugün güçlü ve sıcak lodosa dönen bu yorgun kalbin coşkunluklarını dinliyordum. O gittikçe coşarak aşkla, şevkle anlatıyor ve hararetlendikçe hızını hamurdan alarak önündeki kabı delecek gibi yumrukluyordu. Nihayet yoruldu. Elini kaptan çekti. İnce, süzgün bir tebessümle bir süre dinlendikten sonra bana dedi ki: 'Kardeşim yoruldum. Bana biraz yardım etsene. Bu pasta gayet güzel oluyor. Fakat çok yoğurmak lazım, kesildim. Ah, bu dermansızlığımın sebebini bir bilsen. Kaç gündür geçirdiğim heyecanlar...' İstemeden ağzından kaçırmış olduğu bu birkaç kelimeden sonra kendini toplamaya uğraşarak sustu. Ve derhal lafı çevirerek yine başladı: 'Beş on gün evvel bu dünyadan bana nefret geldi. Her şeye

---

1 Bestekâr, hanende Sermüzezzin Rifat Bey'in (1820-1888) bestelediği "Gülersin Güldürür Eğlendirirsin" adlı muhayyer makamında şarkı.

kızar, sinirlenir olmuştum. İşte hayattan bu bezginliğim esnasında kadın ve erkek hizmetçilerimi savdım. Her işimi kendim görmeye karar verdim.'

'Niçin ikisini birden savdın? Birini alıkoymalıydın.'

'Dinle... Sana hizmetçilerle ilgili tecrübe ve görüşlerimi söyleyeyim. Geçirdiğim bekârlık hayatında başıma her şey geldi. Eğer bir evde bir başına yaşar bir adamsanız, sizin için hizmetçi bir felaket, adeta büyük bir beladır. Sizi kıskıvrak kavrar, avcunun içine alır. Her bir sırrınızı öğrenir. Her hareketinize hâkim olur. Sizinle evlilik kuruntularına kalkar. Sizi herkesten kıskanır. Yalnız, evde yaşayan geçkin bekârların hemen hemen hepsinin, hizmetçileriyle evlenmekte olduklarına belki dikkat etmişsinizdir. Dolayısıyla bu felaketi biraz hafifletmek için, iki hizmetçinin olması gerekir. Fakat iki kadın birbiriyle geçinemez. Biri erkek, biri kadın olsa birbiriyle fazla geçinirler. Yani gayrimeşru bağdaşırlar. O zaman kendi evinizdeki konumunuz, pek garip ve nazik bir durum alır. Evdeki efendiliğiniz bir gölgeden ibaret kalır. Asıl efendilik uşağa geçer. Yemeğin âlâsını uşak yer. Şiltenin yumuşağında o yatar. Her şeyin kaymağından o tadar. İkisi her şeyde birlikte hareket ederler. Sizi soyup soğana çevirirler. Allah korusun, evde sandığınızda, dolabınızda ya da bankada paranız olduğunu sezinlerlerse ciddi tehlikeler içinde kalırsınız. İşte sizi bütün bu belalardan kurtaracak candan, samimi bir kadındır. İşte bu meleği arayıp bulmalı. Hakiki mutluluk işte budur,' dedi, yine sustu. Göğsünden kabaran sırları yine bir bir yutuyor, nedense bilmem, bana bir türlü açılamıyordu. Hamurun başından çekildi. Öyle kollar sıvalı, bir koltuğa oturdu. Fazla konuştuğuna pişman olmuş gibi düşünüyor, yüzünde ve kalbindeki gizli sevincin tebessümleri saklanamaz tekrarlarla uçuşuyordu. Bir müddet bakıştık. Meraklı bakışımdan kurtulmak için, 'Rasih, işte görüyorsun kesildim kaldım. Bu hamuru böyle bırakırsak kesilecek. Bana yardım et. Haydi göreyim seni, sıvan. Benden birkaç yaş gençsin. Şunu bana yoğuruver. Yirmi dakikalık, nihayet yarım saatlik bir iş. Önce ellerini şurada muslukta yıka, hemen işe başla,' dedi. İhtiyarladıkça kendine bir temizlik titizliği de gelmişti. Her elin yaptığını, yoğurduğu-

nu yemiyordu. Teklifini reddedemedim. Sıvandım, yıkandım. Elimi hamura sokacağım esnada, 'Parmağından yüzüğünü çıkar. Şuradaki etajerin üst rafına, benimkinin yanına koy. Parmağında kalırsa halkanın bütün kirleri hamura çıkar,' dedi. Yüzüğü çıkardım. Etajerin üst rafına, onunkinin yanına koydum. Pasta hamurunu yoğurmaya başladım. Beş on dakika sonra hakikaten bunun çabuk yorgunluk veren bir iş olduğunu anladım. Fakat hiç şikâyet etmeyerek sonuna kadar devam ettim. Geldi, hamura baktı, 'Teşekkür ederim Rasih. Kıvama gelmiş. Eline sağlık kardeşim,' dedi. Gittim. Tekrar ellerimi yıkadım. Yüzüğü etajerin üzerinden alarak yine parmağıma geçirdim. Halkalar birbirine çok benzediği için farkına varmaksızın onun yüzüğünü takarak kendiminkini de ona bırakmışım. Şimdi gerçek, gözlerimin önünde tamamıyla açıklık kazanıyor. İşte yüzüklerimizin değişme sebebi bu. Ondan sonra birbirimizi görmedik. Bu kadar süre geçti. Bu saate gelinceye kadar onun halkasının bende, benimkinin de onda kalmış olduğunun farkına varamadım. Belki onda da aynı durum olmuştur."

"Birbirinizden nasıl ayrıldınız?"

"Sarmaşarak vedalaştık. Nedenini açıklayamayacağımız derin bir üzüntüyle ağlaştık."

"Kardeşinizdeki üç gün evvelki seyahat fikri devam ediyor muydu?"

"Evet. İki güne kadar yola çıkacağını ve hatta o pastayı yol için yaptığını da söylüyordu. Efendim, hizmetçilerini savarak apartmanda bir can yalnız oturması, üç gün evvel üzüntüler, kederler içinde bir seyahate hazırlanırken sonradan kadınlar hakkındaki kötümser düşüncelerini değiştirerek birdenbire neşelenmesi, usanç getirdiği dünyadan yine zevk duymaya başlaması, bütün bu garip haller onun gibi bir adamın hayatının sonunda önemli nedenlere bağlı şeylerdir. Zavallı kardeşim için böyle feci bir son gizlendiğini bileydim, o günü her yönüyle iyiden iyiye soruşturmadan hiç yanından ayrılır mıydım?"

"Kendisiyle son defa görüştüğünüz Kulekapısı'ndaki apartmanı biliyorsunuz?"

"Biliyorum efendim."

"Uzun süre beraber yaşadığı metresi Eleni'yi bulmak mümkün mü?"

"O da çok zor bir iş değil."

"Kardeşinizin servetini ne kadar tahmin edersiniz?"

"En az yirmi yirmi beş bin lirası vardı sanırım."

"Kadınlarla savurganca yaşadığı halde?"

"Hayır, pek savurgan yaşamazdı. İdaresini bilir, sevdalı bir ihtiyardı. Gençliğinde bir süre har vurup harman savurdu ama sonra idareli olmak yönünden aklını başına topladı. Son zamanlarda kendine adeta bir yaşlı cimriliği gelmişti."

"Paraları nerede dururdu? Bankalarda mı yoksa kısmen kendi yanında mı? Son zamanlarda bu paralarını nasıl harcardı?"

"Bilmiyorum. Bu konuda kimseye bir şey sezdirmezdi."

12

Katillere doğru uzanma ümidi verecek çok önemli izler ortaya çıkmıştı. Soruşturmaya Kulekapısı Apartmanı'ndan başlanıldı. Daireleri işleten Musevi bir kadın, Madam Moiz, kırk beş yaşın yüzüne verdiği çizgilere rağmen safran sarısı saçlarını fazla kabartmış; bakanlara, akciğer gibi bir pembelik ve yumuşaklık hissettiren şişman vücudunu dirseklerden ve yakadan fazla açmış; gerdanında yalancı inciler, kollarında bilezikler, her parmağında çifter yüzük, apartmanın alt katında kırıtarak geziniyor ve meydanda su dolu kovalar, *brok*[1] denilen Frenk güğümleri, saplı süpürgeler; göğsü önlüklü delikanlı bir hizmetçiye girişin sabah temizliğini yaptırtıyordu. Remzi ve Seyit Efendi açık kapıdan içeri girdiler. Polis memurları sivil giyinmiş oldukları için kadın evvela onlardan hiç şüphelenmedi. Konuşmaya pek hevesli olduğunu gösterir bir gevezelikle söze kendi başlayarak, "Kimi arıyorsunuz efendim? Daire istiyorsanız boş yoktur. Gecelik oda vermeyiz. Bir hafta on gün kadar beklerseniz boşalacak güzel iki dairem var," dedi.

---

1 (Fr. *broc*) Ağzı geniş güğüm, ibrik.

Remzi Efendi, "Daire aramıyoruz. Biz sıhhiye memuruyuz. Salgın tifüs, çiçek var. Hastalığı saklıyorlar. Dairelerinizi gezeceğiz. Bütün kiracılarınızı muayene edeceğiz. Haydi önümüze düşünüz," dedi.

Madam Moiz birdenbire telaşa düşerek, "Hastalık, sağlık insanlar içindir," dedi. "Fakat efendim benim evimde hastalık yoktur. Olsa saklamayı asla kabul etmem. Evet, yirmi beş gün evvel beşinci katta dokuz numarada boğmaca öksürükten bir çocuk öldü. Belediyeden doktorlar geldiler. Muayene ettiler. Rapor verdiler. Cenaze kalktı. Ev içinde bütünüyle dezenfeksiyon yaptılar. Olay bundan ibarettir. Ve üzerinden yirmi beş gün geçti, Allah'a şükür başka hasta çıkmadı."

Remzi Efendi, "Bütün daireleri gezeceğiz," dedi. "Aldığımız resmi emir böyledir. Bu, halk sağlığına dair çok önemli bir meseledir. Bunda sizin ve bizim için de ağır mesuliyet vardır. Eğer resmi emirlere uymazsanız, polis çağırmaya mecbur olacağız Madam."

Madam Moiz'in pembe rengi küçük bir heyecanla solarak, "Hayır efendim," dedi, "benim evimde polise lüzum yok. Ben istemem böyle şey. Şimdi gideceğim, bütün dairelere haber vereceğim. Bakacaksınız. Yalan söylemediğimi anlayacaksınız. Çünkü burada hasta yoktur."

Otelci kadın, bütün kiracılarına resmi emri haber verdi. Ufak bir sızıltı içinde hepsinin rızasını aldıktan sonra sıhhiye memurlarının önüne düştü. Dairelerini dolaştırmaya başladı. Onlar ince bir dikkatle oda kapılarından şöyle bir bakıp çekiliyorlardı. Düzenli düzensiz odalar, salonlar, ailelerin mahremiyetlerine ait açık saçık şeyler, karyolalarda yatan çiftler, kapı arkalarına sokulan yarı çıplak, saçları alan taran bakımsız kadınlar, lazımlıklarda oturan çocuklar gördüler. Ancak bu apartmanda bir cinayet işlendiği şüphesini uyandıracak hiçbir şeye rastlamadılar. Araştırma memurlarının asıl maksatları, kiracılardan çoğunun mümkün olduğu kadar yüzlerini tanımak ve apartmanda Ermeni aile bulunup bulunmadığını anlamaktı. Neredeyse bütün daireleri gözden geçirdiler. Yalnız üçüncü katta dört numaralı dairenin kapısını sımsıkı kapalı buldular. Seyit Efendi sordu: "Burası niçin kapalı?"

"Anahtarı bizde yoktur."
"Kimdedir?"
"Kiracısında."
"Kiracısı nerededir?"
"Avrupa'ya gitti."
"Milliyeti?"
"Türk."
"İsmi?"
"Raif Bey."
"Kendi Avrupa'ya gidiyor da daireyi niçin kapatıyor?"
"İçeride eşyası vardır. Bir senelik kirayı birden verdi, kapattı. Zengin adamdır."

Bu küçük sorgulama esnasında Madam Moiz'in halinde hiçbir tereddüt, ürkme, korku eseri görülmedi. Kadın güler yüzle kayıtsız ve pek rahat cevaplar veriyordu.

Remzi Efendi, arkadaşı Seyit Efendi'nin kulağına bir şeyler fısıldayarak onu bir yere gönderdi. Kendisi Madam'dan bir sandalye istedi. Kilitli dairenin kapısı önünde oturdu. Sıhhiye memurunun boş bir daire önündeki bu bekçiliği otelci kadına biraz garip görünmekle beraber hakikatten şüphelendiğini hissettirecek tavırlar almadı. Remzi Efendi, kadını yanından ayırmamak için birtakım rasgele sözlerle oyalamaya uğraşıyordu.

Çok geçmedi. Sokakta, apartman kapısının önünde bir otomobil durdu. Adliye ve zabıta memurları yetişti. O zamana kadar kayıtsızlığını muhafaza eden Madam Moiz'i büyük bir telaş aldı: "Ne var? Ne olmuş? Hırsızlık mı? Burası namuslu bir apartmandır. Kimsenin bir kaybı yoktur. Çağırınız kiracıları sorunuz. Böyle memurlar, polisler gelecek kadar bu evde ne oldu efendim? Evimin adı çıkacak. Kiracılarım dağılacak, mahvolacağım."

Kendisi için telaş edilecek bir tehlike olmadığı söylenmekle beraber, otelci kadının apartmandakilerden biriyle gizli bir görüşmede bulunmamasına dikkat ediliyordu. Bu esnada çağırılan çilingir tarafından dairenin kapısı açtırıldı ve Madam Moiz'le beraber hepsi içeri girdi.

Daire, bir giriş üzerinde üç odaydı. Salon, yatak, yemek odaları, bir de küçük mutfak. İçerisi loştu. Kapalı panjurların birkaçını açtılar. Al zemin üzerine hurma yaprağı şeklinde sarı

dallı Hereke kumaşı kaplı kanepe takımının üstü örtülüydü. Halı kaldırılmış, sandalyeler bir tarafa toplanmış. Her şey, boş duracak eve has bir özen ve düzenle derli toplu halde bir tarafa istif edilmişti. Yatak odasında gül rengi ipek cibinlikli sarı pirinç geniş bir karyola, ihtiyar bir adamın döşeğine değil, gençliğin çiçekler açan güzel kokulu rüyalarına dalan bir genç kızın sevda sığınağına benziyordu. Ve karşıda duran oymalı bir maun dolabın yüksek aynası, çözük saçları bellerinden aşağı salıverilmiş çıplak, hoş endamları yansıttığını sessiz bir ifadeyle anlatır gibi duruyordu. Yemek odasında keza her şey, özel bir düzenle yerleştirilmiş, büfede tabaklar ve her takım yerli yerine dizilmişti. Dairenin hiçbir tarafında ne devrilmiş bir kap, ne kırılmış bir bardak, ne büzülmüş, yırtılmış bir bez parçası, ne yerinden oynamış bir sandalye, ne bir damla kan lekesi, ne bir ayak izi ne de şüphe çeken bir toz, kir, çamur görülüyordu. Hiçbir şey, orada bir adam boğulduğuna tanıklık edecek hiçbir iz, en ufak bir belirti görünmüyordu. Kanepe, karyola, masa, sandalye altlarına, perde katlarına varıncaya kadar her tarafta karış karış incelemeler yapılırken Seyit Efendi, Remzi Efendi'yi bir köşeye çekerek:

"Burada hiçbir cinayetin işlenmediğine yemin etsem başım ağrımaz."

"Öyle görünüyor fakat meçhul üzerine kesin hüküm doğru değildir."

"Birader! Burası neresi, Langa'da Alaca Mescit[1] viraneleri neresi? Katil burada parçaladığı bir vücudun başını, kollarını, bacaklarını niçin İstanbul'un ta öbür ucuna götürüp de kuyulara, mahzenlere, denizlere atsın? Bunu akıl kabul eder mi?"

"Katiller, sade fikirli kimseleri şaşırtmak için, işte bazen böyle cinayetlerini aklın kabul etmeyeceği şekillerde tertip ederler."

İki sivil polis, her türlü ihtimal üzerine kafa yorarken, ötede Madam Moiz'in sorgulamasına başladılar.

---

1 Kaynaklardan anlaşıldığına göre tekke camii olan yapı günümüze ulaşmamış olup günümüzdeki konumu, Fatih'te Azimkâr Sokak ile Laleli Caddesi'nin kesiştiği noktadır.

13

"Madam, biz buraya çok mühim bir hadiseyi araştırmak için geldik. Soracağımız sorulara doğru cevaplar vermeye gayret edin. Sonra size büyük yorgunluk ve üzüntü olur. Bu işin sorumluluğu büyüktür."

"Ben kaşkariko[1] bilmem. Yalan kabul etmem. Elbette doğru söyleyeceğim."

"Bu dairede kim oturuyordu?"

"Söyledim efendim, Raif Bey."

"Raif Bey kimdir?"

"Raif Bey ihtiyar, zengin, nazik, terbiyeli bir adamdır."

"Bu daireyi kiralayalı ne kadar zaman oldu?"

"İki sene var."

"İki senedir hep burada mı otururdu?"

"Hayır, başka evi vardı. Arada bir gelir burada kalırdı."

"Başka evi varken niçin arada bir burada kalıyordu?"

"Ne bilirim efendim? O kendi keyfine ait bir şeydir."

"Yalnız mı gelirdi?"

Madam Moiz, vereceği cevabı bulmak için bileğindeki halkaları aşağı yukarı birkaç defa oynattı. Ve ezgin bir baş kırıtmasıyla birkaç defa yutkunduktan sonra:

"Yalnız gelirdi. Bazen de bir kimseyle beraber," dedi.

"Nasıl kimse? Kadın mı? Erkek mi?"

"Çok defa kadın. Arada bir erkek ahbap da gelebilirdi."

"Bu misafirler gece kalırlar mıydı?"

"Niçin yalan söyleyeceğim. Evet. Çok çok bir kadın gelirdi. Ama çok temiz, namuslu bir kadın. Sonra ben Raif Bey'e söyledim, 'Beyefendi burası *kom ilfo*[2] familyalar için namuslu bir evdir. Her kadın burada gelemez.' O bana diyordu ki 'Madam Moiz hiç merak etme, bu kadın benim nikâhlımdır. Başka eski bir karım daha var. O bunu kıskanıyor. Onun için bunu buraya gizli getiriyorum.' Böyle diyordu ben de inanıyordum. Çünküm (yüreğini göstererek) içerde fenalık yok."

---

1 (Argo) Yalan dolan, hile hurda.

2 (Fr. *comme il faut*) Düzgün, uygun.

"Bu kadını görsen tanır mısın?"

"Elbette tanıyacağım."

"Nerede olduğunu biliyor musun?"

"Hayır. Fakat sonra o kadın gelmedi. Başka bir kadın geliyordu, yine sordum. 'Beyefendi bunu tanımadım. Bu kadın kimdir?' O bana dedi: 'Madam Moiz hiç merak etme. O kadını boşadım. Şimdi bunu aldım.' Ve sonra sonra ayda bir kadınlar değişiyordu. Soruyordum. Hep bana diyordu ki 'Merak etme. Onu boşadım, bunu aldım. Bizim *religion*da[1] âdet böyledir. İnsan ne kadar isterse kadın alır ve boşayabilir.' Başkalarına da soruyordum ki bu doğru mudur? 'Evet,' diyorlardı, 'Müslümanlıkta böyledir.'"

"Apartmandaki başka kiracılarla görüşür müydü?"

"Hayır, kimseyle görüşmezdi. Ne kendi işini kimseye anlatırdı ne de kimsenin işini anlamak isterdi. Türk'tü ama komşularıyla kavga çıkarmazdı. Sessiz adamdı. Çok defa evinde var mıdır yok mudur, bilinmezdi. İşine pek sağlamdı. Vadesi gelmezden bir gün evvel tırınk kirayı verirdi. Böyle kiracı her zaman bulunmaz."

"Gelen kadınlar genellikle Rum muydu, Ermeni miydi?"

"Zannederim her çeşitten vardı. Güzel kadın olduktan sonra o, millet ayırmazdı."

"Son zamanlarda nasıl yaşıyordu? Hayatında bir değişiklik oldu mu?"

"Bravo, iyi söylediniz. Son zamanlarda biraz havasını değiştirdi. Onun sessiz yaşayışında bir bora koptu. Fakat ne oldu? Bunu eyi anlayamadım."

"Ne gibi?"

"Son vakitlerde onun dairesine bir genç erkekle bir kadın dadandı. Bu ikisi daima gece geliyorlardı. Bu delikanlı başına enli kenarlı bir şapka koyuyordu. Yüzünü pek göstermek istemezdi. Kadın da kalın bir peçeyle geliyordu. Ben merak ettim. Bu nasıl şey? Madam Moiz isterse bir şey anlamaya, onun yolunu bulur. Bir gün bu kadın geçerken dedim ki 'Madam affedersiniz. Geçenki gelişinizde merdivenden çıkarken üzerinizden

---

1 (Fr.) Din.

bir kart düşmüş. Çocuk görmüş. Almış sepete koymuş. Sepette birçok başka kart da vardır. Sizinki hangisiydi? Lütfen ayırır mısınız?' Bu sözüm üzerine şaşaladı. Kartını bulup almak için gişenin önüne geldi. Peçesini biraz sıyırarak okurken yüzünü gördüm. O ho ho ho piliçlerden piliç! Parası olan her erkek bu kaymaktan tatmak ister. İhtiyar mihtiyar bu kıza kimse dayanamaz."

"Bu genç erkekle kadın, Raif Bey'in yanına gelmeye başladıktan sonra onun hayatında ne gibi bora koptu?"

"Bu adam eskiden dairede sessiz oturuyordu. Önceleri gelen kadınlarla hiç kavga yapmazdı. Fakat bu son gelenlerle birlikte patırtı başladı. Bir akşam bu genç kız yalnız geldi. İhtiyarla beraber bir saat oturdular oturmadılar, arkadan delikanlı yetişti. Çok öfkeliydi. Merdivenlerden yukarı pat pat koşuyordu. Dairenin zilini çaldı. Zannedersiniz koparacak. Ben kuşkulandım. Merdivenden çıktım. Gizli gizli beklemeye başladım. Beş dakika geçti. Belkim daha fazla fakat ihtiyar açmak istemeyordu. Bu büsbütün kızıyordu. En sonram kapu açıldı. Delikanlı içeri girdi. Dairede üçü beraber kavga yaptılar. Alt, üst kiracılar bu gürültüyü duydular. Fakat ne diyorlardı pek eyi anlaşılmayordu. Çok geçmedi, bu delikanlı kızın kolundan tuttu götürdü."

"Bu delikanlı ile genç kız nerede oturuyorlar?"

"Buna dair hiç malumatım yoktur."

"Hiç merak edip de anlamaya uğraşmadınız mı?"

"Merak koydum. Fakat bunların peşinden gitmeye vaktim yoktu. İşim çoktur. Hem bu kızın başı altından böyle şeyler çıkacağını ne bileyim. Raif Bey ne vakit bu kızla konuştu, hizmetçilerini savdı. Başka türlü adam oldu."

"Raif Bey seyahate gitmek üzere hangi tarihte bu evden çıktı?"

Madam Moiz aşağıdan otelin hesap defterini getirtip sayfalarını karıştırarak kaydı bulduktan sonra:

"İşte bakınız Raif Bey hesabını gördü. Buradan 19 Kasım Çarşamba günü gitti."

"Artık bir daha gelmedi mi?"

"Evet gelmedi."

"Buradan saat kaçta çıktı?"

"Akşamüstü beş vardı."

"Yalnız mıydı?"

"Evet."

"O gün kendisini ziyarete gelen oldu mu?"

"Pek iyi farkında değilim. Fakat sanırım kimse gelmedi."

"Yanında hiç eşya götürmedi mi?"

"Büyükçe bir valizi vardı. Otel hizmetçisi Jozef, Kuledibi'ne[1] kadar götürdü. Orada bir arabaya koydular. Kendi de bindi, gitti."

"Arabayı nereye gitmek için tutmuşlar?"

"Sanırım Sirkeci Garı'na."

"Şark Sürat Katarı[2] daha geç hareket eder, birkaç saat evvel Raif Bey'in Sirkeci'de ne işi vardı?"

"Bilmiyorum."

Jozef sorgulandı. Raif Bey'in gara erken inmekteki maksadının ne olduğu hakkında ondan da açık bir cevap alınamadı. Arabanın plakası soruldu. Dikkat etmediğini söyledi.

14

Soruşturma bu dereceye kadar geldi. Hayli ilerlemiş demekti. Ama bu noktada yine durdu. O delikanlı ile güzel kadın veya kızın milliyetleri, kimlikleri, kişilikleri, semtleri anlaşılamıyordu. Raif Bey'in Kasım'ın on dokuzuncu günü trene bindiğini değil, Sirkeci'ye indiğini bir görene de rastlanmıyor, Kuledibi'nden arabaya binerek Jozef'ten ayrıldığı dakikadan sonra artık izi bulunmuyordu.

İstanbul tarafına geçtiği[3] ihtimali kuvvetli görünüyordu ama hangi semte, kimin yanına gittiğini bilmek de falcılığa muhtaçtı. Kardeşi Rasih Bey'den, ölenin İstanbul'da hangi semtlerde tanı-

---

1 Galata Kulesi'nde Bankalar Caddesi'yle Yüksek Kaldırım arasında kalan bölge.

2 Orient Express olarak ünlenen tren.

3 20. yüzyılın ortalarına kadar İstanbul denildiğinde Tarihi Yarımada yani günümüzdeki Fatih ilçesi kastedilirdi.

dıkları, dostları bulunduğunu, kimlerin yanına gidebileceğini öğrenmeye çalıştılar. Sadra şifa verecek[1] bir şey öğrenemediler. Beyoğlu'nda Eleni'yi dost tuttuğu uzun müddet zarfında İstanbul'a pek geçmediği, artık orada görüşecek dostları kalmadığı anlaşılıyor ve dolayısıyla zavallı adamın bilinmeyen bir yerde kapana düşürüldüğü zannı kuvvet buluyordu.

Eleni, kısa bir araştırma neticesinde Tatavla'da,[2] akrabasından bir kocakarının ufacık evinde bulundu. Raif Bey tarafından terk edildikten sonra sefil bir hayata düşmüştü. Fuhuş, turfanda ve nefis meyvelere dadanan kurtlara benzer. Vücutlarına düştüğü güzel kadınları çürütünceye kadar kemirir. En güzellerini az vakitte yıprandırır. Bu kurdun tahribiyle solanlar, birkaç sene de kendilerini boyayla, makyajla, fındıkçılık[3] hileleriyle, gönül avcılıklarıyla satarlar. En kaşarlanmışlarının bu son ömürleri çok sürmez. Buruşmuş bir fahişe yüzüne badananın verdiği kasvet, insanı ne kadar sıkar. Bu ağır ıstampalı harap güzelliği gören erkekler, bütün bu külfetlerin kendilerinden bir bakış sadakası dilenmek için yapıldığını bilirler. Fakat acı bir aşağılamayla başlarını çevirirler.

Dün bütün varlarını, yollarına fedadan çekinmedikleri, bazen onlar için intihara kalkıştıkları bu zavallı yüzlerden bugün kaçarlar; körpelikleri emmek için terütaze, yeni masum simalar ararlar.

Pazarlarda bayat, çürük meyvelerin alıcıları olduğu gibi bu aşağılananların da müşterileri bulunur. Fuhşun yücesi olmaz ama en sefili vardır. Beylerin, paşaların koyunlarından hamalların kucaklarına kadar düşüş, insanlık onurundan ebediyen yoksun kalış... İşte fuhşun başlangıcı ve sonu.

Yüzlerine dikilen tapınıcı gözlerin ateşlerinin sönmeye başladığını hissederek bu sonu gören filozof fahişeler vardır. İşte Eleni onlardan biriydi. Gençliğinde akranı içinde güzelliğiyle meşhurdu. Parlaklığı sönmeye yüz tutan ikindi devresinde, Raif Bey'e çattı. Kadın, tazeliğini yarıdan fazla kaybetmiş olmakla

---

1 Gönlü rahatlatmak, yüreğe su serpmek, işe yaramak.

2 Günümüzde Şişli ilçesinde yer alan Kurtuluş semtinin eski adı.

3 Cilvelilik, fingirdeklik.

beraber yine de ihtiyar zamparanın küçük kızı yerindeydi. Fuhuş günahkârlarının en son düştükleri dünya cehenneminden kurtulmak için bu geçkin fakat paralı sevdalısına dört elle sarıldı, bütün samimiyetiyle ona sadık kaldı. Zevkusefa âleminin cıvık eğlencelerinden tiksinmiş ve yangındı. Huzurlu ve hatta mümkün olabilse namuslu bir hayat arıyordu.

Raif Bey, ilişkilerinin başında Eleni'ye çok düşkünlük gösterdi. Fakat bin bir çiçekten bal almaya alışmış, onun yıllanmış hercai gönlü, kadının bu yürekten bağlılığına karşı bir tepkiyle giderek ateşini kaybetti. Uzun bir vefaya karşı kalbimizin tepkisi, daima nankörlük ve acı bir vefasızlıktır. Dünyanın gülünç hallerine sınır var mıdır? Genç sadık kaldı. İhtiyar azdı. O yaşta, mevsimsiz sevda tosunluğu edenler için hazırlanmış kanlı uçurumlardan en müthişine düştü.

Eleni, ihtiyar âşığının gönlü ateş, elleri para saçtığı zamanlarda edinebilmiş olduğu birkaç kırıntıyla o sığındığı bucakta yarı sefil, fakat hamal camala[1] geçmiş güzelliğinin pörsük öpücüğünü, bir lokma ekmek karşılığında satmaya mecbur kalmaksızın geçinebiliyordu.

Sorgu hâkiminin huzuruna çağırılıp da eski dostu zavallı Raif Bey'in uğramış olduğu feci sonu öğrenince, samimiyetinden şüphe edilmeyecek bir hararetle ağladı. Hüngürtüler içinde diyordu ki: "Yedi sekiz sene beraber yaşadık. Tıpkı karı koca gibiydik. Yalnız nikâhımız eksikti. Babam yerindeydi. Fakat nazik, kibar adamdı. Genç ve azgın hovardalardan canım çok yangın olduğu için bununla yaşamakta zevk değil, rahatlık duydum. Sonra o bana en kalpsiz gençlerin yapmayacakları hainliklerde bulundu. Allah biliyor, hiç kıskanmıyordum. Çünkü ben onu kendim için bir *aman*[2] gibi değil, bir baba biliyordum. Onu, benim duygumla, benim merhametimle hiçbir kadın sevmez. Bu, onu anlamadı. Sandı ki bu yaştan sonra her kadın onun için ateşlenecektir. Genç kadınlar ancak parası için onun yüzüne bakmaya katlanabilirler. Kadınlar için çirkin bir

---

1 "Hamal camala geçmek" burada "sıradanlaşmak, bayağılaşmak" anlamında kullanılmış olmalı.

2 (Fr. *amant*) Âşık, dost hayatı yaşanan kişi.

genç, güzel ihtiyardan daima makbuldür. Bu, onu bilmiyordu. İhtiyarladıkça daha egoist oluyordu. Pek şaşıyordum. Kendi yaşlandıkça bu adamda genç amma pek genç kızlar sevme merakı artıyordu. Gide gide on beş on altı yaşında çocuklarla sevda yapmaya çalışıyordu. Şakaya bozarak bana kocakarı demeye başladı. Ben kızmıyordum, gülüyordum. Çünkü bu adam aklını kaybediyordu."

Eleni, dertleri deşilen lakırdıcı kadınlara mahsus bir üzüntü coşkunluğuyla yedi sekiz senelik meşru olmayan hayatının, gereksiz serüvenlerle dolu bir tarihçesini yaptı. Sorgu hâkimi, bu taşkınlık arasından ipe sapa gelir bir söz ucu yakalayabilmek umuduyla bu lakırdı kalabalığını dinledi. Lakin arkası gelmeyince, nihayet her sorgulamada âdet olan sorulardan sonra, sordu:

"Raif Bey'le ne zaman bozuştunuz?"

"Bir seneden fazla var."

"O vakitten beri hiç kendisini görmedin mi?"

"Hayır."

"Vaktiyle onu baban gibi sevdiğini, ona çok acıdığını söylüyorsun, onun için ağlıyorsun da bir seneden fazla bir müddettir bu adamın nerede olduğunu, ne yaptığını, hastalığını, sağlığını hiç sorup anlamamak olur mu?"

"O beni aramadıktan sonra ben onu niçin arayacağım? Bununla beraber hiç de aramadım değil. Birkaç defa nerede olduğunu, ne yaptığını anlamak istedim. Fakat baktım ki benden kaçıyor, gizleniyor. Sanıyor ki onu başka kadınlardan kıskanıyorum. Ondan para istemeye geliyorum. Ben tahtaya, çamaşıra, hizmetçiliğe giderim[1] de onun cin tutmuş parasını istemem. O, elindekini avcundakini torununun torunu yerindeki kızlara yedirsin. Sonra işte onu böyle parçalasınlar."

"Bu adamın ne kadar parası vardı? Nerede dururdu?"

Eleni, safça bir tavırla haç çıkararak:

---

1 Tahtaya gitmek: Eski ahşap evlerin zemini tahtadan yapıldığı için tahtaların arada sürtülüp temizlenmesi gerekirdi. O yüzden bu türden temizlik işlerine "tahtaya gitmek" denirdi.

"Nah işte *matofeo*[1] ne kadar parası vardır ve neresidir, bilmem. Bana ne verdiyse onu yedim, onu giydim. Başka şey sormadım. Fakat görünüyordu ki zengin adamdır."

"Raif Bey'le uzun müddet beraber yaşamışsın. Bütün âdetlerini, zaaflarını, kimlerle konuştuğunu, gizli açık dostlarını tanırsın. Onun uğradığı bu kötü son için ne dersin, ne düşünürsün? Bize, katili tanıtmaya, yakalatmaya yarayacak hiçbir söz söyleyemez misin?"

"Aklımın erdiğini söyleyeyim efendim. Ve söylemek borcumdur. Cinayetin aslını öğrenmek istiyorsanız bu işin içinde genç kızlar, on altı on yedi yaşında güzel kızlar arayınız. Eleni söylediydi dersiniz."

"Son zamanlarda onunla görüşen genç kızlar tanıyorsan bize söyle."

"Tanımıyorum. Yalan söylersem günah olur. Bu adam kendine çok yazık etti. Böyle olacağı belliydi."

"Neden belliydi?"

"Bu yaşta bir adamın ki parası vardır veya var diye adı çıkmıştır, mutlaka candan bir aile içinde yaşamalı, yanında ya karısı ya kızı ya da kız kardeşi bulunmalıdır. Neler gördük, neler işittik! Zengin kocakarıları sevişmeye kalkıştıkları delikanlılar boğarlar. Böyle kimsesiz yaşayan ihtiyar erkekleri de düşkün oldukları genç kadınlar boğar veya boğdurturlar."

"Maktul Raif Bey'in eskiden beri iyi görüştüğü bir Ermeni aile tanıyor musun?"

Eleni, küçük bir kaş çatmasıyla düşündükten sonra:

"Bir tane tanıyorum. Madam Parsıh. Samatya'da oturur."

"Bu nasıl bir kadındır?"

"Yaşlı ve gayet eyi, terbiyeli, namuslu bir kadındır. Bir de genç oğlu vardır. Leon. O da çok okumuş, akıllı uslu, artist, filezof bir çocuktur."

"Raif Bey'le ne zamandan beri ve nereden tanışıyorlardı?"

"Çok eskiden beri. Mösyö Parsıh sağken, gençliklerinde ikisi bir yerde memurlukta bulunmuşlar. Sorduğunuz için bunu bilgi olsun diye söylüyorum. Lakin cinayet konusunda

---

1 (Rum.) Vallahi.

bu aileden şüpheye düşme ihtimali yoktur. Bunların evlerinde genç kız değil, taze bir hizmetçi bile görülmez."

İfadesinin her sözünde dürüstlük ve samimiyet görülen Eleni, gerektiğinde tekrar çağrılmak üzere salıverildi.

Cinayete dair yeni bilgiler almak için her zaman, savcılık ve polis müdürlüğüne başvuran gazete muhabirlerinden soruşturma gizleniyor, maktulün belirlenen kimliğine dair hiçbir bilgi verilmiyordu. Meraktan pek üzülen halkı, bu cinayet hakkında büsbütün habersiz bırakmamak için gazeteler, iki gün evvel yazdıkları satırların altını üstüne çevirip, kendilerince bir iki kelime ekleyerek okuyucularını oyalamaya uğraşıyorlardı. Ve sonra gazeteler sırf kendi uydurmaları olan bu haberleri yalanlayarak birbirlerine "seninki yanlış benimki doğru" gibi garip iddialarla epeyce dokunaklı ve alaylı cümleler fırlatıyorlardı.

Halk hangi olaya merak sardıysa onu telleyen pullayan haber tellalları, aracı borsası simsarları vardır. Ortaya uydurmasyondan öyle şaheserler çıkarırlar ki bu halk aldatıcı yalanlara karşı akıl ve muhakeme bakımından en donanımlı olan tedbirliler bile senede birkaç defa bu oltaların yemlerine tutulmaktan kurtulamazlar.

15

Cinayeti saran yoğun karanlığı aydınlatmak için aralanan pencerenin, otelci Madam Moiz'in ifadesinden açılacağı anlaşılıyor gibiydi. Son zamanlarda, maktulün yanına esrarengiz tedbirlerle gelip giden dişi ve erkek iki gencin, bu cinayette birer etken oldukları, şüpheye yer bırakmayacak bir belirti derecesinde görünüyordu. Fakat her sorgulamada otelci kadın yeni bir şey eklemeksizin eski ifadesini tekrarlayıp duruyordu. Bu iki genç nasıl insanlardı? İstanbul'da mıydılar? Yoksa bir tarafa savuşmuşlar mıydı? Vakit geçtikçe cinayetin merkezinden oraya buraya uzanan zayıf izler birbirine karışarak siliniyor, görünmez oluyordu.

Oradan hareket etmek için soruşturmaya bir başlangıç, bir esas nokta belirlemek lazımdı. Remzi Efendi bu esası, Kuledibi

Sokağı'ndan Raif Bey'i alarak götüren arabacıyı araştırmada buluyordu. Maktulün bavulunu arabaya kadar taşıyan otel hizmetçisi Jozef'in zihni, o anı hatırlamaya ne kadar zorlansa da herif bir türlü arabacının şahsı ve arabanın numarası hakkında açık bir şey söyleyemiyordu.

Rasih Bey, genel müdürlüğe müracaatla kardeşini öldürenlerin kimliklerinin belirlenmesi yolunda bütün servetini fedaya hazır olduğunu bildirdi.

Belki yine bir tesadüf, kim bilir hangi gün ve hangi saatte, aranılan bu gerçeği meydana çıkaracaktı. Bu süreyi belirlemek mümkün değildi. Bunun pek uzun sürmesi de muhtemeldi. Rasih Bey beklemeye tahammül edemiyordu. Bunun için son çare olmak üzere gazetelere şöyle bir ilan verdi:

> İçinde bulunduğumuz yılın 19 Kasım Çarşamba günü öğleden sonra saat beş sularında, Kuledibi Sokağı'ndan orta boylu, şişman, kır düşmüş kumral saç ve bıyıkları kırpık, elli dört elli beş yaşlarında tahmin olunabilen bavullu bir müşteri alan arabacı her kim ise, Polis Müdüriyet-i Umumiyesi'ne[1] müracaatla bu kişiyi bıraktığı yeri söylediği ve ispat edebildiği takdirde kendisine beş yüz lira para ödülü verilecektir.

Vaat edilen para ödülünün dolgunluğu, karşı taraf arabacıları arasında adeta rekabetçi bir açgözlülük uyandırdı. İlanda belirtilen gün ve saatte aynı yerden ve aynı eşkâlde müşteri almış oldukları iddiasıyla tam sekiz arabacı ortaya çıktı. Besbelli ki bunlardan hiçbirinin, beş yüz lirayı kazanmak için şanslarını denemeye kalkışmaktan başka olayla bir ilgileri yoktu. Bu sekiz yalancı arabacı içinde acaba bir doğru söyleyeni var mıydı? Evet, doğruluk ihtimali ancak sekizde birdi. Mümkün değil iki olamazdı. Hakikaten Raif Bey'i taşıyan arabacı bunların içindeyse bunu öteki yalancılardan nasıl ayırmalı? Hepsi de yemini billah doğruluk iddia ediyorlardı.

---

1 II. Meşrutiyet'ten sonra Zaptiye Nezareti kaldırılarak yerine 1909'da Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü, 1911 yılında da İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi kurulmuştur.

Bazılarının ifadeleri garip, bir kısmının gülünç, bir ikisinin de doğru olmaya yakın şekilde fakat hepsi de birbirini tutmaz çelişkilerle doluydu. Biri diyordu ki:

"19 Kasım Çarşamba günü Kuledibi'nden şişmanca, kır ve kırpık bıyıklı bir müşteri aldım. Yanında kocaman bir yol çantası da vardı. Şişhane Karakolu'nun önüne geldik. 'Nereye gideceğiz paşam?', 'Balıkpazarı'na doğru çek,' dedi. Oraya geldik. Nereye gideceğimizi tekrar sordum. Kulağıma uzanarak, 'Maryam'ın umumhanesini[1] tanır mısın?' dedi. 'Vay paşam, Beyoğlu'nda arabacı oluruz da hiç kireç ocağını[2] tanımaz mıyız? Yalnız müşteri götürmek değil, orada kaç defa kendim de haddim olmayarak yatmışımdır. Maryam'a ben teyze derim. O da beni yeğen diye çağırır, teklifsiziz,' dedim."

"Orada ne yaptınız?"

"Haşa huzurunuzdan dışarı, üç sermaye[3] aldık. Merhum babalık pilicin gevreğini tanıyor. Bir hafta evvelden sipariş vermiş. Maryam da dostlara layık üç tane hazır etmiş, hiçbir şey yapmayarak suratlarına bakan keyif duyar."

"Sonra?"

"Sonra efendim, merhum, malların ikisini arabada iki tarafına aldı, birini de kucağına oturttu. Bana, çek, dedi. Çektim fakat içimi de beraber. Gönlümden dedim ki 'Bu ihtiyar adam ne kadar idmanlı olsa, dumanı üstünde bu üç taze kızla uğraşamaz. Bu ziyafetten mutlaka bana da bir pay çıkacak.' Fakat pek yanılmışım, hiç umduğum gibi olmadı. Şişli'ye doğru çektik. Karakolu[4] biraz geçince, bir de baktım ki orada büyük bir otomobil bekliyor. İçinde fesli iki delikanlı var; yemek sepetleri, çalgı kutuları, kıyamet... Benim arabadan indiler, otomobile bindiler. Üç kız, üç de erkek sayıca tastamam birbirine denk geldiler. Ben kısmetsiz kaldım. Paramı aldım, beygirlerin kuyruklarına bakarak döndüm."

---

1 Genelev.

2 (Argo) Genelev anlamında kullanılan bir niteleme.

3 (Argo) Genelev kadını.

4 Bu karakolun yerine 1945 yılında Şişli Camii yapılmıştır.

"Bu dediklerini genelevci Maryam'la, sermaye kızlarla, otomobildeki delikanlılarla, şoförle veya bunlardan biri ikisiyle ispat edebilir misin?"

"İşte efendim güçlük buradadır. Maryam beni yeğen diye çağırırken bu iş için gittim. Şimdi hiç tanımıyor. Kızlar arabama bindiklerini kesinlikle inkâr ediyorlar. Şoförü tanımam. Onu hiç buralarda gördüğümü hatırlayamıyorum. O iki delikanlı ise hiç gözümün ısırdığı suratlar değildi. Otomobilin plakasına gelince, aklım fikrim kızlarda kaldı. Arabanın plakasına kim bakar ve hem ne bileyim ki bu işin ucundan böyle belalı bir hadise çıkacaktır?"

"Otomobil ne tarafa gitti?"

"Kâğıthane yolunu tutturdu. Cendere Boğazı'na[1] doğru sürdüler sanırım."

Avrupa'ya seyahat için yol çantasını yanına almış bir adamın birdenbire fikir değiştirip karılar, çalgılar, yiyeceklerle dolu bir otomobile binerek Cendere'ye cümbüşe gitmesi garip olduğu kadar tuhaf bir şeydi. Yine de sabırlı olup ikinci arabacıyı dinleyelim. Görünüşünün kopukluğunu, mavi çuhadan parlak düğmeli bir arabacı redingotuyla gizleyen ve sivri burnu, ufak çukur gözleriyle yüzünden bir tilki kurnazlığı akan bir delikanlı da şu martavalı okuyordu:

"19 Kasım Çarşamba günü saat on bire doğru, şişman ve ihtiyarca bir adam, Kuleönü Sokağı'nda elinde bir yol çantasıyla arabama bindi. 'Nereye gideceğiz Beybaba?' dedim. Dalgın mıydı, neydi? Ben suratında öyle bir acayiplik gördüm. Bu soruma karşılık, hiçbir laf demedi. Yalnız eliyle sokağın ilerisini işaret etti. Ben de arabayı sürdüm. Tramvay Caddesi'ne çıktık. Yine nereye gideceğimizi sordum. Yine bir laf söylemeden Beyoğlu tarafını işaret etti."

"Seni kim tutmuştu?"

"Sokağın başından geçerken beni bir otel garsonu çevirmişti."

"Nereye gidileceğini söyleyerek seninle pazarlık etmemişler miydi?"

---

1 İstanbul'un Kâğıthane ilçesinde bulunan Cendere Deresi. 20. yüzyılın başlarına kadar rağbet gören bir mesire yeriydi.

"Hayır. Tarife var. Şimdi pazarlık yoktur. Otel garsonu bana, bir yolcu götüreceksin demişti. Ben de nereye gidileceğini sormamıştım."

"Peki sonra ne oldu?"

"Altıncı Daire,[1] *Pöti Şan*,[2] Galatasaray, Parmakkapı, ben hep sürüyordum. O hiç ses çıkarmıyordu. Taksim'e geldik. Yollar çatallaştı. 'Ne tarafa gideceğiz?' Bir daha sordum. Bana Gümüşsuyu yolunu işaret etti. Almanya Sefarethanesi'nin[3] önüne doğru gittik, Büyük Mezarlık'ın[4] önünde eteğimden çekerek, 'Dur!' dedi. Durdum. Anahtarla bavulunu açtı, içinden büyük bir kitap çıkardıktan sonra yine kilitledi. Kitabı elinde tutarak bana, 'Sen burada beni bekle, şimdi gelirim,' dedikten sonra koca siyah selvilerin arasından mezarlığın içine daldı. Beş dakika, bir çeyrek, yarım saat bekledim. Baktım ki gelen giden yok. Bir kaçığa mı yoksa bir dolandırıcıya mı çattım? Böyle zamanda her şey akla gelebilir. Gerçi bavulu arabada bıraktı ama içi boş mudur, dolu mudur, kıymeti araba ücretini tutar bir şey midir, onu da bildiğim yok. Beni bir meraktır aldı. Öyle ya, cinayet olur, bir şey olur sonra benden kırk bin soruya cevap isterler. İşini bırak da mahkemelere git gel artık. Ben meraktan büyük üzüntü çekerken, bereket versin ki o aralık caddeden iyi tanıdığım bir arabacı geçiyordu. Müşterisi yoktu. Ona dedim ki 'Arkadaş, sen şu benim arabayı bekle, içinde bavul vardır. İyi dikkat et. Ben şimdi gelirim. Tuhaf bir derde çattım. Ne var bir anlayayım.' Yürüdüm. Koca mezarlık. Ortalık kararıyordu. Gittim, gittim. Sağıma baktım, soluma baktım. Bir ben, bir mezarlar, bir de içlerindeki ölüler. Başka kimse yok. İhtiyar sarhoş muydu, afyonlu muydu? Kitabı başının altına koyup da bir yerde sızdı mı acaba, dedim. Biraz daha yürüdüm. Bir mırıltı duydum. Sese gittim. Bizim müşteri bir mezarın önüne diz çök-

---

1 Beyoğlu-Galata bölgesine hizmet veren Altıncı Belediye Dairesi.

2 Beyoğlu'nda Tepebaşı ile İstiklal Caddesi arasında yer alan pasaj. Adını 19. yüzyılda Tepebaşı tarafında bulunan ve *Petits Champs des Morts* (Küçük Mezarlık) denen mezarlıktan almıştır.

3 Günümüzde Almanya Konsolosluğu.

4 Ayaspaşa Mezarlığı veya Taksim Mezarlığı da denilen ve 20. yüzyılın başlarına kadar varlığını korumuş olan mezarlık. Büyük Mezarlık adını Batılı seyyahların *Grand Champ des Morts* demesinden almıştır.

müş, kitabı rahle[1] gibi yüksek bir taşın üzerine koymuş, ezgili bir makam tutturmuş okuyor. 'Efendi,' dedim, 'arabayı gündüz için kiraladınız, şimdi gece oluyor, ücret başkadır.' Şahadet parmağını dudaklarının üzerine götürerek bana sus işareti yaptı. Okuma arasında konuşmanın günah olduğunu anlattı. Ben de sustum. Hem okuyor hem de küçük küçük hıçkırarak ağlıyordu. Mezarda yatan anası mıydı, karısı mı, kızı mı, sevdalısı mı?.. Nihayet okumasını bitirdi. İki avucunu kaldırdı yüzüne sürdü. Benim aptesim yóktu amma ona uygun olmak için ben de ellerimle yüzümü örterek, 'Ya Rabbi şükür!' dedim. Sonra kalktı, beraber yürüdük. Bana eliyle mezarları göstererek, 'Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa... Nihayet hepimiz böyle olacağız,' dedi. Anladım ki bazı ihtiyarlar gibi bu da ölümden korkmaya başlamış. Yola geldik. Arabaya bindi. Yine kitabı bavula kilitledi. Ben fenerleri yaktım. Nereye gideceğimizi sordum. 'Dolmabahçe'ye doğru çek,' dedi. Beş altı dakika gittik, gittik. Yoldan bir sarıklı efendi geçiyordu. Onu görünce tanıyarak, 'Kâmil Efendi, Kâmil Efendi seni gökte ararken yerde buldum,' sevinciyle seslendi ve arabayı durdurup indi. Ne istedimse, ücreti tam olarak verdi. Bavulunu da aldı. O Hoca Kâmil Efendi'yle beraber yürüdüler. Sağ taraftaki sokaklardan birine saptılar. Ben de arabayı çevirdim. Taksim'e doğru yol verdim."

Bu ikinci arabacının da Kule Sokağı müşterisine dair gördükleri veya uydurdukları burada son buldu.

Maryam'ın fıkır fıkır tazecik sermayelerini iki yanına ve kucağına oturtarak delikanlı arkadaşlarıyla Cendere'ye hındıma[2] giden Raif Bey ile bu ikinci arabacının mezarlıkta Kuran okuyan müşterisi arasında ne büyük fark var, değil mi? Birinci arabacının uydurduğu olaydaki şahısların kimliklerini belirlemek nasıl mümkün değilse, ikinci arabacının Hoca Kâmil Efendisi de ismi olup da cismi bulunmayan bir Anka[3] idi.

Her ikisi de cehaletlerinden umulmaz birer ustalıkla yaptıkları Cendere Boğazı ve mezarlık tezlerinden dolayı, hayal

---

1 Kitap okumak veya yazı yazmak üzere önüne oturulan, açılır kapanır tahta masa.

2 Cümbüş, sazlı sözlü eğlence.

3 Kafdağı'nda bulunduğuna inanılan, ismi olup cismi olmayan efsanevi kuş; Zümrüdüanka, Simurg.

güçleri itibarıyla *bon pueñe*[1] layık görülebilirlerdi. Fakat beş yüz liralık mükâfatı kazanma hakkından uzak kaldılar. Bu kadar güzel uydurulmuş masal ustalarının mükâfata nail olamamaları, diğer arabacıların uydurma cesaretlerini kıramadı. 19 Kasım'da Kule Sokağı'ndan, tarif edilen eşkâle uyan bir müşteri aldıklarını iddia eden arabacıların arkası kesilmiyordu. Bunlardan kimi müşteriyi rıhtıma indiriyor, çatal sakallı bir şapkalıyla görüştürtüyor, kimi vapura, kimi barkaya[2] bindirtiyor, kimi Sirkeci'ye Gar'a götürüyordu. Kısacası uydurulması mümkün yalanların hiçbiri eksik değildi. Fakat arabacının biri ortaya bu yolda bir şaheser koydu. Zabıtayı hayli oyaladı. Bunun bir uydurma mı, bir hakikat mi ya da kesik baş olayıyla hiç ilgisi olmayan başka bir cinayetin teferruatından mı bulunduğu iyice anlaşılamadı gitti.

16

Bir gün genel müdürlüğe çopur,[3] kıranta[4] ve biraz da kıyafet düşkünü, tıknaz, kısa boylu bir arabacı başvurdu. 19 Kasım Çarşamba günü, Kuledibi Sokağı'ndan arabaya binerek ortadan sırrolan müşteri hakkında çok önemli açıklamalarda bulunacağını söyledi. Fakat sürüp giden masallara bir bölüm daha eklemeye gelen bu herifin sözleri genel müdürlükçe geniş bir esnemeyle karşılanmakla beraber, kendisine müdürlüğün önemli bir resmi makam olduğu, dolayısıyla buraya ifade vermek adına abur cubur dinletmeye gelenlerin yalancılıkları derecesinde artık ceza görecekleri anlatıldı. Fakat çopur arabacı bu uyarıdan yılmayarak, "Eğer efendim, bir kelime yalanım varsa hükümete karşı boynum kıldan incedir. Vurunuz," dedi.

---

1 (Fr. *bon point*) İyi puan.
2 Büyük sandal.
3 Yüzünde çiçek bozuğu olan, işkembe suratlı kimse.
4 Saçları ağarmaya başlamış erkek.

"Söyleyeceğin sözleri şahıslarıyla, şahitleriyle, hikâyene katacağın yerlerle kanıtlayarak ispat etmelisin. Kuru laflarla, sözden öteye gitmeyen ifadelerle hiçbir şey kazanamazsın."

"Göstereceğim bazı yerler var. Şahıslara gelince, onların şekillerini de mümkün olduğu kadar tarif edeceğim. Bunları bulup söyletmek hükümetin görevidir."

"Anlat bakalım."

"19 Kasım Çarşamba günü Kule Sokağı önünden geçiyordum. Beni bir otel hizmetçisi çevirdi. 'Sirkeci Garı'na bir müşteri götüreceksin,' dedi. 'Peki,' dedim. Yol çantasıyla beraber ihtiyarca bir efendiyi arabama aldım. Caddeye çıktık. Fakat müşterinin üzerinde bir acayiplik vardı. Durmadan sağa sola bakıyor, başını çevirip arkaya bakıyor, birini mi arıyor yoksa bazı kimselerden korkup çekinerek, görünmek istemiyor muydu, anlayamadım. Arabayı sürdüm. Yokuş aşağı indik. Banka önünden geçtik. Karaköy Köprüsü'nü[1] yarıladık. Arkamızdan bir ses geldi. Yaşlıca bir Hristiyan kadın, 'Beyefendi! Beyefendi!' diye bize haykırıyordu. Müşterim bu sesi duyunca arabayı durdurdu. Beti benzi attı. Eli ayağı titremeye başladı. O hale geldi ki neredeyse bayılacak sandım. Kadını arabaya aldı, bana 'Çek!' dedi. Ben yola devam ettim. Onlar arabada, birinin dudakları ötekinin kulağında fısıl fısıl bir şey konuşuyorlar, fakat pek önemli, pek gizli bir konudan bahsettikleri telaşlarından, tavırlarından anlaşılıyordu."

"Konuşmalarından hiçbir kelime fark edemedin mi?"

"Köprü üstü çok gürültülüydü. Onlar da gayet yavaş görüşüyorlardı. Bir laf seçebilmek hemen hemen mümkün değil gibiydi. O şamata arasında yalnız kulağıma bir iki söz çalındı. Karı, 'Sizi mutlaka görmek istiyor,' dedi. İsteyen kimdir? Tabii bilmiyorum. Müşterim bu teklife bir cevap verdi. Fakat ne dediğini anlayamadım."

"Bu Hristiyan kadın hangi millettendi?"

"Ermeni'ydi. Dili öyle çalıyordu. Eminönü'ne geldik. Kadın arabadan indi. El ele uzun uzun tokalaştılar. Yine ağızdan kulağa fısıldaştılar. Ermeni Madam kalabalığın içine daldı,

---

1 Galata Köprüsü.

kayboldu. Müşterimin rengi yerine gelmedi. Onu, anlayamadığım büyük bir telaş aldı. Ben Sirkeci'ye doğru hayvanları sürerken arabayı durdurtarak, 'Sirkeci'ye gitmeyeceğim. Balıkpazarı'na[1] çek,' dedi. Eh, araba benimdir amma keyif müşterinindir. Nereyi isterse elbette o tarafa çekeceğim. Balıkpazarı'na vurduk. Bir mağazaya uğradık. Bir şişe rakı, havyar, kutu kutu başka mezeler, meyveler, francalalar aldı. Sonra gittik gittik Unkapanı'nı bulduk. Müşteri dalgın, kendinden haberi yok. Yine sordum: 'Burası Unkapanı. Daha gidecek miyiz?' Başıyla, 'Çek!' işareti verdi. Çektim. Cibali, Fener, Ayakapı[2] gidiyoruz. Bir hayli yol daha aldıktan sonra, yine sordum: 'Eyüp'e kadar gideceksin,' dedi. İçimden, 'Eh,' dedim, 'bu gayet acayip bir müşteri. Sirkeci'ye Gar'a giderken birdenbire fikir değiştirip Eyüp Sultan'a dönmek... Böyle rakı, meze tertibatıyla Hazreti Halid'in[3] semtine gidilir mi? Acaba deli midir? Yoksa pek keyfine düşkün bir ahlaksız mıdır?' Anlamak için yüzüne dik dik baktım. Benim şüphelendiğimi çakmış olmalı ki bu tuhaf hareketine karşı bir özür uydurmak için, 'Eyüp Sultan'a bir kurban adamıştım. O borcumu yerine getirmeye gidiyorum,' dedi. Rakıyla, mezelerle türbeye adak vermeye gitmek! Ortalık kararmıştı. Gece vakti kurban kestirmek! Hep bunlar bana tuhafın tuhafı ve pek günah şeyler gibi göründü. Eyüp'e kadar çektik. Arabadan indi. İstediğim ücreti pazarlıksız verdi. Yol çantasını aldı, şişeyi, kutuları ceplerine yerleştirdi, yürüdü. Fakat benim içime kurt düştü. Düşünmeye başladım. Bu adam şüphesiz Sirkeci'ye, Gar'a gidecekti. O Ermeni karısı ne dediyse dedi, zihnini çeldi, yolu Eyüp'e çevirdi. Şehir uşağıyız. Bize de lolo olur mu? Bu işin içinde bir karı dalaveresi olduğunu anladım. İhtiyara bu akşam bir açmaz oynayacaklar amma bakalım nerede, ne şekilde? Bu gece kurbanı hangi dergâhta kesilecek? Arabamı emin bir yere teslim ettim. Kendimi sezdirmeksizin bu garip adamcığın arkasına düştüm. Eyüp semti dünyadan

---

1 Eskiden Eminönü sahilinde, köprü ayağının Unkapanı tarafında bir bölgeydi. Meydan ve yol çalışmaları dolayısıyla kaldırılmıştır.

2 İstanbul'un Fatih ilçesinin Haliç tarafında bir semt.

3 Eyüp ilçesine adını veren ve yaygın olarak Eyüp Sultan, Eyyub el-Ensari olarak bilinen, tam adı Ebu Eyyub Halid b. Zeyd b. Küleyb el-Ensari olan sahabe.

çok ahirete benzer. Orada beş bin yaşayan varsa beş yüz bin de ölü vardır. Oraya namaz kılmaya, okumaya, duaya giderler. Böyle nevale düzüp zamparalığa gidilmez. Bu inançsız ihtiyarın bu gece çarpılacağını anladım. O gider, ben giderim. Dere içlerine bir yerlere daldık. Evler, mezarlar birbirine karışmış. O semtin dünyası da harap, ahireti de... Evlerin kaplamaları dökülmüş, pencereleri çarpılmış, bahçe duvarları oraya buraya küme küme yıkılmış, doğru duran bir mezar taşı yok. Hepsi de karanlıkta geçenin üzerine saldıracak gibi yola başını uzatmış. O selvilerin korkunçluğu... Simsiyah bir gulyabani ordusunun arasından geçiyorsun gibi yüreğin titrer. Ben ihtiyarın peşinden giderken baktım ki benim arkamdan da birtakım karaltılar göründü. Ulan bunlar ne? Cin mi, hayalet mi, hortlak mı, hırsız mı? Öyle mezarlık arası, ıssız yerde her şey akla gelebilir. Ben önümde gideni gözetliyorum, sanırsınız ki onlar da beni. Ben şimdi ihtiyarı takipten vazgeçtim. Canımı kurtarmam lazım. Ne yapayım? Sağa mı kaçayım, sola mı, öne mi, arkaya mı? Aman Allah'ım sen bana kurnazlık öğret. Böyle kertelerde acele de iyi değildir. Ben bir kişiyim, onlar üç dört. Düşündüm. Bunlar benim için mi geliyorlar, ihtiyar için mi? Bir kere bunu iyice kestirmek lazım. İhtiyar, sırlara karışmış bir adam... Benimse Eyüp'te kimseyle bir alışverişim yok. Bunlar adi sokak hırsızlarıysa benim arkamdan da gelebilirler, ötekinin arkasından da. Böyle zamanda arabacılık da nazik, tehlikeli bir sanat oldu. Ben de tedbirsiz değilim. Pantolonumun arka cebinde dolu bir altıpatlarım[1] var. Hemen arkama el attım. Tabancamı tetiğe aldım. Bir tarafım mezarlık, öbür yanım uzun bir tahta perde[2] çekili büyük bir bostan. Tahta perdenin önünden ince bir su akıyor. Mezarlık tarafında harap, kocaman, yalnız, tek başına bir ev var. Önümden giden ihtiyar bu periler, ölüler sarayına benzeyen evin önünde durdu. Ve iki kanatlı geniş kapısına parmağının ucuyla hafifçe bir iki defa vurdu. Kapı açıldı. Hemen içeri daldı. Kanat yine kapandı. Ben hiç tavrımı bozmayarak oradan geçen bir yolcuymuşum gibi yoluma

1 Altı mermi alan revolver tabanca.

2 İki yeri birbirinden ayıran tahta duvar, tahta havale.

devam ettim. Fakat meraktan çatlıyorum. Böyle mezarlığın ortasında gece o yolda bir misafir kabul edecek bir ev bulunabilir mi? Arkamdan gelen heriflerde fiskos başladı. Derhal anladım ki onların dertleri benimle değil, içeri giren ihtiyarla ve hele de konumuyla hiç bağdaşmayan günahlı bir ticaret yapan o viran evle. Kendime pek dikkat edilmediğini hissedince hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi bir hayli yürüdüm. Tahta perdenin kopuk bir yerine geldim. Bu aralıktan geçebileceğimi tahminleyerek suyu atlayıp hemen bostana daldım. Geri döndüm. Yani tahta perdenin arkasına sine sine yine geldiğim tarafa doğru yürüdüm. Harap evin tam hizasını bulunca durdum. Herifler de evin önünde durmuş, pencerelere bakarak fısıl fısıl kumpas kuruyorlardı. Ben tahta perdenin arkasında onlara hiç görünmeden, sözlerinden bazılarını arada bir seçebiliyordum. Biri, 'Bastıralım mı?' diyor. Öbürü, 'Bekleyelim, fitil iyice alkol emsin,' cevabını veriyordu. Sonra on bin liradan bahsettiler. Fakat bunun ne olduğunu pek iyi anlayamadım. İnsana merak verecek böyle cani ağzı birçok şey konuşuyorlardı. Evin geniş sofasında hafif bir ışık gezindi. Pandomim haydutları gibi bu heriflerin her biri bir yana sinerek tahta perdeden uzaklaştılar. İhtiyarın bu tehlikeden haberi var mıydı? O zavallı adamı oraya çeken kadın, bu cani tavırlı kimselerle birlik miydi? Ben orada hep bu şeyleri görüyor, işitiyordum. Şimdi bana nasıl bir vazife düşüyordu? Orada durmalı mıydım, savuşmalı mıydım? Zabıtaya haber mi vermeliydim? Fakat o aralık bostandan bir köpek havladı. Hayvan beni orada hissetti. Bulunduğum noktaya koşarak üzerime atlamaya başladı. Pek iriyarı bir şey değildi. Kendimi taşla maşla savunuyordum ama orada bir insan bulunduğunu öteki heriflere çaktırdı. Oradan çekilmişlerken, kendilerini gözetleyenin kim olduğunu anlamak için yine tahta perdenin yanına geldiler. Dalaverelerini öğrenmeye geldiğimi anlayınca benim işimi bitirivereceklerine şüphe yoktu. Ben bütün kuvvetimi bacaklarıma verdim. Sebze ekili yerleri çiğneyerek bostanın öbür tarafına koştum. İki bahçıvan sopalarla çıktılar. Ben öbür tarafın çürük tahta perdesinden bir delik bularak dışarı atıldım. Hemen arabaya koşarak kamçıladım. Canımı kurtardım."

17

Bu herifin sözleri de az çok masalı andırmakla beraber, diğer arabacıların hiç sapı kulpu olmayan ifadelerine göre bunda belirli bir yer, sabit bir ev gösteriliyordu. Soruşturma için bir başlangıç noktası vardı. Ümit ihtimali yüzde bir derecesinde de olsa boşlamamak gerekirdi. Mezarlıklar arasındaki viran ev hakkında, yerinden yapılacak soruşturmadan bazı önemli bilgilere ulaşmak muhtemeldi. Bunun için Remzi ve Seyit Efendiler, herifin ifade verdiği gün sivil kıyafetle hemen arabasına bindiler. Eyüp'e çektiler. Araba gerçekten dericilerle mezarlıklar arasında, tarife tamamıyla uygun, harap, tek başına duran bir evin önünde durdu. Alt katı dolma, dışı kırmızı aşı boyalı sıva, küçük pencereli, enli saçaklı, çıkmaları mertek frişli[1] bir ev. Sultan Mahmut devri binalarından yadigâr bir antika gibi, orada bir asırlık ayakta kalmanın sonucu olarak beli bükülmüş duruyordu. Etrafını çevreleyen eski mezarlar gibi her yanında delikler, kovuklar açılmış, kırık tepe camlarından içine baykuşlar, yarasalar dolmuş, saçaklarının altına kırlangıçlar yuva kurmuş, kumrular sokulmuş, kovuklarına sansarlar, yılanlar sığınmış, kısacası bedenine açılan yaraların her biri bir tür mahluka mekan olmuş bu köhne vücuda bir taraftan da birer üreme yeri bulmak için türlü çeşitli bitkiler hücumda... Kiremitlerini dam korukları sayvanlamış,[2] temel taşlarının arasından incir ağaçları sürmüş, ocağının tepesinden çitlembikler fışkırmış. İnsanların çekildiği bu eve canlı cansız tabiat dolmuştu. Fakat içeride insan bulunup bulunmadığını anlamak için araştırma memurları, ne zili ne tokmağı kalmış olan bu iki kanadı birbiri üzerine düşmüş kapıyı yumrukladılar. İçeriden ses gelmedi. Tak tak taşla vurmaya başladılar. Yine hiç cevap yok. O aralık oradan geçen çiftçi kıyafetli birisi, "Efendi, ne vuruyorsunuz? İçeride kimse yoktur," dedi. Remzi Efendi dikkatle herifi süzerek:

"Sen buralı mısın?"

"Evet. Şurada inekçiyim."

---

1 Sundurmalı çıkıntı, balkonumsu yer.

2 Sayvan: Önü açık, üstü örtülü gölgelik.

"Burada ne zamandan beri kimse yok?"

"Çoktan. Belki bir seneden fazla."

Arabacı söze atılarak: "Birkaç akşam evvel içeride aydınlık görünüyordu."

İnekçi: "Bazen aydınlık görünür. Mahalleden bunu cinlere, perilere yoranlar var. Ama cin kısmı aydınlıktan hoşlanmaz. Buraya ara sıra misafir olan periler ne cinstendir ben bilirim. Dişili erkekli gelirler. İçeride yerler, içerler, eğlenirler giderler."

Remzi Efendi: "Bu evin sahibi yok mu?"

İnekçi: "Bu ev çok hisselidir. İçinde oturulmaz. Kiraya versen kimse tutmaz. Satsan bu aralık alan olmaz. Yıkmak için de hissedarlar aralarında bir türlü uyuşamıyorlar. İşte böyle kalıyor."

Remzi Efendi: "Biz belediye memuruyuz. Bu ev bir gün sokaktan geçenlerin başlarına yıkılacak. Bir kaza olacak. Bugün inceleyip de tehlikeyi önlemek için yıkılması hususunda rapor vereceğiz."

İnekçi: "Allah sizden razı olsun, pek iyi edersiniz. Çünkü bu evin içinde olmadık rezalet kalmıyor. Belki bir gün kan da olur, cinayet de olur. İçeriye girmek istiyorsanız kapıyı zorlamaya gerek yok. Arkadan dolaşın. Her tarafı açık. Nereden isterseniz oradan girin."

İnekçi, bu bilgileri verdikten sonra işine gitti. Kimseyle zevzeklik etmemesi ve arabasını biraz öteye sürmesi tembihiyle arabacıyı sokakta bırakarak, araştırma memurları arkadan kapı halini almış yıkık bir pencereden içeri girdiler. Devrilmeye hazırlanmış, örümcekli, boş duvar aralarından geçtikten sonra büyük avluya geldiler. Burası, pencereleri insan boyundan yüksekte, dolma duvarlı, beşgen şekilde kırmızı tuğla döşeli, geniş bir ev altıydı. Etraftaki sıvalardan çoğu inmiş, duvarların içi cüzamdan dökülen bir cilt gibi sırıtıyordu. Zemin çarpılmış, tuğla döşemelerin yarıdan fazlası kırılmış veya büsbütün kaybolarak yerleri boş kalmıştı.

Seyit Efendi, ani bir çökmeden korkarak bir kenarda durdu. Remzi Efendi, üst katı tutan iri çaplı yağhane direklerine bakarak, "Korkma birader, korkma. Galata Kulesi düşer, bu eve bir şey olmaz. Dedelerimiz yaptıkları şeyleri sağlam yaparlarmış," dedi.

İki memur, arabacının anlattığı gece olayına giriş olan bu avlunun tavanından zeminine dikkatle göz dolaştırmaktalarken Seyit Efendi birdenbire parmağının ucuyla yerde, kırmızı tuğlaların üzerinde daha kırmızı iri bir leke göstererek, gözlerini oraya dikip öylece durdu. Çünkü bu bir geniş kan lekesiydi. Ne kadar eskimiş, kurumuş, rengi değişmiş olsa da uzmanlıkları gereği, bir vücuttan akıtılmış bu hayat sıvısını görünümünden derhal tanırlardı.

Her ikisi de hemen zemine eğildiler. İncelemeye giriştiler. Bu leke bir kısımdan ibaret değildi. Kanlar yer yer damla damla, ileri geri devam edip gidiyordu. Merdivene doğru uzanan izi takip ettiler. Basamaklarda kan serpintileri iri ve ufak damlalar halinde ve başka düzensiz şekillerde evin yukarı katına çıkıyordu. Sofaya vardıkları zaman lekeler büyüyor ve gittikçe çoğalıyordu. Takip edeni kanın saçıldığı kaynağa kadar götüreceği anlaşılan bu kırmızı Samanuğrusu'nun[1] rehberliğiyle bahçe üzerinde büyük bir odaya girdiler. Bir köşede kan göllenerek kurumuştu. Seyit Efendi, aradığı kaynağı bulan bir kâşif güveni ve ciddiyetiyle, "Eyüp'te kestireceği kurbanın yerine, zavallı adamın kanını buraya akıtmışlar," dedi.

Remzi Efendi, arkadaşının bu kararlı ve aceleci hükmüne katılmadığını gösterir bir ağırdan alışla sustu. Cevap vermiyor, düşünüyordu. İki arkadaş kan lekelerini izleyerek cinayetin gerçekleştiği noktayı bulmaya giderlerken oradan buradan sansar mı, fare mi, ne cins hayvan oldukları pek seçilemeyen ayaklarına çabuk bazı yaratıklar kaçışıyor, kırık pencerelerden dışarı kuşlar uçuşuyordu. Her taraf toz ve örümcek içindeydi. Halbuki sık sık gece cümbüşlerine sahne olan bir eve, bu kadar ürkek hayvan dolmayacak, tavanlardan, kapı sövelerinden aşağı böyle salkım salkım örümcek ağları sarkmayacaktı.

Remzi Efendi, bu düşüncesinden arkadaşına bir şey açmaksızın dedi ki: "Takip ettiğimiz kan izlerinin bir ucu burada bitiyor. Şimdi öbür ucunu bulalım."

Seyit Efendi, cidden önemli bir iz üzerinde bulunduklarına getirmiş olduğu derin bir kanaatin neşesiyle cevap verdi: "Evet,

---

1 Samanyolu.

cinayet bu odada gerçekleşmiş. Sonra cesedi sürükleyerek bakalım nereye kadar götürmüşler?"

Tekrar evin altına indiler. Kırmızı tuğlalar üzerinde kan lekelerini ilk görmüş oldukları yere geldiler. Bu noktadan öteye doğru lekeler yine devam edip gidiyordu. Bu kırmızı izleri izleyerek yürüdüler, yürüdüler. Avludan sonra loş bir aralığa girdiler. Sağa sola birkaç kapısı bulunan bu uzun yolun nihayetinde önlerine bir taş merdiven çıktı. Aşağısı, gündüzden birdenbire geceye girilen koyu bir karanlığa gömülüydü. Ceplerinden hiç ayırmadıkları el fenerlerini çıkardılar. Düğmelere basınca, gittikçe açılan koni gibi iki ışık sütunu karanlığı deldi. Geniş bir mahzenin rutubetler damlayan ıslak duvarlarını aydınlattı. Fenerlerden fışkıran beyaz ışık demetlerini basamaklara verdiler. Kan lekelerinin, basamak basamak merdivenden aşağı indiğini gördüler ve izleyerek yürüdüler. Eski inşaattan, kalın tonozların altından giderek, ellerindeki ışıkları mahzenin zemin ve duvarlarında oynatırlarken köşede beyaz bir yığıntı gördüler. Fenerlerin ışık fıskiyelerini oraya dökmeye başlayınca, bunların oralara serpilmiş birçok kafa, kaburga, kol, bacak, kalça, döş, köprücük kemikleri olduğu anlaşıldı.

Onlar bir cinayet ararlarken, karşılarına böyle birçok cinayetin dehşete düşüren yığıntısı çıkınca bir süre şaşkınlık içinde kaldılar. Nihayet Seyit Efendi büyük bir üzüntüyle söze başlayarak, "Burası ev değil, meğerse korkunç bir cinayet kuyusuymuş. Bakın bu harap damın altında ne kadar sır saklı kalmış. Nasıl olmuş da şimdiye kadar zabıta burasını bulamamış?" dedi.

Remzi Efendi hiç cevap vermiyor, fenerin ışığı altında tuttuğu bu ölü kemiklerini bütün dikkatiyle incelemeye uğraşıyordu. Seyit Efendi yine sessizliği bozarak dedi ki:

"Birader, en son izler işte bizi buraya kadar getirdi. Sanıyorum ki artık cinayetin merkezindeyiz. Raif Bey'i burada katlettiklerine şüphe kalmıyor. Her sır bundan sonra birer birer meydana çıkacak."

"Buna cidden inanıyor musun?"

"Evet, Raif Bey'i burada katlettiklerine kanaat getirdim."

"Sende pek acele oluşan bu kanaate ben üzülerek söyleyeyim ki katılamam."

"Niçin?"

"Çünkü mesele zannettiğin kadar açık ve basit değil."

"Neden?"

"Neden olacak, Raif Bey'i burada katlettikten sonra niçin kafasını bezlere sararak ta Alaca Mescit'e kadar götürüp de bir kuyuya atsınlar? Bacağını denizlere fırlatsınlar, kolunu bilmem nereye gömsünler? Onun cesedini de bu kemiklerin yanına terk etmekte ne mahzur görmüşler acaba? Bu gariplikleri makul gösteren sebepleri söyleyebilir misin?"

Bu haklı itirazlar karşısında Seyit Efendi bıyığını kaşıyarak düşünmeye başladı. Arkadaşının bu yenilmişçesine sessiz kalması üzerine Remzi Efendi devam ederek:

"Şurada yığınla gördüğümüz ölü kemikleri bir defada işlenmiş bir cinayetin eseri değildir. Bunlar olsa olsa çeşitli tarihlerde işlenmiş cinayetlerden arta kalmış olabilirler."

"Tabii bunlar çeşitli tarihlerde işlenmiş cinayetler olacak."

"O halde hesap şaşıyor."

"Ne gibi?"

"Ne gibi olacak, bu kemikler incelense bunların arasında on beş yirmi ve belki daha fazla senelikleri bulunacağından eminim. Görünüşlerine baksana hiçbirinin üzerinde ait oldukları bedenden eser yok. Hepsi tertemiz, bembeyaz kireçlenmiş, çok eski mezar kovuklarında görülenlere benziyor."

"Böyle olmaları birer cinayet kalıntısı sayılmalarına engel teşkil eder mi?"

"Hayhay."

"Nasıl?"

"Bu viranenin ancak bir iki seneden beri boş kaldığı söyleniyor. Halbuki şu kemiklerin içinde dediğim gibi on beş yirmi senelikleri var. Nasıl olur da bu evde oturanlar burada böyle yığınla insan kemiğinin bulunduğunun farkına varmazlar? Bu mahzene hiç inip bakmamış olduklarına ihtimal verilebilir mi? Hem dikkat ediyor musun burada hiç kadavra kokusu yok. Şu mahzende yeni bir cinayet işlenmiş olduğunu ben pek şüpheli buluyorum."

"O zaman bu insan kemiklerinin buradaki varlığını neyle açıklayacağız?"

"Bütün etraf mezarlık. Kovuklardan kucak kucak kemik toplanıp buraya taşınabilir."

"Ya bu gördüğümüz kan lekeleri?"

"Yukarıki odada bir hayvan, mesela bir koyun boğazlayarak kanlarını akıta akıta buraya kadar indirmek güç bir şey mi?"

"Fakat efendim bu oyunu bize kim yapacak? Ve niçin yapacak?"

"Bu kadar açık bir şeyi anlayamadın mı?"

"İtiraf ederim ki hayır."

Remzi Efendi gülerek, "Ben dışarıdaki çapkın arabacıdan her şeyi beklerim," dedi.

Seyit Efendi de gülmeye başlayarak:

"Ha şimdi anladım. Beş yüz liralık para ödülünü kazanmak için bu herifin bize, yani zabıtaya karşı böyle bir cinayet komedisi tertip etmiş olmasına ihtimal veriyorsunuz."

"Bu sözüm ihtimal değil, kuvvetli bir hükümdür. Şimdi yanına gidince arabacının alacağı tavırlara, kullanacağı ağızlara dikkat et."

Araştırma memurları, bu tahtaları kanlı, mahzeni ölü kemiği dolu viran evden dışarı çıktılar. Şimdi oynadığı komediyi bütünüyle yutturup yutturamamış olduğunu anlamak için arabacı, garip bir merakla memurların yüzlerine bakarak her davranışlarından birer mana çıkarmaya uğraşıyor, onlar da oltaya tutulmuş gibi görünerek herifin hilesini yüzünden açıkça okumaya çalışıyorlardı. Arabacı içi içine sığmaz bir sabırsızlıkla gözlerini fıldır fıldır bir memurun yüzünden ötekine dolaştırarak, "Efendiler içeride ne gördünüz?" dedi.

Remzi Efendi sahte bir inanmışlık göstererek: "Gördüklerimizi sorma artık. İçeride bir cinayet değil, sayısız olay olmuş."

Arabacı, ruhundan kabaran başarı neşesiyle tebessümünü saklamaz bir halde, "Ya!.. Ya!.. Ya!.." savurdu.

"Raif Bey'in bu batakhanede öldürüldüğüne hiç şüphe kalmıyor."

"Ben size söyledim. O gece onun oradan sağ çıkmayacağı belliydi. Şimdi o katil herifler nereden bulunacak?"

"Adalet, aradığını kaçırmaz. Bazen geç olur, güç olur ama ezeli intikam nihayet yerini bulur."

Arabacı, açıklama bekleyen bakışlarla bir müddet karşısındakilerin derin derin yüzlerine bakarak onlardan bir söz, bir müjde bekledi. Fakat bu beklentisinin boşa çıktığını görünce sessizliğe dayanamayarak:

"Hükümet bu ihbarımın ücretini bana elbette verir, değil mi?"

"Nasıl ücret?"

"Söz verilen beş yüz lira ödülü hak etmedim mi?"

"Ha, evet. Fakat daha ispatlanması gereken şeyler var."

"Nedir onlar?"

"Şimdi buradan sorgu hâkimliğine gideriz. Orada anlarsın."

Arabacı sorgu hâkimliğine götürüldü. Bir hayli müddet devam eden inkâr ve ısrarına rağmen nihayet hilesini itirafa mecbur oldu.

18

Bu esnada Kulekapısı'ndaki oteli işleten Madam Moiz'e, yaşıyla uyumlu bir gusto ve makyajla temiz giyinmiş kırk beş elli yaşlarında ağırbaşlı ve terbiyeli bir madam müracaat ederek kayıp Raif Bey'den bir haber sorar. Otelci kadın, ziyaretçinin ifadesindeki saflığı bozmaktan çekinerek:

"Raif Bey'i ne yapacaksınız Madam?"

"Raif Bey, Süis'e[1] gitti. Bize adres bırakacaktı. Buradan pek acele hareket etmeye mecbur kalmış olmalı ki bize bir şey demeden gitti. Eğer sizde adresi varsa bana vermenizi çok rica ederim. Çünkü çok lazımdır."

"Affedersiniz Madam, niçin lazımdır?"

"Benim de orada bir yeğenim vardır. Aleksan, Friburg'da[2] idi Lösern'e[3] gitti. Onda hastalanmış diyorlar. Ne oldu, bil-

---

1 (Fr. *Suisse*) İsviçre.

2 Frieburg: Almanya'da bir kent.

3 Luzern: İsviçre'de bir kent.

meyorum. Raif Bey onu görüp de bana bir haber edecekti. Ne ondan ne ondan hiçbir ses çıkmadı. Pek çok meraka kaldım."

Madam Moiz, ziyaretçinin Raif Bey olayına dair gösterdiği bilmezlikten gelmeye yine bilmezlikle karşılık vererek:

"Şimdiye kadar biz de kendisinden bir haber alamadık. Avrupa'daki adresini de bilmiyoruz. Fakat sanıyorum ki akşama sabaha bir haber gelir. Bize adresinizi bırakırsanız Raif Bey'den haber alır almaz bir kartpostalla size bilgi veririz."

"Teşekkür ederim. Adresim şudur: Samatya'da Taş Sokak'ta 9 numara, Madam Parsıh."

Madam Moiz, büyük bir dikkatle bu adresi hesap defterinin bir tarafına kaydeder. Madam Parsıh çekilir çekilmez, otelci kadın hemen mantosunu sırtına, şapkasını başına geçirerek soluğu Polis Müdiriyet-i Umumiyesi'nde alır. Ermeni kadının bu garip müracaatını olduğu gibi anlatır ve adresini verir.

Zabıta memurları, bu Samatyalı Madam Parsıh adının, Raif Bey'in eski metresi Eleni'nin ifadesinde de geçmiş olduğunu hatırlarlar. Bunda mutlaka bir bit yeniği var fakat mesele şeklen karmaşık görünüyor. Remzi ve Seyit Efendilerin arasında münakaşa başlar. Seyit Efendi yine büyük bir sevinçle:

"Oh, işte bu defa sağlam ipucunu yakaladık."

"Sağlamlığını nereden anlıyorsun?"

"İş kendini gösteriyor. Bu cinayette aradığımız Ermeni'yi bulduk."

"Hani ya nerede? Kimdir o Ermeni?"

"İsviçre'de Friburg'dayken Lösern'e gidiyorum diyerek ortadan adını kaybettiren Madam Parsıh'ın yeğeni Aleksan."

"Şimdi bu Madam Parsıh, cinayette parmağı olan biri midir?"

"Kesinlikle."

"O halde nasıl oluyor da zabıtanın onun Samatya'daki varlığından hiç haberi yokken, Madam Parsıh ayağıyla Kulekapısı Oteli'ne gelip de kendi adresini ve Friburg'dan Lösern'e giden yeğeninin ismini haber veriyor?"

Seyit Efendi cevap vermek için biraz şaşalayıp yutkunarak:

"Kurnazlığından."

"En tehlikeli bir zamanda gelip de kendini zabıtaya ihbar etmek. Böyle kurnazlık olur mu?"

"*Aşharh* gazetesinin kenarına o Fransızca ibareleri yazan eğer bu Aleksan değilse ben de hiçbir şey bilmiyorum."

"Öyle kızarma, terleme, telaş etme. Ben Madam Parsıh'ın henüz yüzünü görmedim. Fakat sağduyum bana bu kadının masum olduğunu söylüyor."

"Aynı sağduyunun rehberliğiyle Aleksan'ın masum olduğuna da hükmediyor musun?"

"Onun için şimdilik bir şey diyemem."

"Hah birader, şöyle bir parça yola gel. Maktul Raif Bey'in hayat tarzına ve kayboluşundaki esrara dair bilgiler almak için sorgu hâkimliği, elbette Madam Parsıh'ın sorgulanmasını ihmal etmeyecektir."

"Evet, öyle gerekir."

"Öyleyse kadının sorgusu başlamadan evvel biz hemen Samatya'da Taş Sokak'taki 9 numaralı evi ziyarete koşmalıyız. Çünkü Madam Parsıh'ın bu cinayet hakkında gösterdiği bilmezden gelmeye masumluk manası vermek hatadır."

İki araştırma memuru sivil kıyafetle koltuklarının altlarına birer iri çanta sıkıştırarak Samatya'da Taş Sokak'ta 9 numaralı evin önünde durdular. Burası koyu Malta rengine boyalı, beş altı odalı, kapısının pirinçleri pırıl pırıl ovulmuş temiz bir evdi. Zili çaldılar. Yaşlı hizmetçi kadın kanadı aralayarak, "Kimi araorsınız efendim? Mösyö Leon bunda yoktur," dedi.

Remzi Efendi:

"Mösyö Leon yoksa Madam'ı görmek isteriz."

"Valideleri bundadır."

Yukarıdan merdivenin küpeştesine dayanmış bir kadın:

"Araksi kimdir onlar? Ne isteyorlar?"

"İki Osmanlı Efendi. Size soruyorlar. Bilmem ki ne iş için gelmişlerdir?"

Yukarıdan: "Sor. Ne ki isteyorlarsa desinler."

Remzi Efendi kapının aralığından başını içeri uzatarak: "Affedersiniz Madam, biz belediye memuruyuz. Evlerin vergilerine zam uygulanacak. Yeniden evleri gezip ölçerek kıymet takdir ediyoruz."

Madam, sinirli bir şikâyet sesiyle: "Ah efendim, vergisi, sigortası filanı fistekizi kiralık evin masrafını geçeor. Güya ki evimiz vardır. Ben dul bir kadınım, genç oğlumla şunda otururum. Her sene bu kadar parayı nerede bulup da vereceğiz?"

Remzi Efendi:

"Eh, ne yapalım. Biz de emir kuluyuz. Görevimizi yapıyoruz. Düzen böyle."

"Efendim, bu işe dibinden sağlam bir düzen koymalı. Böyle her sene vergilerin üzerine zam yapılır hiç? Ve bu işin sonu nereye varacak?"

Remzi Efendi: "Merak etme Madam, genç oğlunuz inşallah çok para kazanır da size hiçbir düşünce bırakmaz."

Madam: "Leon'umdan bir şikâyetim yoktur. Elmas parçası gibi temiz bir evlattır. Fakat para kazanmaya gelince orayı geçiniz. Şimdiki gençlere varsa ver, yesinler. Benimki artist doğmuş bir çocuktur. Akşama kadar muşambaları boyar. O boyalar, fırçalar ve o şişelerin içinde bilmem ki ne çeşit yağlar, *espiri*ler[1] hep bugün ateş bahasınadır. Gençliktir bu. Muzır bir şeye fikrini kaçırmadansa resimle meşgul olmasını hayırlı bulurum. Bu sebepten bir şey tınmayorum. Bu sene yaptığı dere içinde peri kızı tablosu sergiye kabul olunacakmış deyorlar."

Madam Parsıh'ın bu konuşkanlığı, saflığı zabıta memurlarının pek hoşlarına gitti. Onun duygularını ve bilhassa oğlu Leon hakkındaki gururunu okşayarak ağzından çok laf alabilirlerdi. Bunun için Remzi Efendi en tatlı sesiyle: "Ermenilerin *bozara*[2] yetenekleri çoktur. Bu milletten ünlü ressamlar, müzisyenler, sahne artistleri gelmiştir. Oğlunuz Mösyö Leon'un gelecekte bunlardan biri olmayacağını ne biliyorsunuz?"

Madam: "Ah Efendi, ağzını pus edeyim.[3] Bu tatlı dilin yüreğime bir okka bal koydu."

Remzi Efendi: "Türkiye'de güzel sanatları uyandıran Ermenilerdir. Ressam Civanyanlar,[4] Dikran Çuhacıyanlar,[5] Manak-

---

1 (Fr. *esprit*) Alkol, ispirto.

2 (Fr. *beaux-arts*) Güzel sanatlar.

3 Bus etmek: Öpmek.

4 Mıgırdıç Civanyan (1848-1906): Ermeni kökenli Osmanlı ressamı.

5 Dikran Çuhacıyan (1837-1898): Ermeni kökenli Osmanlı müzisyeni, orkestra şefi.

yanlar,[1] Mari Nıvartlar...[2] Hâlâ evlerimizin duvarlarını bu sanatçıların tabloları süsler. Hâlâ Türk salonlarında çalınan piyanolarda milli opera adına Çuhacıyan'ın besteleri ruhlarımızı gıdalandırır."

Madam: "Ah doğru özlü, şeker sözlü adam, sen evime hoş geldin, safa geldin. Eğer ki her Türk böyle senin gibi Ermeni'nin kıymetini bileydi, hiç biz sizilen ayırd olmaya çabalanır idik? Benim büyük validem ferace[3] yaşmak[4] koyar idi. Biz o kerteyecek Türkleşmiştik."

Remzi Efendi, Madam Parsıh'ın deyişiyle, ağzının şekerlerini evden içeri saçarak merdivenden çıkmaya başladı. Mösyö Leon'un bir ressam taslağı olduğunu anlayınca gözlerinin önünde beliren başarı ışığı sevinciyle Seyit Efendi'nin dizlerinin bağına bir çözüklük geldi. Genç Leon, en büyük ustalığını sergiye göndereceği su perisinde değil, kesik başın mazlum yüzünü boyamakta göstermişti.

Merdivenler muşambalı, yol keçeli, duvarlar nakışlı; parmaklıklar, kapılar açık maun boyalı, eşya sıradan olmakla beraber temiz ve özenli bir şekilde yerleştirilmişti.

Evvela orta katta evin en süslü kabul yeri olan salona girdiler. Ortada solgun renkli, ince dokunmuş bir Şark halısı, köşede bir piyano, onun arkasında yapma bir hurma ağacı, duvarlarda yağlıboya, karakalem fotoğraf tabloları. Salon gereğinden fazla ve genellikle birbiriyle hiçbir uyum oluşturmayan kıymetsiz cicili bicili eşyayla doldurulmuştu. Duvarın en göze çarpan özel bir yerinde eski Pakradonik sülalesinden[5] zırhlar içinde bir Ermeni hükümdarı, yaldızlı bir çerçevenin ortasına kurulmuş oturuyor, onun karşısındaki tablodan pos bıyıklı, gür kaşlı babayani bir Ermeni bakıyordu. Bu ikincinin, vefat etmiş aile

---

1 Mardiros Manakyan (1839-1920): Ermeni kökenli Osmanlı tiyatro oyuncusu ve yönetmeni.

2 Mari Nıvart (1853-1884): Ermeni kökenli tiyatro sanatçısı. Asıl adı "Mari Karayan"dır.

3 Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, vücudu baştan ayağa örten, pelerine benzer giysi.

4 Kadınların feraceyle birlikte kullandıkları yalnızca gözleri açıkta bırakan yüz örtüsü.

5 Başkenti Ani olan Ermeni Pakraduni Krallığı'nı (885-1045) yöneten sülale.

babası Parsıh olduğunu Remzi Efendi anladı. Sözü bu rahmetliye getirmenin, Madam Parsıh'ın gevezeliğini daha da açacak tatlı bir konu olacağını hissetti.

Belediye memurları ceplerinden ölçüm şeridi, defter, kalem çıkardılar. Remzi Efendi bir yandan odaların enlerini, boylarını ölçüp birbirine çarpmakla meşgul görünmekle beraber latifelerle karıştırarak ailenin özgeçmişine, evin bugünkü geçimine dönük ince sorular soruyor ve Madam'dan safça cevaplar alıyordu. Zavallı kadın geçim bakımından darda olduklarını, bunun için evin vergisine yüksek bir zam yapmamaları ricasını her söz başında tekrarlıyordu. Tatlı tatlı konuşa konuşa, odaları ölçerek üst kata, Mösyö Leon'un atölyesine çıktılar. Duvarlar yağlıboya resimden görünmüyordu. Fakat bunların bir kısmı ressamın pek acemilik ve çocukluk zamanında boyamış olduğu sert ve havasız resim karalamalarıydı. Küçük, büyük sehpaların üzerinde yeni başlanmış, tabiattan kopya edilmiş acemi işi empresyonist eserler vardı. Duvarın bir kısmını işgal eden uzun bir etajer, çoğu yıpranmış Ermenice, Fransızca kitaplarla doluydu. Bir masanın üzerine Fransızca, İngilizce, Almanca sanatkârca resimli gazeteler, dergiler yığılmıştı. Bir ufak yazı masasının köşesinde katlanmış birkaç nüsha *Aşharh* gazetesi görünüyordu. Araştırma memurlarının gözleri adeta heyecanla bu gazetelere dikildi. Yine orada içi dolgun, büyük bir karton duruyordu. Remzi Efendi, arkadaşına gözucuyla kartonu işaret ederek Madam Parsıh'ı lafa tuttu ve konuşa konuşa bir bahaneyle kadını odadan çıkardı. Dışarıda gördüğü bir tablo hakkında ondan ayrıntılar soruyor, Madam da bütün saflığıyla bildiklerini tatlı tatlı anlatıyordu. Onlar dışarı çıkınca Seyit Efendi hemen koştu. Kartonun bağlarını çözdü. İçinde *Aşharh* gazetesinin o seneye ait ve o günkü tarihe kadar bir koleksiyonunun toplanmış olduğunu gördü. Remzi Efendi'nin bu kartonu kendine işaret etmesindeki sebebi düşündü ve hemen anladı. Derhal gazeteleri karıştırarak içlerinde 4 Kasım tarihli olanı aradı. Fakat bu tarihli gazete yoktu. Sıra 3 Kasım'dan 5'e atlıyordu. Sevinçten Seyit Efendi'nin gözleri önünde pır pır bir şeyler uçuşuyor, elektriklenmiş gibi dudakları seğiriyordu. İşte hakikat açıkça gözüktü. Kesik başı sarmış oldukları 4 Kasım

Pazartesi tarihli gazete, bu koleksiyondan alınmıştı. Veya koleksiyona girmesi gerekirken, o kanlı işten dolayı girmemişti. Dolayısıyla bu genç Leon, cinayette ya katil ya da katile yardım edendi. Yani kesinlikle işin içindeydi.

19

Seyit Efendi odada, cinayetin kendi kafasında aydınlanması karşısında heyecanlar yaşarken, Remzi Efendi dışarıda Leon'nun annesine soruyordu: "Madam, oğlunuz *Aşharh* gazetesini okur?"

Madam Parsıh şaşkınlıkla:

"Siz Ermenice bilirsiniz?"

"Hayır bilmem, bir parça harfleri tanır, bir iki cümlecik okurum. Yerde bu gazeteyi gördüm de onun için soruyorum."

"Evet, *Aşharh* okur. Çünkü bu gazete, en ziyade *literer*[1] ve artistiktir. Oğlum resim yapar, piyano çalar, *poezi*[2] yazar. Bunda olaydı size bir melodi çaldırır idim. Öyle ezgin, öyle üzgün, öyle kıyak çalar ki dinler iken insanın yüreği cennete gider gelir."

Madam Parsıh tekrar atölyeye girdi. O esnada Seyit Efendi tetkikini bitirip kartonu kapamış, bir kenarda düşünüyordu. Madam masanın üzerinden bir defter alarak, "Oğlum, Alfred de Musset'nin şiirlerini Ermeniceye çeviriyor. Âşıklık üzerinden, melankoli üzerinden insanın içine iğne gibi batar, tatlı esintili şeyler vardır. İşte Fransızcasını dinleyiniz:

Mes chers amis, quand je mourrai,
Plantez un saule au cimetière.
J'aime son feuillage éploré;
La pâleur m'en est douce et chére,
Et son ombre sera légère
A la terre où je dormirai.

---

1 (Fr. *littéraire*) Edebi, edebiyatla ilgili.

2 (Fr. *poésie*) Şiir.

Madam bu şiirin Ermenice tercümesini okuduktan sonra kendine özgü bir edayla Türkçesine başladı:

Sevgili dostlarım, ben mefat[1] *olduğumda*
mezarlığa bir söğüt ekiniz ki onun bıngır
bıngır ağlayan yarpaklarını severim. Onun
soluk rengi bana hoş ve sevgili gelir.
Ve onun gölgesi hafif düşecektir
Uyuyacağım torpağın üzerine.

Remzi Efendi bu tercümeyi, yapmacıklığı fark olunmaz bir beğeniyle alkışladı. Madam bu takdirlerin ruhu okşayan gururu içindeyken, zabıta memuru sordu:

"Oğlunuz Mösyö Leon'dan başka hiç akrabanız yok mudur Madam?"

"Akrabamız neredeyse kalmamış gibidir. Bir biladerim vardı, iki sene evvel mefat oldu. Şimdi bir yeğenim vardır. Aleksan. Sağlıksız bir çocuktur. Yarı ticaret yarı hava değişimi için Süis'e gitti. Çok zaman vardır, ondan da bir haber alamıyorum. Meraktayım."

"İsviçre'ye gideli ne kadar oldu?"

"Bir seneye yaklaşıyor."

"Arada sırada İstanbul'a gelir gider mi?"

"Hiç gelmez. Fakat tuhaftır ki göya onu bundan iki ay evvel körpü üzerinde görmüşler. Hiç şüphe yok ki benzetmişlerdir. Aleksan, İstanbul'a gelir de bana, halasına uğramadan gider hiç? Şüphe yoktur ki benzetmişlerdir."

O odada daha inceleme ve araştırmayı gerektiren şeyler olduğundan Madam'ı kuşkulandırmamak için Remzi Efendi, bu Aleksan konusunu derinleştirmedi. Başka söze atladı. Ne hela ne aralık, ne yük ne dolap ne de tavan arası; ölçmedikleri hiçbir yer bırakmıyorlardı. Böyle ölçe konuşa alt kata indiler. Taşlığın, mutfağın, aralığın ölçümleri bitti. Şimdi sıra hizmetçi Araksi'nin odasına geldi. Küçük pencereli, dar fakat temiz bir oda; bir köşede hizmetçi kadının ufak bir karyolası, pencerenin

---

1 Vefat.

önünde mini mini bir kerevet, yatağın karşısında bir masacık, üzerinde Mahmutpaşa'dan[1] alınma kahve tepsisi kadar bir ayna. Diş tozu, fırçası, tarak vesaireden ibaret fakirane tuvalet gereçleri...

Kerevetin üzerindeki örtüyü görünce araştırma memurlarının gözleri büyüdü. Sanki odanın içinde bir şimşek çakmış ve şeytan görmüş gibi bir hale geldiler. Çünkü bu mavi ve kırmızı satrançlı örtü kesik başı sarmış oldukları dokumanın aynısıydı. Heyecandan Seyit Efendi'ye, bacakları vücudunun ağırlığına tahammül edemeyecek kadar incelmiş gibi geliyordu. O, öyle ansızın büyülenmişçesine gözleri dokumaya mıhlanmış dururken, Remzi Efendi yatağa yaklaşarak yastık örtüsünün kenar dantelasını incelerken, "Ne zarif dantela," dedi.

Şimdi Seyit Efendi'nin gözleri dokumadan dantelaya kaydı. Bu, baklava örnekli bir kroşe[2] örgüsüydü. Kesik başın sarıldığı patiska parçasının kenarındaki dantelanın tıpkısı.

Remzi Efendi'nin dantelayı beğenmiş görünmesine karşılık Madam Parsıh umursamazlıkla, "He evet, örneği zarif bir danteladır," dedi. "Bundan bir yatak takımımız vardı, eskidi, parçalandı. Şunda bunda kullanıyorduk. Bizim Araksi ondan bir parça almış kendisine yastık örtüsü yapmış."

Demek şöyle böyle kullanmalar arasında, bu patiskanın bir parçası da kesik başı kefenlemekte kullanılmış. Fakat Madam'ın ifadesindeki büyük saflık, bundan hiç haberi olmadığını anlatıyordu.

Remzi Efendi, kadının bu saflığından daha çok yararlanmak için, "Bakıyorum bu evin içinde sizinle Araksi'den başka bir kadın göremiyorum. Bu dantelaları kim örüyor? Salondaki yastıkları kim işliyor? Hep bunlar genç kız işi," dedi.

Madam Parsıh, genellikle yaşlı kadınların genç kızlara karşı duydukları hoşgörüsüz bir düşmanlıkla:

"Rabbime bin şükürler, teşekkürler olsun ki evimizde genç kız yoktur."

---

1 Fatih ilçesinde Sirkeci ile Mısır Çarşısı arasında bulunan ve her türlü eşya ticaretinin yapıldığı bir semt.

2 Kroşe kancasıyla iplikten dokuma bir dantel.

"Genç kızlardan hoşlanmıyorsunuz demek?"

"Onlardan ben hoşlanmışım hoşlanmamışım önemi yoktur. Delikanlılar hoşlansın."

"Niçin Madam? Genç kızlardan ne fenalık gördünüz?"

"Şimdikilerden fenalık görmeyen var mı? Bizim gençliğimizde sokakta yüzünü, gerdanını, bileğini meydana koymak ayıp idi. Şimdi bacaklarını açmak moda oldu. Ben onları soğanın cücüğü gibi çırılçıplah gördükcez ayıbımdan ter dökorum. Onlar hiç utanmak duymayorlar."

"Mösyö Leon'u evlendirmeyecek misiniz?"

"Daha vakti vardır. Evvela para, sonra karı yavrum. Nerede arasan karı vardır. Fakat şimdicik parayı arayan hiçbir yerde bulamıyor."

Kesik baş cinayetine bu evden bir el karıştığı hakkında kuvvetlice deliller teşkil eden bu gördüklerine dair konuşmak için araştırma memurları, Madam Parsıh'a güler yüzle veda ederek sokağa çıktılar. Seyit Efendi telaşla:

"Ben sana demedim mi birader? Sen masumiyeti hakkında deliller arayarak Madam Parsıh'ı müdafaa ediyordun."

"Yine de ederim. İşe karışmış olmak şöyle dursun, bu kadının cinayetten haberi bile yok."

"Dokuma parçasıyla dantelalı patiskaya ne buyuracaksın?"

"Bu iki bez parçasının o evdeki varlığı bence o kadının suçluluğunu değil, masum oluşunu kanıtlar."

"Bu fikrini anlayamıyorum. Nasıl masum olduğunu kanıtlar?"

"Eğer bu kadının işlenen suçtan haberi olaydı, cinayette kullanılan eşyadan evde hiçbir örnek bırakmazdı. Caniler gerek acemi olsunlar gerek kaşarlanmış, cinayet işlenirken daha sonra kendi aleyhlerinde suçlamaya yol açacak bazı tedbirsizliklerde bulunabilirler. Fakat acele hareketi gerektiren bu ilk tehlikeli anları atlattıktan sonra vakit geçtikçe onların bütün çabaları, cinayete ait delilleri bütünüyle ortadan yok etmeye dönük olur."

"Cinayetin bu evde işlendiğini de ret mi edeceksin?"

"O konuda düşünürüm."

"Bunun için demek kesin bir şey söyleyemiyorsun. Cinayetin bu evde işlendiği farz edildiğinde Madam Parsıh'ın bundan haberdar olmaması mümkün müdür?"

"Mümkündür. Cinayet kadının evde bulunmadığı bir zamanda işlenmiş olabilir."

"Mösyö Leon hakkında ne düşünüyorsun?"

"Şimdilik bir şey diyemem."

"İsviçre'deki Aleksan hakkında?"

"Onun için de."

"Hah şöyle biraz dediğime gel."

"Fakat maktulün eski metresi Eleni'nin söylediği genç kızdan bu evde eser göremedik."

"Akşama sabaha o da meydana çıkar."

20

Birkaç gün, girip çıkanlar anlaşılmak üzere ev sıkı bir gözetleme altında bulundurulduktan sonra sorgu hâkimince Madam Parsıh ailesinin sorgulanmasına başlanıldı. Sorgulanmaları esnasında derece derece bu cinayetin ayrıntılarını anladıkça ana ile oğlun üzüntüleri, nefretleri artıyordu. Maktul Raif Bey'i çok sevdiklerini ağlayarak anlatıyor ve bu konuda aleyhlerinde doğan şüpheden kesinlikle uzak olduklarını ruhlarının bütün coşkunluğuyla ispata uğraşıyorlardı.

Samatya'da, mahallede yapılan araştırmada Madam Parsıh ailesinin iyi haline tanıklık etmeyen bir kişi görülmüyordu. Herkes böyle bir cinayetin o evden gölgesinin geçmesine bile ihtimal verilemeyeceğini söylüyordu.

Hele genç Leon'un kimseyle kavga ettiği, ömründe bir defacık olsun sarhoş görüldüğü, münasebetsiz adamlarla görüştüğü duyulmuş değildi. O, resimle, şiirle, müzikle uğraşmaktan zevk almış, adeta yüce düşüncelere dalmış temiz kalpli, çok hisli bir çocuktu. Onların hakkındaki soruşturmalardan alınan cevaplar istisnasız hep bu yöndeydi.

Koleksiyon kolisi içinden *Aşharh* gazetesinin 4 Kasım tarihli sayısının nereye kaybolduğu sorulunca Mösyö Leon, o tarihli gazetenin ortadan nasıl yok olduğuna kendisinin de bir türlü akıl erdiremediğini söylüyordu.

Leon, Madam Moiz ile yüzleştirildi. Yanında genç bir kadınla esrarengiz bir şekilde Raif Bey'i ziyarete gelen enli şapkalı gencin bu olup olmadığı soruldu. Otelci kadın da bunun ona benzer hiçbir yeri olmadığını söyledi.

Madam Parsıh'ın yeğeni Aleksan, İsviçre'den çağrıldı. Bu delikanlı hiç zorluk çıkarmadan İstanbul'a geldi. Kendisinin bir iki ay evvel Karaköy Köprüsü'nde görüldüğü hakkında çıkarılan söylentiye rağmen, gidişinden beri İstanbul'a hiç ayak basmamış yani İsviçre'den dışarı çıkmamış olduğunu resmen ve delillerle ispat etti.

Her şey oldukça açık bir şekilde gerçekleşiyor, Madam Parsıh ailesinin suçsuz olduğu anlaşılıyor, yalnız meselenin bir ucu hizmetçi Araksi'de kalıyordu. Bu zavallı kadın, aklı fikri pek derli toplu olmayan ve üç dört gün evvel yaptığı şeyleri kolaylıkla hatırlayamayan aptalca bir mahluktu. Kırmızı mavi satrançlı dokumayla karyola takımından kalma kenarı dantelalı eski patiska parçalarını yırtıp yırtıp da nerelerde kullandığı hakkında kendisine sorulan sorulara uygun cevaplar veremiyordu. Çünkü bu iki tür bez parçasını da birkaç aydan beri pek çok şeyde kullanmıştı. Bunların birer birer hatırlanması o zayıf beyin için mümkün değildi.

Araksi'nin uyuşmuş beyninde adaleti aydınlatmak için bir gün, sanki Allah'tan, ani bir uyanış oldu. Tembel belleğinde bir ışık parladı. Hemen Madam'a koşarak:

"Madam, Madam aklıma bir şey geldi. Şimdicik size söylememiş olsam sabahacak yine unuturum."

"Ne geldi Araksi?"

"Söyleyeyim fakat bir kabahatim vardır, onu da affedeceksiniz?"

"Kabahatin çeşidini bilmeden affedebilirim hiç?"

"Edersiniz Madam, edersiniz. Çünkü ben, onu fenalık değil, eyilik olsun için yaptım."

"Eh haydi de bakalım, uzatma."

"Bir ay var, iki var? Unutmuşum. Bir gün buraya Mösyö Alber ile kız kardeşi Matmazel Flora gelmişlerdi. Hani o günü yukarıda salonda piyano, keman çaldılar da Flora da arala-

rında kıyak türkü bağırmıştı. Siz de bravo deyi iki avcunuzu birbirine vurmuştunuz."

"He, aklıma gelor. *Minyon*[1] operasından bir parça bağırmıştı."

"Kimyondur? Tarçındır? Ben onu ağnamadım ya. O gün buradan evlerine dönerler iken Müsyü Alber benden bir parça ödünç kömür istedi. 'Yine getirip veririm. Bundan dolayı Madam'a hiçbir şey tınmayasın,' dedi."

"Eyi ettin Araksi. Ben de bilorum ki kaç zamandır o çocukların, o iki kardaşın geçinmeleri pek zorluğa dönmüştür."

"Kömürlüğe gittim. O dokumanın içine iki kürek kömür koydum. Sıkıca bağladım verdim. Bilirsiniz Madam, Müsyü Alber pek şık bir delikanlıdır. Yaptığım çıkına beğenmedi. 'Araksi,' dedi, 'ben bunu böyle elimde götüremem. Bir beyaz bezin yoktur ki bunun üstüne sarasın?' O zaman ben de tuttum o dokuma çıkınını tekrar dantelalı beyaz patiste sardım. O günü biz taze pastayla uskumru dolması yapmıştık. Evet, birini hatırlayıncas ötekiler de fikrime gelor. O akşam Alber yemeğe bunda kalmadı. Evine gitmek istedi. Siz de Alber'e pasta ve balık dolması verilmesini söylediniz. Ben de pastaları ve dolmaları aryı aryı kâğıtlara sardıktan sonram Müsyü Leon'un odasından bir gazete alarak tekrar her ikisini o gazeteye koydum. Eyice tortop ederek kömür çıkınının içine bir güzelce yerleştirdim. Aldılar gittiler."

Madam Parsıh, Araksi'nin bu ifadesinde dikkate değer hiçbir şey görememekle beraber, bunu duyduğu gibi zabıta memurlarına aynen aktardı. Bu sözleri dinlerken memurların gösterdikleri heyecanlı tepkiye şaştı kaldı. "Yok," diyordu, "yok. Ben kendi kendimden belki bir şüphe duyarım fakat Mösyö Alber'den asla. Biraz havai fişek ahlaklı bir çocuktur. Fakat büyük artist duyguludur. Bilirsiniz kıyak artistler biraz afacan olurlar."

Mösyö Alber'in kimlik tespiti hakkında sorulan sorulara Madam Parsıh şu cevapları veriyordu:

---

1 Fransız besteci ve müzik öğretmeni Charles Louis Ambroise Thomas'ın (1811-1896) *Mignon* (1866) adlı operası.

"Mösyö Alber'in hüviyet ve milliyeti?"

"Ağnamadım Efendim."

"Mösyö Alber kimdir? Ne millettendir?"

"Doğrusunu isterseniz ne millettendir ben de bilmem. Babası Urum'dur, anası İtalyan'dır, nedir? İşte böyle karışık bir şeydir."

"Siz Mösyö Alber'i nereden tanıyorsunuz?"

"Oğlum Leon ile beraber bir mektepte okumuşlardır."

"Bu delikanlı ne iş yapar? Neyle geçinir?"

"Bunu da çok iyi bilmem. Resim yapar, hocalığa gider, müzik söyler. Çok marifetlidir. Her şey yapar."

"Semti neresidir? Nerede oturur?"

"Evvelden Beyoğlu'nda otururlardı. Kiralar pahalı geldi. Kumkapı'da bir evin üst katında bir oda tuttular. Orada oturuyorlardı. Fakat oradan da başka bir yere taşınmışlar. Nereye gitmişler öğrenemedik. Daha bize de bir haber etmediler."

"Mösyö Alber'in ailesi kaç kişidir?"

"Bunlar iki kişidirler. Bir kendi bir de kız kardeşi Matmazel Flora. Başka kimseleri yoktur."

"Babaları, anneleri ölmüşler mi?"

"Ne olmuşlardır çok iyi bilmem."

"Siz bu Mösyö Alber'i çok eksik tanıyorsunuz."

"Evet, itiraf ederim efendim. Analarını babalarını tanımam. Çünkü hiç görmemişim. Bu işin içinde bir esrar vardır. Belkim onlar nikâhlı değildiler de metres ve *aman* idiler. Fakat efendim bundan çocukların ne kabahatleri vardır? Alber'i mektebe *enterne*[1] olarak koymuşlardı. Hafta başlarında çocuk bir yere gitmezdi. Bazen direktör müsaade ederdi, Leon'la beraber bize gelirdi. Öksüzdür deyi ben de yedirir, içirirdim. Mektepten çıktı. Şöyle böyle işler tutmaya uğraştı. Sonram bir ara buradan kayboldu. Bir sene sonram bir güzel amma pek güzel bir kızla beraber geldi. Kız kardaşımdır deyi bize prezante[2] etti. İşte Alber'i bildiğim kadar size de tanıttım. Bundan başka bildiğim bir şey yoktur."

---

1 (Fr. *interne*) Yatılı öğrenci.

2 Tanıtma, sunma, takdim.

"Alber, Raif Bey'i tanır mıydı?"

"Tanırdı."

"Nerede tanışmışlardı?"

"Bizde."

Durumun bu derece açıklık kazanmasından sonra, Remzi Efendi arkadaşına dedi ki: "Seyit, işte gördün mü sağlam izi. Birçok noktada yivi yivine hakikat nasıl kendini gösteriyor."

Bu defa da Seyit Efendi bir gülümseyerek cevap verdi:

"Acele etme birader. İşin daha çok su götürür yeri var. Mösyö Alber'i yakaladıktan sonra o da bu uğursuz satrançlı dokuma ile dantelalı patiska parçasını başka birine ciro etmiş[1] olduğunu ispat etmeyi başarırsa bizim için yine uzun bir arama yolu açılır. O uğursuz bezlerin bir başkasına ciro edildiğini ispat etmek kolay bir şey değildir. Çünkü cinayetin ta göbeğinden bir iki katmer açıldı. Aradığımız genç kızı ismiyle cismiyle bulduk. Cinayetin en son oturdukları Kumkapı'daki evde işlendiği büyük ihtimaldir. Çünkü kuyuda yaptığımız taş atma denemelerinde, kesik başı oraya atanın doğu tarafından yani Kumkapı tarafından geldiği yüzde altmış belirlenmiş oluyordu. Alber de yağlıboya resim yapıyormuş. Bu da uçuk kaçık sanatkârlardan birisi. Zengin, fakir herkesin geçim derdine düştüğü böyle bir zamanda, imzaları bilinmeyen ressamların tablolarını kim alıp kim satar? Alber'in müzikle uğraşması, hocalığı, ressamlığı filan sözden, daha doğrusu kendisi hakkında reklamdan ibaret. Onun asıl ne sattığını ben anladım."

"Ne satıyor?"

"Kız kardeşi Flora'nın gençliğini, güzelliğini. Son defa olarak ihtiyar Raif Bey'e hayatı pahasına sattıkları anlaşılıyor."

"Fakat birader *Aşharh* gazetesinin kenarındaki Fransızca ibarelerde bu cinayetin nedeninin şiddetli bir aşk olduğunu gördük. Güzel Flora, Alber'in kız kardeşi olduğu takdirde mesele yine karmaşık bir hale bürünüyor."

"Kız kardeşi olduğu ne malum? Madam Parsıh'ın safça ifadesinden başka ortada bu kardeşliği doğrulayan bir şey var

---

1 Bir işi veya şeyi başkasına devretmek.

mı? Anadan babadan ayrı yaşayan bir oğlun, bir müddet İstanbul'dan kaybolduktan sonra buraya bir kız kardeşle dönmesi zihne biraz solak gelen şüpheli bir durumdur."

21

Mösyö Alber ile kız kardeşi Flora'nın son ikametgâhlarının Kumkapı'da, Saka Sokağı'nda 19 numaralı ev olduğunu Madam Parsıh'tan öğrendiler. Vangel isminde bir Rum'un tasarrufunda bulunan bu ev, oda oda kiraya veriliyordu.

Remzi Efendi başına bir kazmir kapela[1] uydurdu. Aksansız Rumca konuşurdu. Seyit Efendi'yle birlikte Kumkapı'ya yürüdüler. Saka Sokağı'nda 19 numaranın zilini çektiler.[2] Zayıf, esmer, sinirli bir kadın açtı. Araştırma memuru bu tür soruşturmalarda erkekten çok, kadına rastlamaktan memnun olurdu. Çünkü kırkından sonra kadınların çoğu, en büyük hazzı çenelerinin hareketinde bulurlar. Bu lakırdı makinelerinin manivelasını bir kere oynattıktan sonra artık siz susunuz. Siz dinlemekten yorulursunuz, onlar söylemekten bıkmazlar. Sizin sormak aklınıza gelmeyen şeyleri de kendiliklerinden söylerler. İşte Madam Vangel de konuşmak için odundan adam arayan, lakırdıcı kadınlardandı.

Remzi Efendi, "*Kalimera kirya*,"[3] açılışıyla Rumca söze girişerek, "Bu evde Mösyö Alber adında bir kiracınız varmış," dedi.

"Ne yapacaksınız?"

"Alacağım var. Beyoğlu'nda otururlarken benden alışveriş ederlerdi. Çok borçları birikti, vermeden savuştular. Nereye gitsem bulamıyorum. Şimdi benden kaçıyorlar, saklanıyorlar. Buradaysalar söyleyiniz rica ederim."

"Burada değiller. Sizden başka onları aramaya daha çok alacaklılar geldi. Anlaşılan Beyoğlu'nda oturdukları müddetçe

---

1 Kazmir kumaşından yapılmış şapka.

2 Ev zilleri, pilli ya da elektrikli olmadan önce iple dış kapıya bağlanıyordu ve ipi çekince içerideki zil düzeneği hareket ediyordu.

3 Günaydın hanımefendi.

hep borçla geçinmişler. Akşama kadar iki genç evde türkü söylerler. O kız hiç durmaz, kanarya gibi öter. Çalışmayınca ekmek insanın ağzına gökten yağmur gibi yağmaz. İşte böyle birtakım insanlar vardır ki çalışmazlar. Sen ben çalışır, onları besleriz. Kesinlikle bilin ki biz ahmağız, onlar akıllıdırlar. Çünkü biz çalışırken biraz da malımız, paramız varken geçinemiyoruz. Onlar hiç çalışmadan bir parasız, senin benim hesabıma pek güzel yaşıyorlar. Bu da bir sanattır. Bir insanın cüreti çok, utanması az olduktan sonra her yerde gül gibi geçinir."

"Bunlar hiçbir iş görmezler miydi?"

"Görürlerdi." Pek alaycı bir tebessümle, "İki kardeş yukarıda pek ince işler görürlerdi. Allah beni affetsin, ben onların kardeş olduklarına da inanmadım. Çünkü efendim siz erkeksiniz, ben kadınım. Bu gözlerim çok şey gördü. Bundan ötesini anlatamam. İrfanınız kadar siz anlayabilirsiniz. Görünüşte resim yaparlar, hocalığa giderlerdi. Fakat kimseye bir tablo sattıklarını görmedim. O işi de kendilerine eğlence etmişlerdi. En üst katta bir oda kiralamışlardı. Hallerine acıdım, ucuz verdim. Çünkü yüze gülmeyi, adam aldatmayı çok iyi bilirlerdi. Sizin onlara çok para kaptırmış olduğunuz anlaşılıyor. O güzel kız bir kere boynunu bükerek karşınıza çıktı mı, gökten bir melek inmiş de size yalvarıyor sanırsınız. Son zamanlarda yağlıboya resme bir de fotoğraf ilave ettiler. *Şambrnuvar*[1] yapmak için benden mahzenin anahtarını istediler. Yukarıki odanın kirasını veremezlerken bir de üstelik mahzeni kiraladılar. Bilmem nasıl oldu, dilim tutuldu, 'Vermem,' diyemedim. Verdim. Bir tek insanın parayla fotoğrafını çektiklerini görmedim. Sürekli birbirlerinin resimlerini çıkarırlardı. Sonra birkaç defa anahtarı geri istedim, vermediler. 'İçeride fotoğraf malzemeleri vardır. Fotoğrafı bilmeyen adam kapıyı açar kaparsa bu kimyasallar bozulur,' dediler. Bir taraftan bize kira, bir taraftan bakkala borç birikti. O şeytan kız benim saçlarımı taradı. Yüzüme mükemmel bir makyaj yaptı. Süslü bluzumu giydirdi. Göğsüme bir demet taze çiçek taktı: 'Madam Vangel, senin böyle yağlıboya bir resmini yapayım,' dedi. Anladım ki resmimi yapıp kiraya

---

1 (Fr. *chambre noire*) Fotoğraf banyosu için kullanılan karanlık oda.

sayacak. Bana para lazım. Resmi ne yapacağım. Suratımı görmek istersem aynaya bakarım. Fakat sonra bilmem nereden ellerine para geçti. Birikmiş kiraları verdiler. Esnafın borçlarını da ödeyip öyle gittiler."

"Buradan ne zaman gittiler?"

"Gittikleri tarih iyice aklımdadır. Çünkü para verdikleri için deftere kaydetmiştim. 8 Kasım Cuma günü."

Remzi Efendi zihninden hesapladı. Maktul Raif Bey'in Kulekapısı Oteli'nden ayrılışı 6 Kasım Çarşamba günü olmuşsa, cinayetin işte bu iki tarih arasında gerçekleştiği anlaşılıyordu. Balık dolması ve pasta sarılı olarak kömür çıkınıyla giden *Aşharh* gazetesinin tarihi 4 Kasım olduğuna göre de bütün olayların birbirine karışmış bir yakınlıkla olup bittiği görülüyordu.

Remzi Efendi, Madam Vangel ile Rumca konuşmasına devam etti:

"Madam! Bu iki şüpheli kardeşin nereye gittiklerini bize söyleyemez misiniz? Çünkü alacağım para epeyce miktardadır. Ben esnaf bir adamım, bu kadar parayı kaptırmak benim için yıkımdır."

"Nereye gittiklerini bilmiyorum. Son zamanda onlar burada anlaşılmaz bir telaşe düştüler. Benim hizmetçi Angliko, Mösyö Alber'i gece kâğıtlara sarılı koltuğunun altında bir şeyler taşırken gördüğünü söylüyor. Onlar buradan gittikten epeyce bir zaman sonra komşularımızdan Madam Teodora, bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde görmüş ya da onlara çok benzetmiş."

"Bunlara misafir gelir miydi, Madam?"

"Bazen kendilerine benzer hafif gençler gelirdi. Mandolin çalar, şarkı söylerlerdi."

"Türklerden kimse gelmez miydi?"

"İhtiyarca, şişmanca bir adam gelirdi. Yukarıda ziyafetler geçerek onu eğlendirirlerdi."

"Bu adamın ismini, semtini biliyor musunuz? Onu bulabilirsem ötekileri sorar anlarım."

"İsmini, semtini, sanatını bilmiyorum."

"Onların bıraktıkları oda boş mudur?"

"Tutuldu. Şimdi oda boş kalmıyor. Onlara sekiz liraya vermiştim. Bu yeni gelenler ona tuttular."

"Mahzeniniz boş mu?"

"Boştur. Niçin soruyorsunuz?"

"Biz şimdi kömür ticareti de yapıyoruz. Rumeli'den vagonlarla Kumkapı'ya kömürümüz gelecek, bir depo arıyoruz. Sizin mahzen bu işe elverişliyse değer fiyatıyla tutarız."

"Eski, geniş, mükemmel mahzendir. İşinize gelirse kirası için uyuşuruz."

"Öyleyse bir görelim."

"Başüstüne fakat ben beraber aşağı gelemem. Pek rutubetlidir. İçinde beş dakika dursam romatizmama dokanıyor. Size anahtarla beraber bir de lamba vereyim. Gidip bakın. Kömür saklamak için çok elverişlidir. Çünkü kömürü daima nemli tutar. Okkada ağır bastırır."

Madam Vangel, yakıp getirdiği bir kulplu lambayı Remzi Efendi'nin eline tutuşturarak, "Arkamdan gelin size yolu göstereyim," dedi. Yürüdüler. Madam, duvarlarında tel yemek dolapları asılı bir aralığı birkaç adım yürüdükten sonra elindeki kocaman anahtarı üzeri iri iri çivili demir bir kapıya sokarak yüzü moraracak kadar bir kuvvetle gacır gacır kilidin içinde iki defa çevirdi. Kapı açıldı. "Haydi buyurun," teklifiyle kendisi çekildi.

Araştırma memurları on altı basamak bir taş merdivenden indiler. Önlerine epey geniş, dikdörtgen bir mahzen çıktı. Rutubetten duvarlar güherçile tutmuştu. Gerçekten ilk nefeste burunlara çarpan *solfid dö sud*,[1] *idrokinin*,[2] *bromür dö potasyum*la[3] karışık kimyasal kokular, orada fotoğraf banyoları yapılmış olduğunu girenlere hissettiriyordu.

---

1 (Fr. *sulfate de soude*) Sodyum sülfat.

2 (Fr. *hydroquinone*) Hidrokinon. Kâğıda baskıda kullanılan kimyasal.

3 (Fr. *bromure de potassium*) Potasyum bromür. Fotoğraf film ve kabartma işleminde kullanılan bir kimyasal.

Remzi Efendi, elindeki lambayı bu kapkaranlık yer altı binasının köşe bucağına doğru uzatarak her tarafı dikkatle incelemeye başladı. Orada burada kırmızı, mavi, turuncu renkli Lumiere, Killomino, Hoaf gibi muhtelif fabrikaların boşalmış hassas cam[1] kutuları, plakların üzerlerinden atılmış ışık geçirmez siyah kâğıt parçaları, çekilmiş fotoğraf camı kırıkları görülüyordu. Araştırma memurları, bu cam kırıklarının irice parçalarını lambanın ışığına tutarak işe yarayacak bir şekil aramaktalarken, Remzi Efendi'nin ağzından, "İşte katili yakaladım," müjdesi fırladı.

Şimdi iki memur birden bütün dikkatleriyle gözlerini cama diktiler. Saçları beyaz, yüzü siyah, göğüsten aşağısı kırık negatif bir insan şekli görünüyordu. Poz süresi biraz geçmişti. Fakat yine şekil açıkça seçiliyordu. Remzi Efendi sevinçle, "İşte Mösyö Alber uğursuzu bu herif olacak," dedi. Camı itinayla bir gazete parçasına sardı. Cüzdanının arasına yerleştirerek yan cebine indirdi. Diğer camların arasında Flora'nın resmini çok aradılar, bulamadılar. Camların çoğu hiçbir şey seçilemeyecek kadar bozuktu.

Şimdi lambayı yere tutarak karış karış zemini inceliyorlardı. Bu inceleme esnasında Remzi Efendi, "Mutlaka buralarda kan bulaşığı olacak," dedi.

Seyit Efendi şaşkınlıkla:

"Nereden biliyorsun?"

"Tahminime göre katiller Raif Bey'i yukarıda boğdular. Sonra cesedi bu mahzene indirerek parçaladılar. Gece muhtelif zamanlarda, sokağa çıktıkça her bir organı bir tarafa attılar. Mahzenin anahtarı kendilerinde durduğu için bundan kimse bir şey sezinleyemedi."

Bu tahminin akla uygunluğuna Seyit Efendi bir şey diyemedi. Her yanı aradılar. Eyüp'te Dericiler'deki viran konakta gördükleri gibi öyle göllenmiş kan lekesine hiçbir tarafta tesadüf edemediler. Yalnız mahzenin sol taraf köşelerinden birini süpürülmüş, temizlenmiş buldular.

---

1 Bu yıllarda fotoğraflar cam negatiflere pozlanırdı.

Remzi Efendi lambayı oraya tutarak, "İşte bak," dedi, "cesedi burada parçalamışlar. Sonra kanları birkaç kova suyla yıkamışlar. Burayı silip süpürmüşler." Lambayı köşenin iki duvarında çok yakından gezdirerek, sıçramış ufak bir iki kan lekesi buldu. Tahminin doğruluğu anlaşıldı.

Seyit Efendi:

"Başka ispata, delile gerek yok. İşte her şey açıklık kazanıyor. Bulduğumuz izler bizi buraya kadar getirdi. Ancak biz burada katilin kendisini değil, fotoğraf camını bulduk. Melunun kendisi nerede?"

"Kimliği ortaya çıktıktan sonra kendisini yakalamak imkânsız sayılamaz."

"Daha aydınlatılması gereken birçok yön var. Eğer bu iki kardeş İstanbul'daysa şimdi gözleri bizim üzerimizdedir. Madam Parsıh'ın evini, burasını, mümkün olduğunca gözetim altında tutarlar. Ona göre tedbirler alırlar."

"Artık buralarda dolaşmaya cesaret edebilirler mi dersin?"

"Kim bilir? Her şekilde dikkatli olunmalı. Böyle cinayet takiplerinde başarının anahtarı ketumluktur. Şimdi biz bu mahzenin anahtarını ev sahibi kadına iade etmeyeceğiz. Mahzeni tuttuğumuzu söyleyeceğiz. Cinayetin işlendiği yukarıdaki odanın incelenmesi gerekirdi. Halbuki orası kiraya verilmiş, dolayısıyla silinmiş süpürülmüştür. Şimdi biz araştırmamızın neticesini olduğu gibi genel müdürlüğe haber verirsek, yarın buraya soruşturma için savcı yardımcısı ve sorgu hâkimi gelir. Olay çevreye yayılır. Dediğim gibi canileri kuşkulandırmış oluruz."

"Canım, canilerin burayı daima gözetim altında bulundurduklarını nereden biliyorsun?"

"Madam Vangel'in komşusu Madam Teodora, bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde gördüğünü söylememiş mi? Demek öldürdükleri kişiden aldıkları paraları harcayarak gezip tozuyorlar. Ciddi bir tehlike sezinlemedikçe İstanbul'dan kaçış külfetine kalkışmayacağa benziyorlar. Böyle tahmin ediyorum."

"Bizce bu cinayet şimdi Alber ve Flora'nın üzerlerine kalıyor. Cinayet yerini bulduk. Fakat bizi katillere kadar götürecek yeni izi bulmayı zor görüyorum."

"Şimdi merkeze gidince cebimdeki camı, şasiye[1] kor, resmi kâğıda çekerim. İkimiz de bu suratı iyice ezberleriz. Sonra kıyafet değiştirerek gece gündüz Beyoğlu'nda dolaşırız. Onlar cinayet şansı arkasına gizleniyorlarsa biz de adalet yardımıyla onları yakalamaya uğraşırız."

22

Remzi Efendi, genel müdürlüğe döner dönmez, camdaki resmi kâğıda çekti.[2] Körpecik değil, güzel hiç değil; adeta yirmi altılık yirmi yedilik bir sima çıktı. Saçlar, vaktinden evvel açılmış tepenin seyrekliğini örtmek için yana yatırılarak düzgünce taranmış; bıyıklar kırpık; yakalık, kravat, yelek ve kordonda hiçbir hoppalık yok. Kibarca, temiz, zevkiselime uygun bir kıyafet.

Araştırma memuru dikkatle resme bakarak, "Allah Allah, bizim tasavvur ettiğimiz çehreyle bunun arasında ne büyük fark var! Biz ne bekliyorduk, bakın ne çıktı!" dedi.

Seyit Efendi de fotoğraf üzerindeki alında bir belirsizliği okumaya çalışarak:

"Siz ne bekliyordunuz?"

"Pek genç yani körpecik bir sima, perde kanadı gibi kulak arkasına kaldırılarak yelevari enseye yayılmış uzun artist saçları, *maren*[3] yakalık, yelpaze gibi göğüs üzerine açılmış gevşek düğmeli bir kravat."

"Evet, bu hiç öyle değil. On dokuz yirmi yaşındaki Mösyö Leon'un mektep arkadaşı olabilmek için bu sima da karttır. Fakat benim bildiğim bir şey var. Fotoğraf makinesi her zaman tabii hali olduğu gibi yansıtmıyor. Çok defa yalan söylüyor. Bazı kart simaları gençleştiriyor, bazı tazeleri de kartlaştırıyor. Onun bu yalancılığını rötuşla düzeltmeye çalışıyorlar ama o zaman iş daha çok bozuluyor."

---

1 Fotoğrafçılıkta içine duyarlı bir cam veya kâğıt saklanan ışık geçirmez kutu.

2 Tabetmek.

3 (Fr. *marin*) Denizci stili.

"Genelde marifet makinede değil, ışığın çehreye yansıma biçimindedir."

"Her ne olursa olsun, fotoğraf, Mösyö Alber'in yüzünü biraz kartlaştırmış. Mesele bundan ibaret."

İki araştırma memuru fotoğrafı cebe koydular. Madam Vangel'in mahzenine kadar uzanan tahkikattan kimseye bir şey sezdirmeksizin, ellerine tütün paketi ve kibrit kutusu dolu bir çanta uydurarak Beyoğlu'nun bahçelerine, barlarına, birahane ve gazinolarına, tiyatrolarına, sinemalarına girip çıkmaya başladılar. İki üç hafta kadar karşı yakanın gezmedikleri delik deşiğini bırakmadılar. Aradıklarını bulamıyorlardı. Fakat bu işte ümitsizlenmeye gelmez. Talih ne kadar size yardımını esirgerse, siz de onu insafa getirmek için uğraşmakta o kadar ısrarlı olmalısınız. Remzi Efendi araştırmadan bıkmaz ve yılmazdı. Fakat canilerin, cinayetin ardından İstanbul'dan firar etmiş olmaları ihtimali biraz neşesini kaçırıyordu. Çünkü bütün bu araştırmalar sonuçsuz kalarak heba olacaktı.

Nihayet bir gün, açık bir havada Kâğıthane sırtlarına gezintiye çıkan otomobillerden birinin içinde, ceplerindeki fotoğrafın sahibine yani boyu bosuyla Mösyö Alber'e tesadüf ettiler. Yanında bir de şık ve genç kadın vardı. Şüphesiz Matmazel Flora olacak. Günahları üstlerinde kalsın ya kız kardeşi ya da herhangi bir sebeple bu ad altında beraber yaşadığı metresi ve cinayet ortağı.

Araştırma memurlarının sevinçlerine diyecek yoktu. Sevgilisini kaybetmiş hasret çeken bir âşık gibi, her gün baka baka ceplerindeki fotoğrafı en ince teferruatına kadar tamamıyla bellemişlerdi. Çukur gözlerin üzerindeki ince ve bir hayli kavisli kaşlar, biraz semerli burun,[1] Kudret elinin[2] fazla yırttığı büyük bir ağız, irice kulaklar, fotoğraftaki çehreye tıpa tıp benziyordu.

Avlamak istedikleri cinayet kuşları bunlardı. Fakat şimdi bu avları birdenbire bir dal üzerinde serbest gördüler. Yakalamak için ökseleri, kapancaları[3] yoktu. Şimdi tozu dumana kata-

---

1 Semere benzer çıkıntısı olan burun; hörgüçlü, kemerli burun.

2 Yed-i kudret: Allah'ın eli, gücü; Allah yapısı.

3 Kuş yakalamak için kullanılan küçük kapan, tuzak.

rak otomobilleriyle gözleri önünden kaybolabilirlerdi. Az bir müddet Remzi Efendi, orada gözetlemede kaldı. Seyit Efendi gitti, hemen bir otomobil kiralayarak geldi. İki memur, içine yerleştiler. Artık İstanbul'un öbür ucuna kadar avlarını takip edebilirlerdi.

Mösyö Alber'in yanındaki kadın da modayı cıvıtmadan, gustoluca giyinmişti. Uzaktan genç ve güzelce görünüyordu ama Flora'nın dilberliği hakkında işittikleri övgüleri haklı çıkaracak kadar taşkın bir güzellikte değildi.

Remzi Efendi cebinden küçük bir çifte dürbün çıkardı. Pencerenin kenarından sözümona bu iki kardeşin yüzlerini inceleyerek, "Kadın aleladenin biraz üzerinde. Methini dinlediğimiz gibi öyle ahım şahım bir şey değil. Yeminle söylerim ki gülüşleri, birbirine bakışları hiç kardeş tavırlarını andırmıyor," dedi.

Dürbünü Seyit Efendi alarak:

"Bunların suratlarında ne Kerem ile Aslı'nın[1] tutuşturucu aşkı var ne de Paul ile Virjini'nin[2] masumca sevgisi. Kadın, haftalık daire gibi gönlünü kiralayan bir sevda yosmasına benziyor. Fakat onların temizcesi..."

"Fakat sevdalarında cinayet çıkarmaya kadar fışkıracak bir şiddet eseri görülmüyor."

Flora, başka bir otomobil penceresi arkasından gözetlendiklerinden habersiz konuşuyor ve ifadesini el hareketleriyle güçlendirirken parmaklarında elmaslar parladığı görülüyordu. Daha öte tarafta açık bir faytonda, Beyoğlu genelevlerinden birinin bir canlı sermayesi, makyaj ve giyinmek için sanki renk aramış da tabiatın bazı tür papağanları süslediği gibi allı yeşilli kılığı pek beğenmiş ve tıpkı o şekle girmişti. O mesleğe özgü edalar içinde kiralık vücudunu teşhir ediyor ve etrafta dolaştırdığı süzgün, davetkâr bakışlarına evet diyecek gözler arıyordu. Flora, fahişeliğin bu bakışları kendine çeken renkli reklamına ne kadınlığının insafsız alaycılığıyla gülüyor ne de olduğu işitilemeyen tuhaf tenkitler yürütüyordu.

---

1 Günümüze sözlü ve yazılı olarak gelen, dolayısıyla yüzlerce varyantı bulunan ünlü Türk halk hikâyesinin kahramanları.

2 Bernardin de Saint Pierre'nin (1737-1814) *Paul et Virgine* adlı ünlü aşk romanının kahramanları.

Vakit geçti. Arabalar dağılmaya başladı. Tepedeki birikinti gittikçe seyreliyordu. Mösyö Alber'in otomobili de iri iri birkaç hareket soluğu aldıktan sonra Şişli yoluna dizildi. Öteki de mesafeli bir takiple yürüdü. Öndeki otomobil Şişli Caddesi'nin sağ taraf yan sokaklarından birinde Avusturyalı Madam Groser'in meşhur evi önünde durdu. Burası misafirhane, birahane ve hele özel buluşmalar için her şeydi.

Remzi Efendi, her türlü ihtimale karşı Seyit Efendi'yi arabada bırakarak, kendisi iki üç dakikalık bir arayla evin çıngırağını çekti. Kapı açıldı, içeri daldı. Ev pek büyük değildi. Merdivenden çıkınca birinci kat sofasının etrafındaki odaların birinde, Alber ile Flora'nın masa başında oturduklarını gördü. Kapılarını örtmemişlerdi. Güle eğlene biralar, mezeler ısmarlıyorlardı. Araştırma memuru, bu çiftin sözlerini işitmeye en müsait bulduğu odaya girdi. Belinden irili ufaklı bir demet anahtar sarkan açık mavi prostelalı[1] kırk beşlik şişmanca bir kadın, müşterilere karşı göstermeye alışkın olduğu sahte bir gülümsemeyle Remzi Efendi'nin önünde durarak, "Evimizi unutmuştunuz. Kaliba yolunuzu şaşıgdınız da bugün bugda geldiniz. Maşallah hoş geldiniz. Fakat niçin yagnız geldiniz, gecen saneki küçük güvegcin ne oldu?" dedi.

Remzi Efendi buraya ne geçen sene gelmişti ne de güvercinden, kumrudan haberi vardı. Kadının bu atmasyonlarına şakayla karşılık vermek için karşıdaki odalardan ikisinin kapalı kapılarını göstererek:

"Galiba bu akşam çiftlere ait odalarınızın çoğu dolu."

"Allah böyle buyugdu. Big egkekle begabeg daima big kadın olacak."

Oraya kadınsız gelmek şüphe çekeceği için Remzi Efendi derhal mekâna uygun şu yalanı uydurdu:

"Benim güvercin şimdi gelecek. Aşağıda beni sorarsa, 'Buradadır,' deyin. Adımı biliyor musunuz?"

"Sizin ad, biliyogdu... Nugi Bey."

"Nuri Bey değil, Şakir Bey."

---

1 Önlüklü.

"Bigavo, Şakig Bey, şimdi aklında geldi. Gövegcin gelince söyleyeceğim, senin Şakig Bey yukagda, müjde elacağım. Hem ondan hem senden. Şimdi o gelince kadag efendim bir şey içmiyogsunuz?"

"Bir bira getir bakalım."

"Biga ile begaberg meze ne istiyog. Vag bütün tuğlu peyniğ, çeğvela salata, katı olmuş yumugta."

"Şimdi bir türlü bir şey getir. Güvercinim geldikten sonra her türlüsünden getirirsin."

23

Remzi Efendi, bulunduğu odadan Alber ile Flora'nın lakırdılarını yarım yamalak seçiyor, bir parçacık eğilirse yüzlerini de az buçuk görebiliyordu. Çekinmeden yüksek sesle Fransızca konuşuyorlardı. Sadece kendileri oturmak üzere bir ev seçtikleri halde, odalarının kapısını niçin kapamadıklarına polis memuru şaşıyordu. Aralarında aşk ve cinayete dair pek hararetli bir konu açılmıştı. Alber diyordu ki: "Cinayet, insanlar arasında dört mecradan akar. Para, aşk, hakaret, intikam."

Flora ürkmüş bir sesle:

"Ahmaklık ve cehaleti de unutmayın. Bunlar da en işlek beşinci ve altıncı cinayet caddesi olabilirler."

"Fakat en asil cinayet, aşk mecrasından akandır."

"Of, işte bunu hiç anlamam. Cinayette asalet olur mu? Ver bana para cüzdanını yoksa seni öldürürüm. Bunu anlarım. Fakat aç bana gönlünün kapısını yoksa onu kurşunla, hançerle delerek içeri girerim. Bunda asalet değil, zerre kadar mantık bile yok. Silahınızla fethettiğiniz bir gönül, aşkınız için bir yuva olamaz."

"Fakat Fani, çoğu kadınlar gibi sen de derin düşünmeden söylüyorsun."

Remzi Efendi bu Fani hitabına dikkat etti. Demek Flora, Fani olmuştu. Demek bunlar şimdi kendilerinin olmayan isimlerin himayesi altında yaşıyorlardı. Bu iki sevdalının baş başa

verip de aşkın ruhu okşayan türlü sırlarından, lezzet ve neşelerinden bahsedecekleri yerde, cinayetten dem vurmaları garip görülecek hallerdendi. Yoksa işledikleri cinayete hâlâ kanamamışlar, aldıkları paralara doyamamışlar mıydı?

Sonra Fani cevap verdi: "Bernar, sen de her söz arasında erkeğin kadına akılca üstün olduğunu ispat için hemen bir fırsat ararsın. Bu mesele erkeğine, kadınına göredir. Ahmak erkeklere üstün gelecek zeki kadınların varlığını büsbütün inkâr edebilir misin? Emin ol, kadının yüreğindeki incelik ve şefkat, erkeklerin bütün erdemlerine galip gelir."

Şimdi de herifin isminin Bernar olduğu anlaşıldı. Bu ne demekti? Korkunç bir cinayet işledikten sonra böyle sadece isim değiştirerek zabıta takibatından kurtulmuş olacakları kanaatiyle mi yaşıyorlardı? Yoksa bunlar hakikaten Alber ve Flora değil miydiler? Yanlış bir iz üzerine mi gidiliyordu? Fakat bu Alber'in, diğer adıyla Bernar'ın yüzü, Madam Vangel'in Kumkapı'daki mahzeninde bulunan resme bu kadar aynı aynına nasıl benzer?

Remzi Efendi'ye akıl yürütmeleri dışında meslekte kazandığı ustalıktan doğan bir içgüdü, bu Fani ile Bernar'ın kesik baş cinayetiyle alakaları olduğunu hissettirir gibi oluyordu. Bu âşıklar, hakikaten Alber ile Flora olmasalar bile kesinlikle izlenmeleri gereken şüpheli kişilerdi.

Bernar iddiasında devamla:

"Anlatamadım. Kadınlara meram anlatmakta kullanılacak o uygun dili bulamadım. Ben, güzellikle fethedilip de içlerinden silahla, bombayla çıkılan kadın kalplerinden bahsetmek istedim. Mesela onlar. İşte sana sıcağı sıcağına bir misal. Fakat burada erkekle kadının yerlerini değiştirmeliyiz. Talihsiz kadın, âşığının günahı yüzünden iki defa, üç defa cani oldu."

"Aman Bernar, bana yine onlardan bahsetme. Artık dinlemeye sinirlerimin tahammülü kalmadı. Sanıyorum ki her erkeğin göğsünde çarpan yürekte o uğursuzunkiyle bir akrabalık vardır."

Bu muammalı konuşma tarzı neydi? Serbest ve hızlı konuşuyorlardı ama sözler bir çeşit şifre muğlaklığını aldı. Remzi

Efendi, bu esrarlı konuşmanın alt tarafını cankulağıyla dinlemekteyken prostelalı kadın gelip önüne dikilerek, "Şakig Bey hâlâ yalnız otuğuyoğsun. Senin güvegcin gelmedi. İsteyoğ musun getigiyom sana başka big güvegcin, göğeceksin hem daha gozel," zabıta memurunun kulağına eğilerek, "hem çok ucuz. Sen benim eski dost, bunun için..." dedi.

Remzi Efendi, büyük bir gerçeğe ulaşmanın muhtemel olduğu böyle bir anda bu kadının gelmesine kalbinden lanet etmekle beraber:

"Olmaz Madam, olmaz," dedi. "Ben başka bir güvercin alamam. Çünkü benimki pek hiddetli, ateşli ve yamandır. Gelip de burada benim yanımda başka bir güvercin görürse, bu evi takımıyla başımıza indirir. Sonra burada ne şişe bırakır ne bardak, ne meze ne tabak..."

"Senin güvegcin geliğse bize soğacak ki 'Şakig Bey buğda mı?' Biz de diyeceğiz, 'Hayığ yokduğ.' Neğden bilecek ki buğdasın, elbette gidecek."

Şişman madam, güveğcin takdiminde böyle ısrar etmekteyken karşıki kapının aralığından bu ısrar ve nazlanmayı dikkatle dinleyen genç bir kadının boyalı yüzü, arada bir görünüp kayboluyordu. Kümesinde bir eş bekleyen güvercin galiba bu nazenin olacaktı.

Remzi Efendi, bu güvercin tellalını başından epeyce güçlükle savdı. Yine öteki odadaki çiftlere kulak verdi. Lakin maalesef o bilmeceye benzeyen cinayet bahsi kapanmış, şimdi önemsiz şeyler konuşuyorlardı.

Boş güvercinlikler dolmakta, evin ticareti buram buram kıvamını bulmaktayken, oraya girinceye kadar araştırma memurlarına Alber ve Flora olarak tanıtılan ve şimdi Bernar ve Fani adlarını alan bu erkekle kadın, hesaplarını ödeyerek birahane adı altında başka alışveriş yapan bu yerden çıktılar. Otomobillerine bindiler. Polis memurları da kendilerininkine atlayarak takibe koyuldular. Seyit Efendi hemen sordu:

"Ne yaptın? Ben burada meraktan çatlıyorum."

"Ben de içeri girdiğimden on derece fazla bir merakla dışarı çıktım."

"Acayip."

"Acayibin acayibi."

"Tuhaf."

"Bilakis feci!"

"Hiçbir şey öğrenemedin mi?"

"İsimlerinin Alber ile Flora değil, Bernar ile Fani olduğunu öğrendim. Birbirlerini öyle çağırıyorlar."

"Daha başka?"

"Daha başka gördüğüm, işittiğim şeyleri pek aklım almadı."

"Ne gibi?"

"Madam Groser'in evine niçin gelinir?"

"Özel bir odada baş başa kalmak için."

"Bunlar bilakis odalarının kapısını açık tuttular ve bağıra bağıra konuştular. Oraya gideceklerine Büyük Cadde[1] üzerindeki birahanelerden birinin penceresi önünde oturabilirlerdi. Bundan bir şey anlayamadım."

"Öyleyse takip edildiklerinin farkına varmışlar, şaşırtma yapmak için kurnazlığa başlamışlar."

"Neye hükmedeceğimi şaşırdım. Gece gündüz bir arada yaşayan erkekle kadının, o evin mahremiyetinden istifade etmeyecekleri malum bir şey."

"Bu garip hareketleri, takip olunup olunmadıklarını anlamak için başvurulan kurnazlıktan başka bir şey değil."

"Nasıl?"

"Kâğıthane sırtlarında bizim otomobil penceresi arkasından dürbünle onlara baktığımızın farkına vardılarsa, peşlerine düştüğümüzü görünce Madam Groser'e girmeleri bizim de oraya girip girmeyeceğimizi anlamak içindir. Sen de onların arkalarından eve girdin. Halbuki yanında bir kadın yoktu. Kadınsız, Madam Groser'in birahanesine gidilmez. İşi büsbütün çaktılar."

Öndeki otomobil normal bir süratle gidiyordu. Taksim'e varınca, Topçu Kışlası'nın[2] biraz ilerisinde durdu. On dakikalık bir bekleyişten sonra yine geri döndü. İki otomobil, biri diğerini

---

1 İstiklal Caddesi'nin eski adı, Cadde-i Kebir.

2 Taksim Kışlası ve Halil Paşa Topçu Kışlası olarak da bilinen Gezi Parkı.

kovalayarak Harbiye'yi geçtiler. Öndekilerin bu manevradan maksatları neydi? Araştırma memurları bunu düşünmekteyken birinci otomobil, Osmanbey Gazinosu'nun[1] köşesinden sağa döndü. Sokağın içinde birkaç saniye ilerledikten sonra yine sağ taraftaki evlerden birinin önünde durdu. İçindekiler indiler. Otomobil ileri doğru sürdü gitti. Mösyö Bernar'la arkadaşı Fani, önünde durdukları evin açık kapısından girdiler.

Araştırma memurları da bir kenarda beklemesini şoföre tembihle arabadan ayrıldılar. Fakat şimdi ne yapacaklardı? Evin önünde dinelmeyi veya sokakta aşağı yukarı gezinmeyi uygun bulmadılar. Evin tam karşısındaki pastacı dükkânına girdiler.

Seyit Efendi: "Eğer Mösyö Bernar ile arkadaşı hakikaten bu evde ikamet ediyorlarsa, bunların hayatında zabıtadan ve kimseden gizleyecek bir şeylerinin olmaması gerekir. Çünkü burası pek göz önünde bir yer."

Remzi Efendi gözlerini karşıki evi gözetlemeden ayırmayarak:

"Şimdi bizim için en önce araştırılması gereken bir şey var."

"Nedir?"

"Şu eve giren kadınla erkeğin isimleri hakikaten Bernar ve Fani midir? Burada kiracı mıdırlar? Ne zamandan beri burada ikamet ediyorlar?"

"Evet, fakat ortada bir şüphe uyandırmadan bunları hemen şimdi nasıl araştırabiliriz?"

"Sen bana şuradan, aktardan bir mektupluk kâğıtla bir zarf getir."

Seyit Efendi sipariş edilen şeyleri derhal alıp geldi. Remzi Efendi cebinden bir mürekkepli kalem çıkararak bir Hıristiyan fakir kadın ağzından yardım talep eden birkaç satırlık bir şey karaladı, zarfladı ve üzerine "Mösyö Bernar'a" yazdı. Bu notu götürdü, evin kapıcı kadınına vererek, "Mösyö Bernar cenaplarına takdim olunacaktır," dedi.

---

1 Eskiden Cabi Sokağı'nın karşısında (günümüzdeki Rumeli Caddesi) bulunan Osmanbey Gazinosu bulunduğu semte de adını vermiştir.

Kapıcı kadın zarfın üzerini okuyarak:

"Yalnız Bernar değil, ona Mösyö Bernar Dorini derler."

"İsim eksik yazılmışsa affedersiniz. Kime verileceğini anladınız ya, bu yeterlidir."

"Anladım. Söyleyenden dinleyen arif gerek. Fakat bu da böyle dımdızlak Mösyö Bernar yazılmaz."

"İşte bir daha söylüyorum, affedersiniz Madam. Mektup benim olmadığı için kabahat da benim değildir. Komşum fakir ve hasta bir kadın vardır. Buradan geçeceğimi bildiği için Mösyö Bernar cenaplarına takdim edilmek ricasıyla bunu bana verdi."

Kadın öfkeyle:

"Demek bu dilenci mektubu. Alınız geriye Efendi. Kendilerine gelecek bu yolda mektupları kabul etmemem için bütün kiracılarımız tarafından tembihliyim."

"Mösyö Bernar Dorini için çok zengin diyorlar. Fukaraya birkaç lira verirse nesi eksilir? Üstelik bu yakınlarda da yine büyük bir servete konmuş."

"Çok zengin olduğundan haberim yok. Bu yakınlarda servete konduğunu da sizden işitiyorum. Kesinlikle fakir bir adam değil, fakat onun parası metreslerine yetişmiyor."

Remzi Efendi öğreneceğini öğrendi. Demek peşinden dolaştığı bu delikanlı oralarda hakikaten Mösyö Bernar Dorini adıyla yaşıyordu. Fakat aslını faslını Allah bilir. Çünkü bu isim pek sağlam bir kimliği göstermiyordu. Eline geçen para, metreslerine yetişmiyormuş. Bu Mösyö Bernar, aranılan katil Alber olmasa bile ondan pek temiz bir ayakkabı da değildi.

Araştırma memuru kapıcı kadının kabul etmediği mektubu cebine koydu. Pastacı dükkânına döndü. Soruşturmasını arkadaşına anlattı. Mösyö Bernar Dorini'nin olası kimliği hakkında uzun uzadıya konuştular.

Seyit Efendi:

"Bu herif her kim olursa olsun arkasını bırakmamalıyız. Çünkü Madam Vangel'in mahzeninden fotoğraf camı çıkan bir adamın, bu cinayetle bir bulaşığı olması güçlü bir ihtimaldir."

"Ben de bu fikirdeyim."

Birkaç pasta çiğneyerek o günün akşam yemeğini yemiş oldular. Biri pastacıda oturuyor, öteki dışarıda, biraz nöbetleşe gözetleme yapıyorlardı.

Nihayet tiyatro, sinema, bar gibi Beyoğlu'nun gece eğlenceleri başlayacağı bir zamanda karşıki evden söz konusu erkekle kadın kol kola çıktılar. İki zabıta memuru da farklı mesafelerden ayrı ayrı avlarını takibe giriştiler.

Bernar ile arkadaşı caddede, durakta tramvay beklemek için durdular. Bu bekleyiş esnasında kadın, arada bir asabi bir hareketle arkadaşının kolundan çekip kulağına bir şeyler fısıldıyor ve sonra meraklı, ürkek bakışlarla etrafına bakınıyordu. Acaba ne diyordu? Bu telaşların, bu sinirlenmelerin sebebi neydi? Takip edildiklerinin farkına vararak heyecana mı düşüyordu?

24

Römorklu bir tramvay geldi. Ön vagona avlar, arkadakine memurlar atladılar. Şimdi tramvaylar raylar üzerinde akarken, arabadan arabaya her iki taraf da birbirini gözetliyordu.

Araştırma memurları aralarında:

"Çaktılar."

"Evet."

"Şimdi bizi satmak için bir yol düşünürler."

"Belki, fakat faydasız."

"Niçin?"

"Çünkü ikametgâhlarını biliyoruz."

"Bu bilgimize çok güvenmemeli. İkametgâhlarına dönmeyiverirler."

Bunun için memurlar avlarını bir an bile gözden ayırmıyorlardı. Tramvay Parmakkapı'da durdu. Öndekiler indiler.

Sinemaların önüne toplanmış halkın bir kısmı, tepelerinden yağan kuvvetli elektrik ışıkları altında ilanların tabii görünümden büyük, allı yeşilli devlere benzeyen resimlerine bakıyor, birtakımı da programları okuyarak Lüksemburg, Odeon, Vayinberg ve diğerleri arasında tercih edeceklerini arıyorlardı.

Birinin önü daha kalabalıktı. Korkunç bir cinayet filminin resimleri karşısında herkes kendi zihniyet ve görüşüne göre yorumlarda bulunuyordu. Haydut bakışlı iriyarı birkaç katil, aksakallı bir ihtiyarın başına üşüşmüş, zavallıyı kocaman parmaklarının baskısı altında boğuyorlardı. Boğulanın gözleri dışarı fırlamış, mosmor dili ağzından sarkmış, yüzü yürek dayanmaz, feci bir görünüm almıştı.

Mösyö Bernar ile arkadaşı Fani, bu cinayet sahnesinin cazibesinden kurtulamayarak bilet almak için gişenin önüne gittiler. Yirmi dört numaralı locayı aldılar. Remzi Efendi de yirmi beşi aldı. Kaçanlarla kovalayanlar gişenin aydınlığı içinde yüz yüze geldiler, birbirlerini yakından gördüler.

Şaşılacak şey, Fani hiç korku, ürküntü, heyecan eseri göstermedi. Aksine çekinmez, alaycı, ince bir tebessümle iki araştırma memurunu tepeden aşağı süzerek arkadaşının kulağına bir iki kelime fısladı. Yürüdüler. Berikiler de arkalarından.

Seyit Efendi arkadaşının kulağına:

"Bu kadar da aleni takip olur mu?"

"Niçin olmasın? Onlar bizden çekinmedikten sonra biz onlardan mı korkacağız?.."

"Bunların gösterdikleri bu umursamazlığın altında mutlaka bir hile saklıdır. Bu akşam bize bir oyun edecekler."

"Oyun etmenin tavı biraz geçti. Artık elimizden kolay kurtulamazlar."

Sinemaya girildi. Madam ile Mösyö yirmi dört numaralı locaya, araştırma memurları da onun bitişiğindeki yirmi beşe oturdular. Açık mesafeden, çekinerek birbirlerini gözetleyen bu dört kişi şimdi yan yana localarda birbiriyle ense enseye, yüz yüze ve neredeyse nefes nefeseydiler.

Partere,[1] localara, paradiye[2] halk ağır ağır doluyor, sinema garsonları aşağıda müşterilerin ellerindeki biletlere bakarak onlara oturacakları yerleri gösteriyorlardı.

Birdenbire ışık muslukları kapandı. Ortalık simsiyah kesildi. Makinenin hırıltısıyla beraber perdede şekiller oynamaya

---

1 Tiyatro ve sinema gibi yerlerde sahneye ya da perdeye yakın olan koltuklar.

2 Tiyatroda en üst balkon.

başladı. Birkaç metrelik dikdörtgen bir yüzeye engin denizler, tepeleri bulutlara karışmış en heybetli dağ silsileleri, hudutlarına göz ulaşamayan sonsuz yeşil ormanlar, dünyanın en meşhur, en büyük şehirlerinin en kalabalık, en geniş caddeleri sığdırılıyordu. Bu, dünyadan büyük parçalar, kıtalar barındıran aynı saha bazen içine dört kişi sığamayacak kadar bunaltıcı bir odacık oluveriyordu. Bütün bunlar, fotoğrafla perspektifin birleşmesinden doğan mucizelerdi.

Piyanoyla kemanların birbiriyle uyumlu olarak çaldıkları bir valsin ağır, ezgili makamı arasından bir manzara gösterildi. Sonra komik bir numara... Bir otomobil çarptığı yerleri devirerek gidiyordu. Dükkânların camekânları tuzla buz oluyor, beş altı katlı binalar peynir gibi sapır sapır sokaklara dökülerek bir yığın enkaz halini alıyor; bu frensiz, dümensiz, şoförsüz alabildiğine giden otomobilin altında kalan insanlar maazallah sokaklarımızda gerçeğini gördüğümüz gibi kafa, kol, bacak parça parça kanlar içinde hareketsiz yatıp kalmıyor; bu sinema kazazedeleri kalkan balığı gibi yamyassı kesilmiş bir halde ayağa kalkıp yürüyorlardı. Bu tuhaflığın önünde artık çocuk, büyük fark etmiyor, bütün halk hele bazıları istemeden altına kaçırmamak için kasıklarını tutarak gülmekten kırılıyorlardı.

Biz sanatta o kadar ilkeliz ki birçok yönden büyüklerimizi çocuklarımızdan zihniyet açısından ayırmak mümkün değil. Vara güleriz, yoğa güleriz. İşte onun için bizde mizah gazetesi çıkarmak, Yeni Cami mektubu[1] yazmak kadar kolaydır. Çocuk avutur gibi "cee" deseniz okurları kahkahadan bayıltırsınız. Güldürmenin bizde sanatla, teknikle hiçbir ilgisi olmadığı için en kaba, okuma yazma bilmeyen adamlara komiklik payesi veririz. En ağır sözleri tuhaflık sanırız. Saf adamların bir kere gülme damarları sarsıldı mı artık ağlanacak şeylere de gülerler.

Mösyö Bernar ile arkadaşı Fani, halkın bu saflığına katılmadılar. Hiç gülmediler. Bilakis bu sanatsızlığa gülenlerin zavallılıklarına karşı biraz somurttular.

Nihayet hüzünlü bir havayla büyük dram başladı. Ufkunda uzak bir köy görünen bir orman kenarında güzel bir delikanlı

---

1 Romanın yazıldığı 1920'lerde mektup, dilekçe yazan "arzuhalci" takımı Yeni Cami civarında toplandığı için bu deyim gündeme gelmiştir.

göründü. Kâh kulaklarını uzaklara vererek kâh gözlerini ormanın yeşil derinliklerine dikerek bütün ruhuyla, heyecan içinde bir şey bekliyor, bir yerde oturamıyor, cıva gibi oradan oraya akıyordu. Sonra birdenbire ormanın loş bir tarafından bir güzellik doğdu. Güneş saçlı, sema yüzlü bir kız. Evvela hasret çeken, baygın delikanlı ile birbirlerine bakıştılar. Sonra mukavemeti yakan bir çekimle kucak kucağa düştüler. Bu sevişme gitgide heyecanlı bir ihtilafa ve münakaşaya sürüklendi. Oğlan tapındığı kızı, önemli bir konunun kabulü için iknaya uğraşıyor fakat kız kabul etmiyordu. Sonra bağırları dertli, gözleri yaşlı, hüzünler içinde birbirlerinden ayrıldılar. Diğer vakalar karışarak oğlanla kızın bu buluşmaları tekrarlandı. Hep delikanlı yalvarmalarına, kız reddine devam ediyordu. Nihayet erkek, kadının pundunu buldu, teklifini kabul ettirmeyi başardı.

Sonra ikinci kısımda, şehirde bir ev gözüktü. Kız yarı metres yarı hizmetçi durumunda, bir aksakallıyla beraber yaşıyordu. Bu ihtiyarın arada bir odasına kapanıp kasasını açarak tomar tomar liralarını saydığı ve hizmetçinin anahtar deliğinden onu gözetlediği görülüyordu.

Bir gece karanlığında kız sokak kapısını açtı. İçeriye yüzleri boyalı birtakım haydutlar girdi. İhtiyarı döşeğinde bastırarak onu çırpındıra çırpındıra bir tavuk gibi boğarlarken seyircilerin içinde bu feci sahneye ağlayanlar, inleyenler oldu. Seyircilerin bu heyecanı esnasında Madam Fani, büyük bir üzüntüyle, "*Il me semble que j'assiste à l'étranglement de pauvre* Raif Bey,"[1] demekten kendini alamadı. Kadın, Raif Bey cinayetiyle kendilerinin alakasını ilan eden bu korkunç cümleyi epey yüksek bir ses ve açık bir telaffuzla söyledi. Hemen hemen pek garip bir itirafa benzeyen bu cesaret karşısında Remzi Efendi ne düşüneceğini şaşırdı. İşittiğini arkadaşı Seyit Efendi'ye usulca tercüme etti. Onun da hayretten ağzı açık kaldı. Bu şaşkınlıktan kendini toplamaya uğraşarak:

"Bu erkekle bu dişi, yaman mahluklara benziyorlar. Bunların bize bir oyun edeceklerini sana söylememiş miydim? İşte başladılar. Aman ayağımızı denk alalım."

---

1 Bana zavallı Raif Bey'in boğulmasında hazır bulunuyorum gibi geliyor (yazarın notu).

"Evet, takip edildiklerini anladılar."

"Hiç şüphesiz."

"Ee bu itiraf gibi sözler ne oluyor?"

"İşte ona sen de şaş, ben de şaşayım."

"Biz onları avlayalım derken, onlar bizi kapana getirmeye çalışıyorlar."

"Aman aman boş bulunmayalım."

İki araştırma memuru böyle fısıldaşırlarken kadının bütün dikkatiyle kulak kabarttığı seziliyordu.

Sinema bitti. Ufak bir uğultuyla halk merdivenlerden, koridorlardan dışarı akıyordu.

Sokağa çıkınca Alber ile Fani kiralık bir otomobilin önünde durdular. Fakat binmeden evvel kadın, kendilerini açıktan gözetleyen araştırma memurlarını eliyle çağırarak bozukça bir Türkçeyle, "Efendiler rica ediyoğum. Bugda buyugıyorsunuz big pagça," dedi.

Memurları şimdi daha dehşetli bir hayret aldı. Bu davete uyarak yürüdüler. Dört kişi sokak fenerinin ışığı altında yüz yüze gelince, Fani şimdi Fransızca ciddi fakat çekinmeyen bir tavırla, "Efendiler, siz bizi takip ediyorsunuz galiba?" dedi.

Remzi Efendi, küstahça bulduğu bu cesaretin önünde biraz kendini kaybedip yine toplamaya uğraşarak vereceği cevabı düşündü. Görünürde bu kadar mertçe ve cesurca bir soruya karşı inkârın mana ve faydası yoktu. Çünkü karşısındakilerin aldanır boydan olmadıklarını görüyordu. Bunun için o da açık bir tavırla, "Evet, takip ediyoruz," cevabını verdi.

Kadın: "Raif Bey olayından dolayı?.."

Memur: "Evet Madam."

Kadın: "Öyleyse her iki taraf için yani sizin ve bizim için en az yorgunluk olacak şekilde hareket etmeliyiz."

Memur: "Şüphesiz Madam."

Kadın: "O halde Efendim otomobile buyurunuz. Birlikte bizim eve gidelim. Orada sizi meraktan kurtaracak açıklamayı yapalım."

Bu teklif karşısında Remzi Efendi düşünerek irkildi. Önce hesap etmiş oldukları üzere, acaba bir kapana mı düşürülüyorlardı.

Zeki kadın, memurun endişesini derhal anlayarak, "Davetimi kabulde tereddüt gösteriyorsunuz," dedi. "Ve bu hususta yerden göğe kadar hakkınız vardır. Çünkü bizim ne çeşit insan olduğumuzu bilmiyorsunuz. Akla her şey gelebilir. Fakat evvela, kesinlikle şuna emin olunuz ki biz, Nat Pinkerton[1] masallarındaki kişilerden değiliz. Kim bilir zihninizde bu saate kadar nasıl büyütmüş olduğunuz bu cinayet olayının ne derece sade bir şey olduğunu bize gelince anlayacaksınız. Bununla beraber sözlerime güvenmiyorsanız lüzum gördüğünüz kadar tedbir almaktan geri durmayınız. Merkeze telefonla haber veriniz. Kapımızın önüne yirmi jandarma dikiniz. Ne yaparsanız yapınız. Fakat bu saatte bizi karakola götürmeyiniz. Buna kesinlikle gerek olmadığını göreceksiniz. Çünkü Beyoğlu gibi kalabalık ve her tarafı bilinen bir yerde Nat Pinkerton'ın batakhaneleri, esrarlı mahzenleri, işkence yerleri bulunmadığını siz bizden iyi bilirsiniz. İcap ettiği saatte, usulü dairesinde ifade vermeye genel müdürlüğe, adliyeye gitmeye hazırız. Allah göstermesin biz cani değiliz. Olayla hiçbir ilişkimiz yoktur. Yalnız şimdi size anlatacağımız bir nedenle cinayetin ne şekilde işlendiğini öğrendik. Bu bilgimiz de yenidir. Zabıta bunu bizden sormamış olsaydı bile yine biz gidip kendisine anlatacaktık. Bize inanmazsanız, keyfiyeti İtalyan polisinden istediğiniz gibi sorabilirsiniz. Bu açık sözlerime inandınızsa otomobile buyurunuz gidelim."

Kadının yalandan, dubaradan uzak görünen bu sade ve pek tabii sözleri, polis memurlarının bir iki dakika evvelki dehşetli şüphelerini kızgın bir güneşe tesadüf eden buz kütleleri gibi eritti. Sanki onları biraz da efsunladı. İkisi de otomobile atladılar.

25

Evin önünde indiler. Mösyö Bernar'ın üçüncü kattaki dairesine çıktılar. Düğmelere basınca daire aydınlandı. Orta yaşlı bir kadın hizmetçi, misafirleri salona aldı. Her taraf temiz, dayalı döşeli ve süslüydü.

---

1 Amerika'da ünlü bir özel dedektiflik bürosunu kuran İskoç asıllı dedektif Allan Pinkerton'dan (1819-1884) ilham alınarak oluşturulmuş karakter.

Mösyö Bernar yahut Bernardo, aslen İtalyan ve burada Şark bankalarından birinde epeyce bir memurdu. Metresi Fani Avusturyalıydı. İkisi de uzun müddetten beri her millet evladının macera ve geçim aradıkları Şark'ta, kozmopolit bir hayat içinde yaşayarak milliyet ve mezheplerini kaybetmiş gibiydiler.

Dinler hafifleyip mezhepler genişleyerek çürüyen gelenekler sapır sapır döküldükçe evliliğin temelleri kalmıyor. Devletlerin yapısı gibi aile teşkilatı bozuluyor, eşin eşe, babanın evlada eski samimiyetleri değişiyor, dünyada bütün akrabalıklar başka renklere giriyor, herkes birbirine yabancılaşıyor, dünyayı egoizm boğuyor. İnsanlar arasında sevgi, dostluk duygusu azalıyor.

Her gittiğiniz medeni memlekette bir odayla beraber istediğiniz müddetli bir de kadın kiralayabiliyorsunuz. Uzak memlekette eşiniz varsa zararı yok, o da orada bekleyedursun yahut aynı tür ihanetle sizden hınç alsın!..

Bernardo ile Fani şimdiki zamanın nikâhsız karıkocalarından, papazların kutsamalarına bedel kendi gönüllerince birbirlerine bağlanmış ailelerdendiler. İlişkilerini meşrulaştırmak için hiçbir engel yoktu. Fakat hakiki karıkocalık kadrosuna girince, bu yasak ilişkideki hazzın kaçacağına inanıyorlardı. Evlilikten çok gayrimeşru ilişkilerde haz arayanlar çoktur. Elbette bunun bir sebebi vardır. En büyük haz ve saadetin ne tarafta olduğunu evlilerden sorarsanız, onlar sizi de kendilerine benzetmek için meselenin aksini iddia ederler. Fakat zavallı evliler, daima evli olmayan kadınların, erkeklerin arkalarından ah çekerler. İşte Bernardo ile Fani bu fikirdeydiler. Birbirlerine yasal olarak bağlandıkları gün, düğümün baskısını hissederek çözülmeye başlayacaklarını biliyorlardı.

Polis memurlarına o gece nefis bir çay ziyafeti verdiler. Süt kokan tatlı bisküvilerin, lezzetli pastaların, bonbonların, meyvelerin yenmesi sırasında kadın, macerayı şöyle anlatmaya başladı:

"Biz burada Alber ile Flora adlarında iki genç kardeş tanıdık. Oğlan çok haşarı, kız sevimli, pek güzel ve sempatikti. Burada yaşamak için gençlik ve güzelliklerinden başka hiçbir gelir ve sermayeleri olmadığını görüyor ve elimizden gelebildiği

kadar yardımdan geri durmuyorduk. Alber'i birkaç defa bankalarda işe koyduk, durmadı. Bir defasında küçük bir aşırma yaptı, ödedik. Çalıkuşu gibi daldan dala uçan kararsız bir çocuktu. Zavallı Flora'nın koyu mor kadife çiçeklerine benzeyen güzel gözlerinden daima bir hüzün akardı. Bir gün geldi, gözyaşlarıyla kıvranarak dizlerime yattı. 'Ah ablacığım,' dedi, 'inançlı değilim fakat günahlarımı bir papaza itiraf ihtiyacıyla yüreğim yanıyor.' Aramızda şöyle bir konuşma başladı. Ben: 'Nedir kızım? Gerçi dişi papaz olmaz ama sen beni öyle sayarak bütün dertlerini söyleyebilirsin.' O: 'Ah Fani ah, asıl dertler ne papaza ne de hekime söylenenlerdir. İşte bu türden gizli bir yara kalbimi kemiriyor, kemiriyor.'

'Söyle kızım, bana söyle hafiflersin. Günahkârlara teselli vermek için mutlaka papaz olmak gerekmez. Çünkü papaz da insandır ve hiçbir insan günahsız olmaz.'

'Fani, kulağını bana ver. Bu kulağına söylediğimi öbür kulağın duymasın.'

'Peki söyle.'

'Alber benim kardeşim değildir.'

'Ya nendir?'

'*Aman*ımdır.'

'Ya?!'

'Evet.'

'Öz kardeşin değil ya. *Aman*ın olmasında ne sakınca var?'

'Fakat biliyor musun Fani, bu dünyadaki *fausse position*ların[1] bu en fenasıdır. Âleme karşı kardeş tanınmış olduğunuz bir erkeğin geceleri koynuna girmek.'

'Buysa kederin bir şey değil kızım. Hakiki kardeş olmadıktan sonra *aman* ve metres halinde yaşamakla dünya yüzünde kimsenin işlemediği bir günahı icat etmiş olmuyorsunuz.'

'Ah Fani böyle deme. Bir sahte durum, daima insanı ondan daha kötü sahte durumlara düşürüyor.'

'Peki ama bu duruma seni kim zorladı? İtalya'dan geldin. Burada seni hiç tanıyan yoktu. Kendini Alber'in kız kardeşi ilan etmekten ne menfaat bekledin?'

'Bu yalanı uyduran ben değilim, Alber'dir.'

---

1 (Fr.) Sahte vaziyet (yazarın notu).

'Buna neden lüzum görmüş?'

'Alber bu memlekette büyüdü. Burada eğitim ve öğretim gördü. Ana baba yönünden anonim bir hayat geçirdi. Fakat Beyoğlu'nda kendilerini seven namuslu birkaç aile vardı. Onların himayeleriyle yaşıyordu. Beni onlara metres olarak takdim etse, bütün kapıların yüzümüze kapanacağını biliyorduk. Ah Faniciğim, bu genç yaşımda ihtiyar tecrübeleri geçirdim. Neler öğrendim, neler öğrendim... Ne kadar kötü olursan ol fakat kendini âleme iyi göstermek, iyi belletmek yolunu bil. Şimdiki hayatın sırrı hep bu noktadadır. Yüzüne riyadan bir maske geçirerek kalbinin iğrençliklerini ört, iyiler arasına girmiş olursun. İşte şimdi biz böyle yaşıyoruz. Kanlılar, katiller, haydutlar, hırsızlar, belediyelerin fuhuş defterlerinde kayıtlı alenen namus ticaretiyle geçinen kadınlar, işte hep bunlar maskesiz kötülük eden şirretler, ahlaksızlardır. İnsanların öbür kısmı gizli yani maskeli günahkârlardır.'

Flora bana gelerek sahte vaziyetinden daima böyle şikâyet ederdi. Kızın bu derin üzüntüsündeki acı noktayı evvela çok iyi anlayamayarak bir gün yine böyle sahte vaziyetinden sızlanırken, dedim ki:

'Kızım bu haline şaşıyorum.'

'Niçin?'

'Çünkü bu sahte vaziyetle kendi kendinizi zora sokan yine sizsiniz. Kendinizi âleme kardeş olarak tanıtmayıp da karı koca olarak bildirmiş olaydınız ne olurdu ki?'

'Derdimi anlamadın Fani.'

'Anlamadım.'

'Ben galiba pek güzel bir kızım.'

'Ooo!.. Buna hiç şüphe yok.'

'Güzellik de bir tür kapitaldir,[1] değil mi?'

'Evet.'

'Bu güzellik sermayesi nasıl işletilebilir?'

'Türlü türlü.'

'İşte bizimkisi senin düşünebileceğin türlülerin hiçbirine benzemiyor.'

'Nasıl?'

---

1 Resülmal (yazarın notu). Sermaye, servet, anamal.

'Alber istiyor ki hem benim güzellik kapitalimi işletelim hem de ben yine namuslu ve ona daima sadık kalayım.'

'Ciddi mi söylüyorsun? Yoksa zekâmı tecrübe için çözülmesi imkânsız bir bilmece mi uyduruyorsun?'

'Gerçeği söylüyorum.'

'Hem güzellik sermayeni işletmek hem de *aman*ına sadık kalmak! Bu nasıl olur?'

'Nasıl mı olacak?! İşte bundan da bir sahte vaziyet daha çıkıyor.'

'Anlat, merak ettim.'

'Biz dışarıya karşı iki namuslu kardeşten başka bir şey değiliz. Alber beni kibar dostlarına, evlendirilecek bir kız olmak üzere takdim ediyor. Bundan dolayı bazen evlenmek için zengin talipler çıkıyor. Beni onlara verecekmiş gibi görünerek Alber, bir hayli zaman bu talipleri oyalıyor. İşte bu kandırma süresinde geçiniyoruz. Bu evlilik adayı, ümidini kesinceye kadar bize yolunuyor. O çekildikten sonra başka bir aday buluyoruz ve bu işi, fuhşa düşmeden, namusluca geçinmek sayıyoruz.'

Bu tuhaf namus anlayışıyla epey zaman geçindiler. Artık sonra sonra Flora'nın av çekmek için tuzağın önüne konan iştah açıcı bir yem hizmeti gördüğünü herkes bir parça anladı. Ustalıklı sandıkları bu geçinme yolunun da sonu çıkmadı. Geçimleri pek daraldı. Artık ne Alber'in yaptığı resimler satılıyor ne de kimse bu şüpheli kardeşleri müzik, dil vs. derslerine çağırıyordu. Öyle bir zaman geldi ki bunların neyle geçindikleri bir muamma şekline girdi. Bir gün Flora yine ziyaretlerinin birinde garip garip itiraflarda bulunarak dedi ki:

'Bu dünyada cinayetsiz hayat olmaz.'

'Bu felsefeyi anlayamadım. Kim söylüyor böyle?'

'Alber.'

'Sen de bunu bir felsefe olarak kabul ediyor musun?'

'Hayır, fakat işte bunun için her gün Alber'le tartışıyor, kavga ediyoruz.'

'Bu karanlık, kanlı, vahşi felsefesini neyle ispat ediyor?'

'En büyük felsefe, kitap şeklinde yayınlanamayan hakikatlerdir. En küçük hayvanlardan insanlara kadar cinayetsiz

hayat olamayacağı gibi yalansız da hiçbir sosyal topluluk oluşamaz. En masumca görünen fiil ve hareketlerimizde birtakım cinayetler gizlidir. Bütün insanlarca bunlar hoş görülür. Çünkü bunları işlemeden hiçbir fert yaşayamaz. Meşru şekillere sokmak için bunların isimlerini değiştirmekle yetinirler. Görmüyor musun? Değil fertler, değil küçük topluluklar, koca koca milletler bile cinayetsiz yaşayamıyorlar. Yalnız şu kadar var ki bu toplu kıyıma savaş adını vermekle meselenin kirini pasını silmiş oluyorlar.'

'Eh, sen buna ne diyorsun kızım?'

'Ne diyeceğim Fani, Alber'in bu kanlı felsefesi önünde çok sıkılıyorum. Bence savaş başka, ferdi cinayet başkadır. Ve cinayet daima cinayettir. Alber ne kadar uğraşsa da bu yanlış felsefesini bir hakikat olarak bana kabul ettiremez.'

O günden sonra Flora'yı artık görmedim. Raif Bey cinayetini gazetelerde okuyunca hemen bu iki sevdalı kardeşi aradım. Fakat bir yerde bulamadım. Bu kayboluş üzerine canilerin bunlar oldukları hakkında hiçbir şüphem kalmadı. Alber korkunç felsefesini nihayet talihsiz kıza kabul ettirmiş, dolayısıyla cinayetsiz hayatın mümkün olamayacağı görüşünün ilk uygulamasını zavallı Raif Bey'de göstermiş olacak..."

Remzi Efendi: "Madam, verdiğiniz bu samimi bilgilere teşekkür ederiz. Fakat bu iyiliğinizi tamamlamalısınız."

Fani: "Nasıl?"

Remzi Efendi: "Bu saatte canilerin bulundukları yeri bize haber vermekle."

"Ah işte bu mümkün değildir."

"Niçin?"

"Çünkü o zavallılar bu saatte hiçbir yerde değildirler. Artık yaşamıyorlar. İlahi adalet yerini buldu. Cehenneme bir araştırma memuru göndermek mümkünse bir diyeceğim yok."

Fani, zabıta memurlarını yanıltmak için mi böyle söylüyordu? Remzi Efendi'nin iki kaşı arasında beliren şüphe izlerinden zeki kadın hakikate dönerek, "Merak etmeyiniz. Sözümü resmi bir belgeyle ispat edeceğim," dedi.

Kadın salondan çıktı. Araştırma memurlarıyla kalan Mösyö Bernar sordu: "Affedersiniz, bizim bu canilerle tanıştığımızı nasıl anladınız?"

Remzi Efendi: "Onların en son ikamet ettikleri Kumkapı'daki evin mahzeninde bir klişe bulduk. Bunu kâğıda çektik. Çıkan resmi Alber sandık. Dolayısıyla bu resmin sahibini bulmak için İstanbul'un her tarafını aramaya başladık. Girip çıkmadığımız yer kalmadı. Nihayet bugün Kâğıthane sırtlarında size tesadüf ettik. Otomobilde oturuyordunuz. Maceranın devamını biliyorsunuz."

Remzi Efendi cebinden fotoğrafı çıkarıp Mösyö Bernar'a uzatarak: "Bu sizsiniz, değil mi?"

Bernar resme bakarak: "Evet, benim. Tastamam kendim. Alber birkaç defa fotoğrafımı çekmişti. Nasılsa camlardan birini mahzende bırakmış. Böyle bir tedbirsizlikte bulunduğuna ne iyi etmiş. Bu sayede sizinle tanışmış olduk. Karmaşık görünen bu cinayet de zabıta nazarında aydınlanmış oldu. Kim bilir sizi daha ne kadar süre beyhude yere üzecek uzun bir yorgunluktan kurtulmuş oldunuz."

Madam elinde küçük, şık bir ceviz çekmeceyle döndü. Mini mini bir anahtarla bunun kapağını açarak, "Zavallı katil dostlarımın sonsuz ve acı hatıralarını işte bu küçük mezara gömdüm. Bu kabri her ziyaretimde üzüntüm artıyor. Flora'nın kendileri için yazdığı bu cinayet belgesini okurken siz de bu caniler hakkında derin bir merhametle titremekten kendinizi alamayacaksınız sanırım," dedi. Kutudan dolgun bir zarfla beyaz bir ipekli mendil çıkarıp bu hüzünlü yadigârları burnuna götürerek, "İşte bu kâğıtlarla bu mendil, Flora'nın matemli titrek ellerinden aldıkları aselbent kokulu lavantanın kokusunu bile henüz kaybetmemişler. Ve bunu kaybetmemeleri için bunları sıkı sıkıya bu çekmecede saklıyorum. Bu kokuyu burnum aldıkça Flora'yı yanımda sanıyorum. Çünkü Alber ile o daima bu lavantadan sürünürlerdi," dedi.

Fani, zarfla mendili Remzi Efendi'ye uzattı. O da burnuna yaklaştırarak: "Hah, işte kuyuda bulduğumuz çengelli kurşunkalem de tıpkı böyle kokuyordu."

Bu ince, beyaz ipekli mendilin iki karşılıklı köşesine, biri erkek diğeri kadın iki fotoğraf yerleştirilmişti. Alber ile Flora'nın resimleri. Her ikisi de çok genç ve güzeldiler. Hele kız, çok olağanüstü, çekici fakat hüzünlü bir güzellikle gözleri alıyordu. Alber düzgün siması, başından siyah bir duman gibi fışkırmış gür saçları, biraz yana kaymış boyunbağı, belirsiz bir derinlikte idealini arayan gözleriyle ve giyiminde gösterdiği derbederliğiyle bir artist tipi görünümündeydi.

Gerçeğin ne olduğunu henüz çok iyi anlayamayan araştırma memurları, bu iki genç ve güzel caniyi, kendi mesleklerine ait olağanüstü iki örnek inceler gibi süzüyorlardı.

Fani, polis memurlarına iki zarf uzatarak: "Bunun biri, Flora'nın pek hüzünlü bir duyarlılıkla macerayı anlatışıdır. Daha doğrusu kendisiyle Alber hakkında yazdığı dokunaklı bir cinayet belgesidir. İkincisi, birincide anlatılan facianın sonunun aynı aynına gerçeğe uygun olduğunu teyit için İtalyan zabıtası tarafından verilen onay belgesinin suretidir. Bunları Türkçeye tercüme ettiriniz. Hakikat tamamıyla anlaşılır. Bize bir söyleyeceğiniz olursa buyurunuz. Bizi daima burada bulabilirsiniz."

26

Flora'nın, Fani'ye yazdığı itiraf mektubunun Türkçeye çevrilmiş sureti:

Sevgili Fani,

Sen bu mektubu aldığın zaman, ben sonsuzluğun kucağında hissiz uyumuş olacağım. Oh ne iyi!.. Çünkü benim için hissetmenin acı çekmekten başka manası yoktur. Pek fena ve üzücü hadiseler arasında top atan bir müflis gibiyim. Kaç gündür bu acı hayatla olan alaka ve hesaplarımı kesmeye uğraşıyorum. Bu genç yaşımda kendi kendimin idam fermanını yazarak ölüvermek kolay bir şey değil.

Fani, yer zalim, gök zalim, bütün tabiat zalim. Bu felaket dünyasında insan etrafına bakınıyor. Kendine yine

kendi cinsi insandan vefa arıyor. Onu da bulamayınca bu felaketlerin sonuna, acıların söndüğü karanlık kuyuya atılmak istiyor. Bu dünyanın bütün sıkıntılarına dayanabilmek için Cenabıhak aşkı yaratmış. Bu âlemde aşktan hayat boyu gülmüş, bana kaç mutlu insan gösterebilirsin? Aşk, gönlümüzde yaşayan müthiş bir coşkudur. En ölümcül hastalıklar gibi üç devresi vardır: Başlangıç, orta, son. Birincisinde kavuşma arzusuyla yanarsınız, ikincisinde hayal kırıklığına, üçüncüsünde tiksintiye uğrarsınız.

Aşk, iki kalbin karşı karşıya oynadıkları bir kumardır. Yenilen tarafın denizlerden, zehirlerden, iplerden, kamalardan şifa aradığı çok defa olmuştur. Çünkü yaradılış yaradılışa, mizaç mizaca, ahlak ahlaka, vicdan vicdana uymaz. Sevgi, görünüşte birleştirdiği gönülleri aslında çoğu zaman türlü uyumsuzluk, nefret ve felaketler içinde kıvrandırır.

Aşk için ruhun eğiticisidir, derler. Hayır yalandır. O, kendisine yakalanmış olanları birtakım taşkınlıklara sevkle bazen sersem, bazen deli, bazen arsız, bazen ahlaksız, Allah korusun bazen de katil eder. Her çocuk gibi ben de bu mektebe başladım. Şaşılacak bir hızla diploma aldım. Hayatın bütün arzularına karşı yalnız sevgide teselli arayan tecrübesiz her genç gibi ben de aldandım. Uçurumdan aşağı yuvarlandım, düştüm, indim, indim... İşte şimdi sana ebediyetin bir derin, siyah çukurundan sesleniyorum.

Fani, bu satırları sana vicdan denilen beşeri mahkeme huzurunda aklanmak için yazmıyorum. Çünkü o, ne sende var ne bende ne de bizim vicdansızlığımıza acıyacaklarda...

Ben sonsuzluğun bu uçurumuna riyadan, yalandan, aldatmadan kurtulmak için atıldım. Lanet bu kötülükleri birlikte ahirete götürenlere. Her şeyi olduğu gibi dosdoğru söyleyeceğim. Ne ölülerden şefaat isterim ne dirilerden dua. Ben artık hiçbir şeye muhtaç değilim. İnsanların benim hakkımda isteyecekleri bağışlama, temize çıkarma arzusu, insanlığı yani kendi kendilerini arındırmak ve teselli

etmek içindir. Çünkü her insan birbirine benzer. Her nefis günaha meyillidir. Onlar, bende kendilerini görmekten korktukları için kurtuluşumla ilgili görünüyorlar. Yoksa kim kime azizim. Açlıktan ölenlerin bazen ancak son nefeslerinde imdatlarına koşulduğunu hiç görmedin mi?

Fani, doğru söyleyeceğim fakat fıtraten bana benzerliklerinden dolayı kırgın olanlar şu ibretlik satırları karalayan zekânın doğruluktaki cesaretine lanet edeceklerdir. Lakin bundan bana ne gam! Ben hiçbir insanın lanetinin erişemeyeceği yere, bir hiçliğe karışmış olacağım.

Hayat bir maceradır. İlk nefesinizle başlar, sonuncusuyla biter. Bu sonsuz âlemde, bir ummanın dalgaları gibi her hayat, çırpına çırpına bir saadet sahili arar. Lakin kimse aradığı bu selamet limanını bulamaz. Saadet öyle bir seraptır ki elinizle dokunduğunuz gün dağılır. Etrafınızda bir şey kalmaz. Fakat bu hakikati tecrübe edenler uyanmış olmazlar. Yine arkasından koşmak için yeni seraplar ararlar. En büyüleyici, en mucizeli serap aşktır. Zehri sonradan duyulan bu Kevser'in[1] lezzetini ben, Alber'in kolları arasında tattım. Tecrübesizliğimin sürüklemesiyle bu serabı hakikat sandım. Kısa bir süre saadetin varlığına inandım. Onun varlığına inandırmak için Alber beni, ateşli kollarının üzerinde ne tatlı bir cennet ninnisiyle uyuttu... Bu rüyadan uyandığım vakit aşkın ruhu canlandıran neşesi gitmiş, yalnız öldürücü sarhoşluğu kalmıştı.

Ahlak âlimleri ne derlerse desinler. Horozdan, tavuktan ta file kadar bütün hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da erkeğin saldırısı önünde dişide, yaradılıştan bir boyun eğme meyli var. Erkek, ruhunun ateşlerini gözlerinden saçarak baktığı vakit kadın, benliğinin içinden, "Yaratılış vazifen budur, itaat et!" anlamında ilahi bir ses duyuyor. İşte bana da böyle oldu. Ne kadar namuslu, temiz, saf bir kızdım. Bu dünya diyarında yalnız bir büyükannem vardı. Yuvanın kenarından yavrularına kâinatı göstererek

---

1 Cennette bulunduğuna inanılan kutsal ırmak; cana can katan, hayat veren su, şarap.

hayatı, uçmayı öğreten bir çalıkuşu gibi masumiyetler içinde bana yaşamayı öğretirken, birdenbire Allah onu öbür dünyasına çağırdı. Bu koruyucu melekten mahrum kalınca etrafımı şeytanlar sardı. Bu iblislerin bana en hoş geleni Alber oldu. Şahinler kuyulara düşmekten korkmaksızın nasıl göklerde süzülerek uçarlarsa, ikimiz birlikte işte öyle dört kanatla uçurumların üzerinden havalandık.

Gönüllerimiz aşkla, ateşle, geleceğe güvenle dolu fakat keselerimiz bomboştu. Bizi dünyaya getirenler sanki "Allah'ın bitmez tükenmez havasını solumak bedavadır. İşte bununla yaşayınız," nasihatiyle bizi bu hayat sahnesinin ortasına kapıp salıvermişlerdi. Allah'ın birtakım faziletlerle, bağışlarla, marifetlerle müjdelenmiş kulları bulunduğu gibi, biz de kendimizi doğuştan sanatçı biliyorduk. Sanatçılarda idare, tasarruf fikri, yarın kaygısı, kazanç tasası olur mu? Sanatçı sanat için çalışır. Onun yüce zihnine, hayatın adi meşgaleleri giremez. Kasabı, bakkalı, ekmekçiyi düşünmek kaba insanlara özgüdür. Sanat onuruyla bağdaşmayan küfürlerdendir. İlhamdan beslenen zihinlerin gıdası maneviyatta, estetikte, yüceliktedir. Biz sanıyorduk ki bütün dünya bizdeki büyük sanat yeteneğinin tutkunudur, nereye gitsek bizi alkışlar bekliyor.

Biz bu zanla semasında, güneşinde, bulutlarında, şehirlerinin kubbe, minare ve takları, harabeleri arasında sanat perileri uçuşan Şark'ın dillere destan şiirselliğinden esinlenmek için İstanbul'a koştuk. Alber beni böyle kandırdı. Vapurdan Galata Rıhtımı'na çıktığımız gün, sokaklarda karınca gibi kaynaşan halkın içine kimliksiz, kişiliksiz birer meçhul, garip fert olarak karıştık. Kimse bizim büyüleyici varlığımızı, avuçlarından takdir edici sesler çıkararak karşılamadı.

Biz İstanbul'a gelmezden evvel kendimizi her şey biliyorduk. Fakat o diyara girince hiçbir şey olmadığımızı anladık. Bize derlerdi ki Şark'ta en cahil bir Avrupalı bile modern geçinir. Başta şapka, bir marifet ve deha simgesidir. Bu medeniyet şapkası altında Garp'ın pek çok

beyinsiz kafası, sürü sürü şarlatanı, ilim ve sanatın her dalında birer harika kesilmişlerdir. Avrupa'nın çavuşu orada general, sülükçüsü uzman doktor geçinir; yol işçisi birinci derecede mühendis olur. Türk, etrafındakilere medeni olduğunu göstermek için evini şapkalı mimara inşa ettirir. Nabzını şapkalıya uzatır. Parasını ecnebi bankalara yatırır. Alışverişini hep, kendi din ve milliyeti dışındaki işyerlerinden yapar. Türk asırlardan beri kanını, etrafını saran hasımlarına emdirdi. Gafletle sülük tutundu. Nihayet bünyesi zayıf, vücudu hasta düşerek ölüm döşeğine uzandı. Onu tedaviye uğraşır görünenlerin, sonunda birer cellat olduklarını anladığı gün reçeteleri yırtmaya, ilaçları dökmeye kalktı ama iş işten geçmişti. Bizim İstanbul'a seyahatimiz Türk'ün işte böyle şapkadan hile sezinlemeye, nefret etmeye başladığı bir zamana tesadüf etti.

Şehrin diğer sakinleri olan Rumlara, Ermenilere, Yahudilere gelince; bunlar, o kadar para âşığı çetin insanlar ki kendi milletlerinden olmayan sanatçılara metelik vermiyorlar. Sanat öğrenecekleri ustaları, işe başlamazdan evvel o kadar inceden inceye imtihana çekiyorlar ki bu imtihan sırasında onları hoca, kendinizi çırak sanırsınız.

Müzik, resim, dil hocalıklarının, bizim gibi hayalperestleri geçindirir birer sanat olmadıklarını pek acı tecrübeler neticesinde anladık.

Bir şey var ki işte yalnız o, her memlekette para ediyor: Güzel kadın. Bu ticareti ne kadar namuslu görünerek yaparsan o kadar makbul olursun. Biz bunun şimdiye kadar neredeyse hiçbir pazara çıkarılmamış bir türünü işletmeye başladık. Bu doğrudan doğruya fahişelik değil, bir nevi fındıkçılık,[1] kahpelikti. Mademki geçim derdi için Şark'a geldik, mademki havayla yaşanamıyor, elbette yeteneğimize göre uygun bir iş yapacaktık.

Alber beni zengin, terbiyeli, namuslu delikanlıların ortamlarına götürüyor, ben de onlardan birinin gönlüne

---

1 (Argo) Oynaşma, cilveleşme, fingirdeşme.

girmeye uğraşıyordum. Sonra evlilik vaadiyle bu âşığımı yolmaya başlıyorduk. Nihayet tuttuğumuz avın tüyü tüsü kalmıyor ya da saf delikanlı hakikati anlayarak bizden kaçıyordu.

Alber'le pek ateşli sevişiyor, birbirimizi başkalarından çıldırasıya kıskanıyorduk. Şu çok tuhaf kaderimize bakın ki aramızdaki şiddetli sevgi, başkalarının sevdalarıyla beslenerek devam edebiliyordu. Bu ince hilemiz anlaşılır gibi oldu. Aldatma tuzağına artık bir aşk serserisi düşmüyordu. Yiyecek, içecek, giyecek ve yatacak yer o kadar pahalılaştı, öyle müthiş yoksulluk anlarına maruz kalmaya başladık ki eğer insan soymayı becerebileceğimizden emin olsak, artık kesata uğrayan fındıkçılığı bırakıp yan cebimize bir revolver, belimize bir kama sokarak geceleri sokaklarda yolcu çevirmeye çıkmakta hiç tereddüt etmeyecektik. Ölmemek için öldürmek felsefesi misk gibi burnumuzda tütmeye başladı. Çünkü bu siyah muhakeme gözlüğü altından bütün dünyaya bakarak ölmeyenlerin, gizli-aşikâr çeşitli yollarla öldürerek yaşadıklarını açıkça görüyorduk. Çünkü bazı insanların bembeyaz keten örtülü, çiçeklerle süslü sofralarda nefis etler, bazılarının toprakla karışık otlar yemeleri; bazılarının yaldızlı tavanların göz kamaştıran süslerine gömülerek huzur içinde uyumaları, bazılarının kâh kalbur gibi akan kâh ateş gibi yakan gökkubbe altında çukurlara kıvrılarak yatmaları ne demektir? Tabiat sahasındaki hayvanların inleri, kuşların yuvaları hep birbirine benzediği halde, hayat tarzınca insanlar arasında görülen bu büyük zenginlik ve yoksulluk farkı neden ileri geliyor? Asırlardır dereler gibi kanını döken insanlık, aradığı gerçek adaleti hâlâ bulamadı. Herkes için olamayan hazlar, refahlar büsbütün yok olsun. Lanet, insanlar arasına yerden göğe kadar farklar, nifaklar koymaya uğraşanlara...

Bugün insanlığın muteber ve yüksek kürsülerinde ilim ve medeniyet hutbesi okuyan sırtı pek karnı tok, büyük-

lük taslayan, ilim ve bilgisiyle övünen felsefe hocalarının zamanın gereğine göre söylenmiş temkinli, klasik sözlerinden ziyade, köşe başında haykıran sefil, cahil, fakat felsefesi pratik bir bilgiden saçılan aç, kötü niyetli filozofun halkın kanına döktüğü zehirler dünyayı sarıyor, sarsıyor. Avrupa sefilleri yoksulluklarının, felaketlerinin sebeplerini tahlile uğraşıyor, sorumluları arıyorlar. Şark'ta öyle değil. Mütevekkil,[1] fatalist halk iyiliği de kötülüğü de nasipten biliyor, boynunu büküp bekliyor.

Biz Garp'tan Şark'a böyle zehirlenmiş geldik. Yoksulluğumuz arttıkça, sefil köşelerde bazı geceler aç yattıkça, muhteşem evlerin manzaraları, şık otomobillerin homurtuları, zengin mutfaklardan gelen yemek kokuları bizi kudurtmaya başladı. Bir Bolşevik taburuna rastlasak, biz de baltalara sarılarak dünyayı yıkıp yakacak, otel, saray, banka, lokanta hiçbir şey bırakmayacaktık.

Alber, servet, medeniyet, insanlık, merhamet aleyhinde müthiş nutuklarıyla her gece beni zehirliyordu. "Ah Floracığım!" diyordu. "Ah, ben yalnız olsam yoksulluğumu bu kadar dert edinmem. Seni gençlik zevklerinden, eğlencelerinden, rahat hayattan yoksun gördükçe bitiyorum. Sana olan büyük aşkımda, mesut olmadan evvel galiba cani olacağım."

Ben bu müphem, karanlık sözler karşısında pek iyi seçemediğim bir uğursuzlukla titriyordum. Alber'in bu uğursuz cümlelerden maksadı neydi? Biz nasıl cani olacaktık? Kimi öldürecektik? Yoksulluğun bazen tahammülümüzü yakan işkencesiyle kıvrandıkça ben de dehşetli bir yıkıcı kesiliyordum. Fakat biraz karnım doyduğu ve küçük bir eğlenceyle sinirlerim yatıştığı zamanlar kadınlık, incelik ve şefkatim üstün geliyor, vurmak, öldürmek kelimelerini duyunca nefretle inliyordum.

Biz manen, maddeten böyle, bu vaziyette, bu zihniyetteyken Madam Parsıh'ın evinde Raif Bey'e rast geldik.

---

1 Allah'a güvenen, tevekkül eden.

Şişman, şen, şakacı, sevimli, zevkine, sefasına düşkün bir ihtiyar. Beni görünce bu geçkin çapkının iştah ufkunda sanki bütün gönlünü ısıtan, hayallerini aydınlatan, ümitlerini uyandıran, arzularını gençleştiren bereketli bir güneş doğdu.

İlk buluşmada zavallı adamın gönlü, çıralı ağaçtan yapılmış bir tahta perde gibi bana tutuştu. Sohbet esnasında can çekişiyormuş gibi bir süzgünlükle gözleri bana kayıyor, kendini kaybederek yaptığına şaşırıyor, ölüyor, bitiyordu.

Aşk defterime kaydolunanlar arasında hiç bu kadar geçkini yoktu. Ben, bu son turfanda sevdaya, gençliğimin bütün şaşkınlık ve alaycılığıyla gülüyordum. Bazen de yanılmış olabileceğimi düşünerek kendi kendime, "Bu adam beni sevse sevse ancak bir büyükbaba duygusuyla sevebilir," diyordum. Fakat çok geçmedi. Yanılmış olduğumu anladım. Meğer o beni en ateşli bir genç coşkusuyla seviyormuş. Günde birkaç defa gelip beni bulmayı, görmeyi önemli, büyük bir vazife şekline koydu. İkimiz baş başa yalnız kaldığımız zamanlar pek acayip tavırlar alıyor, renkten renge giriyor, dudaklarından karşı konulması imkânsız bir kalp taşkınlığının verdiği titremeyle anlaşılmaz, boğuk, kesik, mahcup kelimeler döküyordu. Nihayet bir gün, bize Beyoğlu'nun en tanınmış lokantalarından birinin özel bir odasında verdiği ziyafet esnasında, Alber'in beş on dakikacık yanımızdan ayrılmış olmasından yararlanarak yine büyük bir itirafta bulunacağını anlatan garip tavırlar almaya başladı. Aradığı cesareti bulmak için benim kadehimle tokuşturarak dolu bir şampanya dikti, bir iki kekeledi. Gulugululamaya hazırlanan bir baba hindi gibi kızardı. Kadehini benimkiyle beraber bir daha doldurdu. Oh, sonunda iki şampanya arasında yeni konuşmaya başlamış bir çocuk saflığıyla, "Flora, Floracığım," dedi. Heyecandan kesildi. Gözlerimiz birbirine dikili, bu heyecanlı anın önemli birkaç saniyesini, bu ihtiyar çapkının kalp çarpıntılarını dinleyerek sessizlikle geçirdik. Nihayet, evet

nihayet pek dayanıklı, zorlu bir söz kumaşı yırtar gibi, şu birkaç kelimeyi parçalayabildi: "Flo... Floracığım... Sana önemli bir şey söyleyeceğim." Ben de işiteceğim bu önemli itiraf sırrının büyük merakı altında biraz ezilip büzülerek, "Buyurunuz," dedim.

O, yürek çarpıntılarının dalgaları içinde kesilen nefeslerini birbirine eklemeye uğraşarak devam etti:

"Fakat söyleyeceğim şeye hiç ama hiç şaşmayacaksın. Bu... bu... bunun ne kadar ta... ta tabii bir şey olduğunu sonra sana ispat edeceğim."

"Mümkün olduğu kadar şaşmamaya çalışırım."

Önümde, rolünü alkışlanmaya değer büyük bir ustalıkla oynayan bir aktör gibi dize gelerek:

"Fufu... Fuloracığım..."

"Efendim..."

"Benim eşim... of... yok... hayır... eşim olmak ister misin?.."

Bu teklifi işitince, sahnenin tabii komikliği karşısında gülmekle, ihtiyara acımak halleri arasında şaşırarak duraksadım. Bu acayip ötesi tuhaf teklifi kesinlikle ve kahkahalarla reddedivermekle ihtiyara amansız bir felç darbesi indirmiş olmaktan korktum. Çünkü zavallının hali o kadar acıklı, o kadar gülünç, o kadar acınasıydı ki... Ben de böyle bir teklif karşısında her namuslu kızın alacağı bir sıkılganlık tavrıyla utanarak önüme baktım. Biz böyle komediyi idare etmenin en zor bir anındayken Alber imdadımıza yetişti, bizi kurtardı.

* * *

O gece odamıza çekildiğimiz zaman günün macerasını gülerek anlattım. Alber, benim bu gülüşlerime hiç katılmadı. Bilakis ciddi bir düşünceyle somurttu. Sordum:

"Ne düşünüyorsun?"

"Bu anlattığın macera hafiflikle değil, pek ciddi düşüncelerle karşılanmalıdır."

"Ha anladım, evlilik vaadiyle birçok kimseye oynadığımız yoluntu komedisini bu ihtiyara da oynamak istiyorsun."

"Öyle değil mi ya? Raif Bey için çok zengin diyorlar. Kendisi o kadar görünmek istemiyor ama ben araştırdım. Yetmiş seksen bin liralık, belki de daha fazla zengin bir adammış. Dişsiz bir bekâr ihtiyar, bu kadar parayı neresine yiyecek?"

"Her birikmiş servette parasızların da hisseleri, hakları vardır. Zaman felsefesi bu değil mi? İhtiyarın yüzüne gülelim, hissemizi çekelim."

"Yüksek bir zekâsın Flora..."

Bu yaşama pahalılığı içinde açlığa, belki de ağır ağır gelecek bir ölüme mahkûm kalanların yüreklerinde sine sine tüten bu Bolşevizm kanunundan daha meşru bir kazanç yolu olur mu? Evlilik vaadiyle ihtiyarı yolmaya karar verdik.

* * *

Altı yedi ay sonra Raif Bey'le nikâhımız kıyılacaktı. Haliyle bu birkaç aylık bekleme süresine aşılması mümkün olmayan birtakım engeller koyduk. Mutlaka bu süreyi geçirmek lazımdı. Uygunsuzluğundan dolayı Alber, bu evliliğe güya karşı görünüyor fakat sanki yine meseleyi benim kararıma bırakıyordu. Ben de ihtiyarın bana şiddetle ateşlenmesine karşı hissiz kalamayarak, onda gençlerin de tercih edip sevebilecekleri birçok erdemler görüp tutulmuş gibi bir rol oynuyordum.

Raif Bey, yaşına göre pek ateşli bir sevdaya düşmüş olmakla beraber yine geçkinliği gereği tedbirli, ileriyi düşünen, tutumlu bir âşıktı. Duygusunu menfaatleriyle ölçerek, mümkün olabildiği kadar onlara uydurmaya çalışan tecrübeli kimselerdendi. Eskiye kıyasla biz, arada bir uzunca aralıklarla aç kalma tehlikesinden kurtularak düzenli bir şekilde yiyip içiyorduk. Müstakbel kocamın aşk cömertliğinden elde edebildiğimiz fayda hemen hemen bundan ibaret gibiydi. Sevdalım, bizi yedirip içirmedeki bu lütfuna karşılık, gerçekleşecek evliliğimizin meşruluğuna dayanarak Alber'in yanında arada bir bana sarılmaya kalkışıyor, ani saldırışlarla alnıma, enseme, kollarıma küçük öpücük-

ler kondurma sarkıntılıklarından kendini alamıyordu. Alber, beni gençliğinin bütün kaynar kanıyla sevdiğinden, ihtiyarın bu sarkıntılıkları karşısında delikanlının gözleri ateş kesilmiş demir gibi parlıyor, sinirleri kopacak bir gerginlikle çekiliyor, vahşi bir hücum iştahıyla dişleri meydana çıkıyordu. Bizim evlilik vaadimiz kuru bir aldatmadan başka bir şey değildi. Alber, bu yalancıktan evliliğin o gülünç fırsatçılıklarına bile tahammül edemeyerek herifi boğmaya atılmak öfkesiyle sarsılıyordu.

Nişanlım şimdilik pek cömert davranamayışını telafi için, evlendikten sonra beni İstanbul'un en ferah köşklerinde, yalılarında oturtacağını, otomobillerde gezdireceğini, prensesler gibi giydirip kuşatacağını, mutfağımızda kuş sütünden başka her şeyin bulunacağını, kısacası beni birinci sınıf hayatla yaşatacağını yağlandıra ballandıra anlatıyor, bu parlak vaatlerle gerdeğimizi hızlandırmaya yol arıyordu. Onun bu sayıklamalarına Alber'le ben aramızda gülüşüyorduk.

* * *

İki tarafın vaatten ibaret olan bu komedisi bir müddet sürdü. İhtiyarı istediğimiz gibi yolamadığımız için Alber sinirleniyordu. Engellerle karşılaştıkça Raif Bey'in coşkun sular gibi taşan, köpüren aşkını kabartmak için Alber, bu evliliğin gerçekleşmemesi için türlü engeller, pürüzler çıkarmaya kalkıştı. Bu şekilde zavallıyı gaza getirerek evire çevire yolacaktık. Onu, en amansız isteğinde böyle tehdit usulüyle iyice sızdırmaya başladık. Fakat bu aşk ineğini herhalde umduğumuz kadar bir bereketle sağamıyorduk.

Bir gün üçümüz beraber otururken Alber birdenbire öfkelendi. Bir parlayıştır parladı. Bu dengesiz evliliğin gerçekleşmesinin imkânsız olacağını, artık bu damat adaylığına, bu buluşmalara, bu gülünç kurlara bir son vermek gerektiğini söyledi.

İhtiyarın benzi uçuyor ve dudakları titriyor, gözleri derin bir ümitsizliğin ıstırapları içinde bayılıp sönüyor, varlığı

eriyor gibiydi. O gün zavallıyı neredeyse yarı ölü bir halde bıraktık. Alber'in bu şiddetli karşı çıkışı üzerine, güya ben de bu acı ayrılığın etkisiyle Raif Bey için fitili aldım. Nihayet bir gün dayanamayarak kardeşimin yanından gizlice âşığıma kaçtım. Onu, Kulekapısı'ndaki dairesinde pek acınacak bir bitkinlik içinde buldum. Hemen teselliye atıldım. Biz iki ayrılık acısı çeken olarak birbirimize derdimizi yanarken, dairenin zili yerinden koparılıyor gibi bir sesle duvarları çınlattı; yüreklerimizi de beraber çırpındırdı. İhtiyarı ikna için oynadığım bu sadık, fedakâr sevgili rolünü o kadar masumca ve başarıyla oynuyordum ki yalnız onu aldatmaya değil, kendi kendime bile inanacağım geliyordu. Bu öfkeli ziyaretçinin Alber olduğunu anladık. Kapıyı açalım mı, açmayalım mı? Hızla çözülmesi gereken bu zor mesele önünde ikimiz de sararıp soluyor, ani bir karar veremiyorduk. Benim duvardan pencereye, pencereden kapıya atılıp dövünmelerimi görmeliydiniz. Bizim bu tereddütlerimiz esnasında kapının çıngırağı çırpınıyor, çalkanıyor, paralanıyordu. Nihayet açmaya karar verdik.

Talihsiz ihtiyar, aşk ve tehlikenin verdiği cesaretle birdenbire gençleşti, dinçleşti, yiğitleşti. Kapıyı açtı, yirmi yaşında bir tiyatro kahramanı atılışıyla Alber ile benim arama girerek, "Önce beni öldürmeden onun kılına dokunamazsın. Çünkü o masumdur. Her kabahat benimdir," dedi.

Güya biz her bakımdan denk iki sevdalıydık. Ölümle dalga geçecek kadar birbirimizi seviyorduk. Ben, her tehlikeyi göze alıp onun yanına kaçıyordum. O, her dehşete göğüs gererek beni savunuyordu. Alber ile ben gülmemek için koparacak gibi dudaklarımızı ısırıyorduk. Dehşetli bir facia sahnesi geçirdikten sonra Alber, üzüntü ve öfke bürümüş gözlerinin bütün tehdidiyle ihtiyara, "Artık bizi unutun. Bu kız sizin için değildir. Yoksa müthiş bir intikama maruz kalırsınız," diye bağırarak beni önüne kattı, daireden çıkardı. Ayrılırken ihtiyarla fırlattığımız son bakışlarda daima birbirimizin olduğumuzu, dünyadaki en korkunç tehditlerin tesirsiz kalacağını gözden göze sessizce ve açık seçik anlatıyorduk.

* * *

Bu tehdit, yıldırma, birkaç haftalık ayrılık, bozuşma, barışma olayları, sahneleri tekrarlandı. Halimiz her an birbirlerinden ayrılmaya uğraşıp da başaramayan belalı sevdalıların sürüp giden maceraları gibi müzmin bir devreye girdi. Fakat ne yapsak ihtiyarı istediğimiz gibi yolamıyorduk. Bizim amacımız ise onun bütün servetine mirasçı olmaktı. Gönlü tamamen bizimdi. Niçin parası da bütün bütün bizim olmasın?

Bu arzumuzu gerçekleştirebilmek için Alber türlü türlü projeler kurdu. O ana kadar cinayet aklımızda yoktu. Ya da böyle kötü bir niyeti olsa bile Alber bunlardan bana hiç bahsetmiyordu. Uygulamaya kalkıştığı son plan şuydu: Bütün servetiyle beraber başka bir memlekete gitmemiz şartıyla, benim Raif Bey'le evliliğe razı olmuş görünmem. Hemen ertesi gün yola çıkmak üzere onu bir bavul içinde bütün parasıyla bizim eve getirmek, o gece içirip iyice bir sarhoş ettikten sonra soymak, sızmış bir halde evde bırakarak kaçıp gitmek...

Ben bu projeyi ehvenişer gördüm. Derhal uygulamaya başladım. Uzun itirazlara kalkışmaksızın Raif Bey teklifimizi kabul etti. Emlakinden satabildiklerini sattı. Bankalardaki hesaplarını kapattı. İstediğimiz gibi bunların hepsi evvela bir bavula ve sonra Raif Bey'le beraber bizim Kumkapı'daki evimize girdi. İhtiyar âşığım o gece bizde kalacak, ertesi gün üçümüz birlikte Avrupa postasıyla İtalya'ya hareket edecektik...

* * *

Evde nefis mezeler, içkiler hazırladık. Bavuldaki servet bizi en parlak hayallerin yaldızlı tepelerine uçurarak hayatın o ana kadar bize nasip olmayan refah, saadet, zevk ve eğlencelerini ayaklarımızın altına seriyordu. Bu paranın miktarını ben kırk bin lira tahmin ediyordum, Alber elli bin...

İhtiyar âşığım, içkiden önce bu büyük başarısının gurur ve neşesiyle sarhoş olarak kadeh kadeh üzerine yuvarlıyor, benim açık ense, gerdan ve kollarıma en sevdiği bir

yemişe göz atan aç bir çocuğun yutkunduran iştahıyla bakıyor, Alber de onun, bu sırnaşma niyetinin gerçekleşmesine fırsat vermek için sık sık dışarıya çıkarak bizi yalnız bırakıyordu. Zavallı adamcağız, tenimin dudaklarına verdiği hararetle tutuşuyor, coşup baygınlıklar geçiriyordu.

Raif Bey sandalyesi üzerinde şakuli[1] oturuşunu kaybetti. Yıkılacak bir duvar gibi kâh sağa kâh sola, öne arkaya çarpılıyordu. Biz onu bir ayak önce düşürmek için daima içkiyle suluyorduk. Birdenbire ihtiyarın neşesi hastalıklı bir hale döndü. Sunduğumuz kadehleri artık eliyle reddetmeye başladı. Tam olarak bilincini kaybetmesini bekledik. Garip hal! Hayır, kendini bütün bütün kaybetmiyor, biz Alber'le konuşurken arada bir söze karışarak düzgünce lakırdılar savuruyordu. Demek zihni, etrafında olan biten şeylerin hâlâ farkındaydı. O anın en önemli kararını vermek için Alber'le görüşmeye ihtiyacımız vardı. Böyle tehlikeli bir şeyi, her odasında başka bir kiracı bulunan bir evin koridorunda ulu orta konuşamazdık.

Geniş bir içki masasının başında üçümüz bir sıraya oturuyorduk. Raif Bey, başı oturduğu sandalyenin arkalığına dayalı, gözleri kapalı, fakat bütün ruhuyla kulaklarını bizim edeceğimiz fısıltılara vermiş gibi duruyordu. İhtiyar zampara, çeşitli milletlerden kadınlarla çokça düşüp kalktığından, her dilden bir parça anlardı. Onu kuşkulandırmamak için İtalyanca fısıldaşmaya bile korkuyorduk. Alber'in de en iyi bildiği dil Fransızcaydı. Cebinden bir kâğıt çıkardı. Masanın üzerinde lambanın ışığı altına girerek kurşunkalemle şu soru cümlesini yazdı: "Ne yapacağız?" Elinden kalemi alarak aynı kâğıdın üzerine şu cevabı yazdım: "Zavallı adamı dinlenmeye terk edelim."

Alber hiddetle kalemi elimden aldı. Aramızda şu yazılı konuşma başladı:

"Eğleniyor musun Flora? Biz onu sızdırıp da yüzüne bakmak için buraya getirmedik. Şu saatte kaderimizin dönüm

---

1 Dik, düşey.

yerindeyiz. Hayatımız bu dakikada göstereceğimiz cesaret, cüret, akıllılık veya ahmaklığa göre bir şekil alacaktır. Şurada, elimizin altında bavulun içinde elli bin lira yatıyor. Bu fırsat insanın ömrü boyunca iki defa eline geçmez."

"Öyleyse ne duruyoruz. Bavulu alıp usulcacık kaçalım."

"Hay çocuk hay!"

"Neden?"

"Bu sızmış gibi duran ihtiyar, arkamızdan hemen zabıtaya koşarak telefonla birbirine bağlı bütün merkezlere olayı fısılatır fısılatmaz iğne deliğinde olsak iki üç saatin içinde bizi çalyaka ederler."

"Eh ne yapalım?"

Alber'in gözleri büyüdü. Hain, vahşi bir ifadeyle derin derin yüzüme baktı. Elinde kalem, titreyerek kâğıdın üzerine şu canice kelimeleri çizdi:

"Vücudunu dünyadan kaldıralım."

"Of... Dur... Bayılacağım."

"Kadınlık istemez Flora!"

"Yok, yok olamaz. Bu kadar kahpece cinayete müsaade edemem."

"Onu öldürmeden bu servete konamayız. Çünkü bir paranın iki sahibi olamaz."

"Aman ne alçakça, ne korkunç düşünce."

"Aldanıyorsun Flora. Her diri, ölmek için yaşar. Bu, altmışına yaklaşmış adamın ömrünü birkaç sene kısaltmak zannedildiği kadar büyük bir cinayet değildir. Bu servetle aşk, bu ihtiyarın dudaklarında pörsüyüp kepaze olacağına bizim zihnimizde ışıldar. Kollarımızın arasında mesut olur. Çünkü bu servettir ki ona seninle evlilik gibi gülünç bir arzu cesaretini veriyor. Şahsıyla beraber ihtiyarlığı da rezil ediyor."

"Zamane felsefesini bu yeni fikirlerle ne kadar süslesen de bu cinayetin meşruluğuna beni inandıramazsın."

"Senin kanaat veya inkârınla hayatın tabii, hayvani düsturlarından hiçbiri değişmez. Söylediklerimde ne taze bir felsefe vardır ne de yeni bir fikir. Bu milyonlarca yıllık

kadim dünyanın gidişi, hep o eski gidiştir. Malına, tahtına, saadetine mirasçı olmak için insan insanı öldüregelmiştir, öldüregider. Tarihin her sayfası ve karıncadan file kadar her mahluk arasında devam eden hayat kavgası bunu sana ispat eder."

Mücadelemiz uzadı, önümüzdeki kâğıt yazıyla doldu. Madam Parsıh'ın evinden balık dolması ve pasta sararak getirmiş olduğumuz Ermenice bir gazete ayaklarımızın altında sürünüyordu. Alber bunu yerden aldı. Kenarına birkaç cümle sıkıştırdı. Bana olan aşkından dolayı bu cinayeti işleyeceğini, bu önemli, evet bu müthiş anda birlikte hareket etmemiz gerektiğini aceleci ve heyecanlı sözlerle anlatmaya uğraşıyordu. Biz böyle kâğıt üzerinde bir cinayet denklemini çözmeye uğraşarak çekişirken, Raif Bey'in başı büsbütün iskemlenin arkasına düştü. Zavallı adam ölümün başlangıcı olacak son uykusunun ağır uğursuzluğu içinde horlamaya başladı.

Ben yarı mağlup yarı nefretle sustum. Benim bu pes etmiş halimi görünce elleri masada, gözleri, ahirete yollayacağımız talihsiz adamın şimdi dostlar arasında uyuduğuna emin görünen, içkiyle biraz morarmış, evlilik mutluluğundan gelen rahatlıkla gülümseyen yüzünde Alber, vahşi bir niyetle düşünüyordu. Raif Bey'in idam kararı aramızda verilmiş gibiydi. Cinayetin planlanması bitmiş, şimdi uygulama kısmı kalmıştı. Of, bu nasıl olacaktı? Ömrümüzde hiç adam öldürmemiş ve öldürülürken de görmemiştik. Pek acemi canilerdik.

* * *

Alber bana bir şey söylemeden tasarladığı bu cinayetin nasıl yapılacağını da düşünmüş. Bulunduğumuz odada çocuk salıncağı kurmak için karşı karşıya duvara mıhlanmış iki kuvvetli halka vardı. Hazırlamış olduğu yeni, sağlam bir ipin bir ucunu bu halkalardan birine sıkıca bağlayıp ortasını ilmek ederek kurbanımızın boynuna ve öbür ucunu da diğer halkaya geçirecek, birdenbire çekivermek suretiyle bu iş olup bitiverecekti.

Alber bir uyurgezer gibi dalgın bir bakış ve dalgalı bir yürüyüşle kalktı. İpin bir ucunu halkaya bağladı. Ortasını ilmikleyerek öbür ucunu da öteki halkaya geçirdi. Raif Bey birdenbire gözlerini açıverirse bu korkunç hazırlığı görmesine engel olmak için ben de ilmekle o zavallının arasında duruyordum.

Tam ilmeği bu suçsuzun boynuna geçireceği sırada Alber'in içinde çarpışan iki zıt güç, canavarlıkla insanlık, sanki onlar da son bir hırıltıyla birbirini boğuyordu. Nasılsa kısa bir müddet insanlık duygusu galip geldi. Elinden ilmeği bırakarak masanın üzerine yüzüstü kapandı. Kaynaya kaynaya sessiz ağlıyordu. Sonra gazetenin kenarına şu sözleri karaladı: "Ah sevgilim, çok mustaribim, bana bir parça kuvvet ver." Benden cinayete destek bekliyordu. Halbuki üzüntü ve acıdan ben de bir külçe kesilerek masanın öbür tarafına yığıldım.

Allah'ım, insanın en azgın sapkınlık anlarında karşısına aklı başında bir nasihatçi çıkıp da yakasına yapışarak uçurumun kenarından çekse ne kadar cinayet tasarı olarak kalır, ne kadar haşarı bir tövbeyle canilikten kurtulur, ne kadar masum kan akıtılmaktan kurtarılmış olurdu.

Fani, Fani, dünyada hemen her şey tesadüf denilen bir sürüklenmenin içinde yuvarlanıp duruyor. Çevrenin, geçimin, terbiyenin, hasılı bizi iyi veya kötü yapan sebeplerin değişmesiyle, bu dünyada ne kadar kötü insanın yararlı ve yararlıların da kötü bir mahiyet alacaklarına şüphe etme.

Bizim gibi ağlayarak adam öldürmek zorunda kalan insancıl, merhametli canilere her zaman rastlanmaz. Bizi bu uğursuz yola sürükleyen sebeplerden birincisi, Raif Bey'in yaş, duygu ve kalpçe hiç denk olmayan benim gibi bir kızla âşıktaşlığa kalkması. İkincisi, bizim, mektepten çok, bu bozuk zamanın felsefesini hayatın kokuşmuş hadiselerinden edinmiş olmamız. Üçüncüsü, bavuldaki para... Evet, katil, bizden çok işte bu para desteleriydi. Bir de sinemalarda cinayet seyrede seyrede bu uğursuz

işi kanıksamış, onu adi, olması gereken, pek tabii olaylar arasında görmeye başlamıştık. Çünkü toplumsal hayat neredeyse cinayetsiz devam edemez bir hale gelmişti. Bunlar, vurgunculuk ve orada burada türlü adlarla toplanan güçlerin masumlar, zayıflar üzerine baskıları şeklinde ortaya çıkıyordu.

Tasarıdan uygulamaya geçince biraz şaşaladık. Fakat Alber kendini çabuk toplayarak kalktı. Gözyaşlarını sildi. Sahnede maharet göstermeye uğraşan bir tiyatro katili gibi, görünüş ve davranışıyla canileşmeye çabalayarak ilmeği tekrar eline aldı. Masum, gülümser bir neşe içinde horlayan Raif Bey'in boynuna geçiriverdi. Ayaklarını duvara dayayarak ipi bütün kuvvetiyle çekti. Zavallı adam iki halka arasında gerilen ipin ortasında morararak debelenmeye başladı. Ben odanın bir köşesinde vücudumdan pozitif, negatif elektrik akımı geçiyormuş gibi tiril tiril titriyor, cinayetin kâbusuyla ileri geri bir adım atamıyordum.

Alber'in sandığı gibi kurbanımız çabuk ölmedi. İlmek, caninin acemi ellerinde kâh gevşeyip kâh sıkışarak maktulün semiz boynuna gömüldükçe zavallıcağız bıçak altında depreşen, sıçrayan bir koyunun can havliyle kendini yerden yere atıyor, oda içindeki masa, sandalye, bütün eşya pat küt birer birer devriliyordu. Gürültüyü işiten aşağıki, yukarıki kiracılar cinayetten haberdar olacaklardı. Hissedilen tehlikenin büyüklüğü karşısında Alber gayretini artırdı. Fakat heyecandan kesiliyor, bu iri vücutlu adamın işini bitirmeye artık gücü yetmiyor, ipi gevşetince ölü diriliyordu. Bu cinayet böyle yarıda bırakılamazdı.

Alber, en yalvaran söz ve bakışlarla beni imdadına çağırdı. Gitmeye yüreğim dayanmıyor, uzun müddet seyirci kalmaya da bu pek tehlikeli ve son derece de nazik zamanın müsaadesi yoktu. Benim bu küçük tereddüdüm anında Alber, bütün kuvvetiyle ipe asıla asıla diyordu ki:

"Flora niçin yardıma gelmiyorsun? Cinayete bizzat karışmış olmamak için mi?"

"Hayır Alber, hayır, bu zavallıya çok acıyorum."

"*Santiman*la[1] hareket edecek sırayı çoktan geçirdik. Şimdi sen buna acırsan sonra bize hiç merhamet eden olmayacaktır."

"Of Alber, yüreğim dayanmıyor."

"Beni asmaya götürdükleri vakit yüreğin dayanacak mı? Cinayet mahkemesi huzurunda masum olduğunu ispat etsen de ben mahkûm olduktan sonra rahat yaşayabilecek misin? Ben bu cinayeti senin gençliğine bir refah sağlamak için yapıyorum."

Ağlaya ağlaya gittim. İpin bir tarafından tuttum. Gözlerimi yumdum. İkimiz de var kuvvetimizle üç dört defa asıldık. Gözlerimi açtığım zaman Raif Bey'in şişman gövdesini odanın ortasına hareketsiz uzanmış gördüm. Cesedinden ayırmaya uğraştığımız can çıkmış, biz cani olmuştuk. Bu öyle dehşet verici bir başarıydı ki sevinç yerine bizi tarif olunmaz bir üzüntü sardı.

Ah, bu ihtiyarın ölüşü, aşk yoluna kurban giden gençlerinkine hiç benzemiyordu. Alber, bavulun anahtarını aramak için cesedin ceplerini karıştırdı, buldu. Bize büyük bir servet vaadiyle bir hayat kıydırtan bu hazineyi açtık. Anlamadığımız Türkçe bazı evrak arasında para desteleri bulduk, saydık. Tam on iki bin liraydı. Biz elli altmış bin lira sayıklarken, hayalimizdeki paranın gerçekte böyle dört beş misli küçülüvermesi, bu cinayet önünde üzüntüden başımızı döndürdü. Şu zamanda on iki bin lira nedir? Bu parayla gençlik çılgınlıklarımızdan hangisini tatmin edebilirdik? Olsa olsa bununla Avrupa'da on iki ay, evet yalnız on iki ay refah içinde yaşanabilirdi. Bundan sonra nereye gitsek, her saat adli takipten de kendimizi korumaya mecbur kalacaktık.

Ben cesede bakmaktan korkuyor, tarif olunmaz bir etkilenmeyle titriyordum. Başımı duvara verdim. Ağlıyordum. Alber görülecek işleri hızlandırmak telaşıyla:

"Flora, bu gece kadınlığı bırak diyorum sana. Boğduğun bu adam için ne kadar gözyaşı döksen cinayetini

---

1 (Fr. *sentiment*) Duygu, his.

kimseye affettiremezsin. Onu öldürdük. Paralarına sahip olduk. Şimdi bizden daha çevik caniler, işi haber alsalar bizi öldürürler. Bu paraları da ceplerine indirirler. Dünyanın iç yüzü böyledir. Bu zincirleme şeklinde böyle gider. Servet sahibi olanlar, onu koruyacak ve idare edecek kadar da akıl ve kuvvete sahip olmalıdırlar."

"Bu kadar az para için cani olduk."

"Az mı? Düşün Floracığım. On iki bin lira değil, on iki kuruşumuz olmadığı için aç yattığımız geceleri düşün. Düşün ruhumun neşesi, düşün. Mandolin dersi vererek bu kadar bir serveti toplayabilmek için kaç yüz öğrenci bulmamız ve kaç asır yaşamamız gerekeceğini düşün."

* * *

Alber, cinayetimizin dehşetini hafifletmek için böyle işitilmedik bir moralle beni teselli etmeye uğraşırken, çenelerinin heyecandan takır takır birbirine vurmasına mani olamıyordu.

Şimdi ortada yatan cesedi ne yapacaktık? Onun demin ölüm ilmeğinin altında debelenen, çırpınan halinden çok, şimdi bu hareketsizliği bizi ürkütüyordu. Ölümün tamamıyla kapayamadığı aralık, adalet isteyen gözlerinin serzenişi önünde kaçacak yer arıyordum.

Gözlerimin yaşını ellerimin tersiyle silerek, "Bu ölüyü kaldırmaya ne papaz gelecek ne de hoca," dedim. "Bu vücudu örtecek mezarı biz mi kazacağız? Nereye kazacağız? Cinayetimizi nasıl saklayacağız? Etrafıma bakınıyorum, bütün çevre bizi ele vermek için hep birlikte dile gelecek sanıyorum. Çabuk söyle Alber. Yoksa ben bu morarmış yüzün, içine kan dolmuş gözlerin şikâyeti önünde çıldıracağım."

Alber, cinayeti tasarlarken cesedin ne yapılacağını da düşünmüş, dolayısıyla dedi ki:

"Ben aşağıdaki mahzeni niçin tuttum?.."

"Fotoğraf için."

"Hayır, fotoğraf bir bahaneydi."

"Mahzende bu ceset ne kadar süre saklanabilir?"

"Mahzende onun turşusunu kurmayacağız."

"Ya ne yapacağız?"

"Parçalayıp her bir organını bir tarafa atacağız."

Yapmaya mecbur kaldığımız bu insan kasaplığı işine karşı duyduğum nefretten vücudum ürperdi.

* * *

Vakit gece yarısını iki saat geçiyordu. Bütün kiracılar derin uykuya varmışlardı, evde ses yoktu. Cesedi bir battaniyeye koyduk. Dört ucundan tuttuk. Iklaya sıklaya merdivenlerden indirmeye başladık. Bir taraftan çıt olsa bizi şiddetli bir heyecan alıyor, bütün kuvvetimiz kesiliyor, ellerimizde yükümüzle beraber aşağı yuvarlanacak gibi oluyor, dehşet saniyeleri geçiriyorduk.

Bin korku ve tıkayıcı heyecanlar içinde mahzeni bulduk. İçeri girdik. Kapıyı sıkıca örttük. Lambayı bir tarafa koyduk. Cenazeyi soyduk. Üzerinden bir yığın giysi çıktı. Aman ya Rabbi, ortada yok edilmesi gereken ne çok şey vardı!

Şimdi bu *dislocation*[1] işi için alet edevat lazımdı. Bizim ne satırımız vardı ne baltamız. Alber'in usturalarıyla beraber ne kadar ekmek, yemek bıçağımız varsa getirdik. Üzerimize kan bulaştırmamak için sıvandık, çemrendik. Bu işin çabuk yapılması lüzumu önünde acıma duygumuz azalıyor, yavaş yavaş yüreklerimiz katılaşıyordu. Biz ömrümüzde bir tavuk bile kesip parçalamamıştık. Bu koca vücudu ayırmaya neresinden başlayacaktık?

Alber, "Maktulün kimliğini belirlemeye yarayacak en önemli organı başıdır. Evvela onu yok etmeliyiz," dedi. Usturalarla işe giriştik. Boynuna ilk usturayı vururken bana Raif Bey'i bir daha öldürüyoruz gibi geldi. Bir insan kafasının bedenden ayrılması sanıldığı kadar kolay bir iş değil. Boyun derisi, sonra gırtlak, damarlar, sinirler, adaleler kesilince bıçak kemiğe dayanıyor. Omurga kemiğinin parçalarını birbirinden ayırmak için çok uğraştık. Zor bela

---

1 (Fr.) Parçalara ayırma, parçalama.

bunu başardık. Çünkü telaştan, heyecandan ellerimiz titriyor, kulaklarımız uğulduyor, var olmayan gürültüler işitiyorduk. Bizi suçüstü yakalamaya gelenlerin ayak sesleri gittikçe yaklaşıyor gibi oluyordu.

Kesik başı bir tarafa koyduk. Şişman vücudu parçalamaya başladığımız zaman Raif Bey, karşıdan serzenişli ve lanetleyen gözleriyle bizi seyrediyordu. Artık o ne derse desin, biz cinayetimizin izlerini ortadan kaldırmaya mecburduk. O ana kadar bir ölüye dokunmamıştım. Çok korkardım. Çünkü başka bir âleme göçmüş ölünün uhreviyatından,[1] kendi diriliğime bir şey bulaşacak gibi gelirdi.

Bir iğne batsa, bir çakı ucu değse, bir kıvılcım düşse canı acıyan vücut, şimdi bu kadar kesip biçmeden niçin bir şey duymuyordu? Maktulün ruhlar âlemine karışan ruhu, vücudun işkencesine hiç tepki göstermeden bu yapılanları, görünmez yerlerden seyir mi ediyordu? Ölüm kimyasal bir olay mıydı? Bir nefes kesilmesiyle iş ne kadar değişiyordu?..

Ölünün yüzünde daima hayatın sonunu anlatan ifadeyi okur ve bütün dirilerin sonlarını görerek titrerdim. Fakat Raif Bey'in cesedini parçaladıkça, gözümüzde ölüm eski manasını kaybetmeye başladı. Bu vücudu lime lime parçalıyor, onun eski sahibi olan ruhun yerini bulamıyorduk. Ölümü ölüm yapan şeyin, papazların duaları, dinlerin ayinleri ve milletlerin ölü gömme konusundaki türlü türlü âdetleri, inançları olduğunu anlıyorduk. İnsanlar öteki dünya için mezarlıklar inşa etmeseler, bu ölü şehirlerini kurmasalardı, bir insan cesedi de çalı arasında kalıbı dinlendiren bir tilkininkiyle aynı şekilde ortadan kalkardı. İnsanlar, sevgili ölülerini ne kadar büyük özenlerle mermer mahfazalarda saklasalar da onları zamanın dişlerine kemirtmekten kurtaramazlar. Çünkü onun dönüştürücü dişlerinin giremeyeceği korunaklılıkta bir yer yoktur. Çünkü zaman, bir firavun cesediyle bir fare ölüsünün sonlarındaki

---

1 Ahiretle ilgili, ölünün manevi hali.

eşitliği sağlayan güçtür. Çünkü tabiat, bir vücutta verdiğini son zerresine kadar geri alan en müthiş alacaklıdır.

Alber, bu yolda bir felsefe yürüterek usturalar ve bıçaklarla doğradığımız cesedin kasap dükkânlarında gördüğümüz öküz etlerinden hiçbir farkı olmadığına beni iknaya uğraşıyordu.

* * *

Biz Raif Bey'i öldürdük. Ona kısas[1] olarak şimdi bizi yakalayıp da öldürmesinler. Telaşımız buydu. Biz, ağlayarak adam öldüren ince duygulu caniler, acemi kasaplardık. Hayatımızı zamanın felsefesine uydurmaya çalışa çalışa aceleden ne yaptığımızı bilmez bir şaşkınlıkla yukarıki odamızdan elimize her ne geçerse bez, kâğıt, gazete, torba aşağıya indirip, kestiğimiz uzuvları bunlara sararak ayrı ayrı paketler yapıyorduk.

O sabah ortalık ağarırken Alber kafayı, kolları, bacakları koltuğunun altına alarak birkaç sefer gidip gelmek üzere her birini bir tarafa, denize, çevredeki viranelerin kuyularına, mahzenlerine attı. Ertesi gece iç organlarını da evvela parşömen kâğıtlara, sonra bezlere sarıp sarmalayarak başımızdan defettik. Daha ertesi gece, maktulün üzerinden çıkan elbiseleri gaza bulayarak mahzende yaktık. Küllerini toplayıp helaya attık. Üzerine birkaç kova su döktük. Alber bana diyordu ki: "Raif Bey eceliyle vefat etseydi, şu zamanda cenazesi kim bilir kaç yüz lira masrafla kaldırılırdı. Biz onu bir kuruş masrafsız ebedi yurduna gönderdik. Bu şekilde din, âdet ve gelenek dışında barbarca cenaze kaldırışta şeklen bir başkalık varsa da gerçekte sonuç hep birdir. Altın buhurluklardan tüten kokular, mübarek ağızlardan yükselen dualarla götürülen cesetler hep aynı toprağa gömülüyor. Her iki kadavra da aynı tabiatın malı, dolayısıyla aynı kanuna tabidir. Tantanayla kaldırılanların ruhları, fakirce defnedilenlerinkinden başka bir yere gitmez."

---

1 Kasten adam öldürme ve müessir fiil suçlarında suçlunun işlediği fiile denk bir cezayla cezalandırılması.

* * *

Cinayetin bütün izlerini ortadan yok ettik. Yahut öyle sanıyoruz. Fakat onun, yalnız benim gönlümde onulmaz bir ukdesi, beynimin içinde her an sinirlerimi burkan simsiyah bir kâbusu kaldı. Nereye gitsem bu kara rüya beni takip ediyor, gömmenin şu ya da bu şekilde oluşuyla neticenin değişmeyeceği ve hakiki felsefe bakımından bir insan öldürmenin bir koyun boğazlamadan hiçbir farkı olmadığı hakkında Alber'in yürüttüğü dehşetli, tuhaf yorumlar beni teselli değil, şimdi büsbütün çileden çıkarıyor, üzüyor ve adeta deli ediyordu.

* * *

Biz pılıyı pırtıyı topladık. Konsolosluğumuza pasaportlarımızı vize ettirdikten[1] sonra kapağı İtalya'ya attık. Şark'tan ne tiksindirici bir ticaretle para kazanarak memleketimize dönmüştük. Raif Bey'in organları arkamızdan, denizlerden, kuyulardan, mahzenlerden bağırarak bizi tutuklattırabilirdi. Kesik başı Madam Parsıh'ın evinden gelen dokuma, patiska ve gazeteye sarmış ve maktulün ağzından takma dişlerini, parmağından yüzüğü çıkarmayı telaş ve heyecanla unutmuş olduğumuzu sonradan düşündük. Bunlar ne büyük tedbirsizliklerdi.

* * *

Büyük günahlara karşı dinlerin açtığı bir tövbe kapısı vardır. Hakiki bir pişmanlıkla bu kurtuluş kapısına sığınanlar günahlarının affı ümidiyle teselli bulabilirler. Bizim gibi, tövbeyle affı mümkün olmayan günahkârların cezası dünyada darağacı, ahirette cehennem. Ne kadar serbest düşünsek, ahireti, cehennemi, her şeyi inkâr etsek de yine kurtuluş yok. Çünkü hayatımı kaplayan bu korkunç cinayet kâbusu, cehennemin dünyadaki bir şekli değil midir? Ben ahirete gitmeden bu cehennemde yaşıyor, yanıyordum.

* * *

---

1 Resmi bir evrakın üzerine "görülmüştür" anlamında işaret koymak, damga basmak.

Ben bu işkencedeyken Alber, çok iyi fark ettiğim zoraki bir güler yüzlülükle, çünkü biliyordum anlatılamaz bir uğursuzlukla kalben o da acı çekiyordu, soruyordu:

"Ne oluyorsun?"

"İşlediğimiz cinayetin kâbusu beni öldürüyor."

"Avamın inandığı birtakım gülünç şeylere ve özellikle ahirete, ceza gününe inanıyor musun?"

"Hayır."

"O halde neden korkuyorsun?"

"Birçok insan vardır cine, periye inanmayan. Fakat tekin olmadıkları iddia olunan yerlerde gece kalmaya korkarlar. İçimde bu cinayetin işlenmesine kadar varlığını şu anki açıklıkla hissedemediğim bir ikinci benliğim var ki daima beni kınıyor, lanetliyor, korkutuyor. Gözümde her şeyi kararartarak beni titretiyor. Ben buna cinayet kâbusu diyorum."

"Buna cehalet kâbusu demek daha uygundur. Neden korktuğunu bilmeden korkmak. Bu bir tür sinir halidir. Kuvvetli, kesin, açık fikirlere sahip olamayan kuruntulu insanların hastalığıdır."

"Alber niçin böyle söylüyorsun? İşlediğimiz cinayet bir kuruntu mudur? Ahirete inanmamakla dünya hakikatlerini nasıl inkâr edebiliriz? Korkunç bir cinayet işledik. Arkamızdan bizi suçlamaya yol açacak birçok ipucu bırakarak buraya kaçtık. Şu saatte Türk zabıtasının ellerinin hemen bizi enselemek için buralara kadar uzanmamış olduğu ne malum? Allah'tan korkma, ahirete inanma, fakat insani adaletten ürkmemek mümkün mü?"

"İşte en çok ben buna gülerim."

"Neye?"

"Katletmeyi katletmekle tamir eden, her cinayetten sonra bir cinayet de kendi işleyen beşeri adalete."

* * *

Raif Bey'in parası kendini maktul, bizi cani etmekle kalmadı, Alber'in büsbütün ahlakını da bozdu. Bu ahlaksız-

lık, yan yana çürüyen meyveler gibi bana da bulaşıyordu.

Cani ve zâni[1] olduktan sonra artık ahlakın çürümüşlükten uzak neresi kaldığına şaşılır, değil mi? Hayır, hiç öyle değil. Bu ince hususu sana şimdi ayrıntısıyla anlatamam Fani. Alber'le her kötülüğü işledikten sonra birbirimize sadık kalmamız da bir tür ahlaklılık sayılabilirdi.

Evvela küçük gördüğümüz bu on iki bin liralık servetle ömrümüzde hiç deneyememiş olduğumuz zevklerden, eğlencelerden tatmaya başladık. Evet, bu parayı, yarını düşünmeyen mirasyediler gibi hızla yiyorduk. Bittikten sonra ne yapacaktık? Kulpasına[2] getirebilirsek galiba bir cinayet daha. Bu paraların henüz yarısını bitirmemişken Alber, paranın diğer yarısıyla yanımdan kayboldu. Beni bir parasız bıraktı, savuştu. Birinci cinayet ve hırsızlığı beraber yaptık. İkincisini o bana karşı işledi. Çaldığımızı benden çaldı. Sordum soruşturdum. Roma'da Santa Lucia'da Eglantia adında bir kızla yaşadığını öğrendim. Hani ya benim için şiddetli, dinmeyen bir ateşle yanıyordu. Bu sonsuz aşkı ne oldu?

Of... O, benden sevdasını kestikten sonra ben onun muhabbetiyle büsbütün tutuştum.

* * *

Çok geçmedi. Alber'in bu Eglantia ile evliliklerini haber aldım. Nasıl oluyor da dinle, evlilikle, bütün kutsal değerlerle eğlenen o kâfir Alber, kilisede, bir papazın nefeslerinden saçılan İncil ayetleri önünde eğilerek evlenebiliyor? Fani, hayat ne kadar acımasız, zaman ne kadar zalim, talih ne kadar kötü ve alaycı. Artık yaşamak istemiyorum. Fakat önce intikam, sonra ölüm...

Hayatımın özeti bundan ibaret. Onu da senden başka anlatacak candan kimsem yok. Artık pek kısa kalan cani ömrümün feci sonunu belki yakında başkalarından duyarsın. Elveda azizem...

***

---

1 Zina eden kimse.

2 Kolpo, fırsat, dalavere.

Yine Fani'nin polis memurlarına bıraktığı birkaç İtalyan gazetesinde "Sen Lociya Cinayeti" başlığı altında yazılan açıklamaların en kısacası şuydu:

> Alber Kualkanti isminde zengin bir genç, o ana kadar meşru olmayan ilişkilerle sürdürdüğü derbeder hayatına bir son vermek isteyerek yine zenginlerden Matmazel Bruno Eglantia ile evlenir. Fakat Alber'in eski metreslerinden Matmazel Flora, sevdalısının bu yasal evlilikle kendisini yakasından atmasına tahammül gösteremez. Her nasılsa dün, yeni gelin güveyin Sen Lociya'daki özel odalarına girmeyi başarır. İkisini baş başa bulur. Revolverini çeker. İki kurşunla Alber'i yere serer. Üçüncüsünü kendi beynine çevirir. Hayatına son vererek eski âşığının ölüsü üzerine düşer. Bu kanlı sahnenin seyircisi kalan zavallı kadın, olayın şiddetiyle cinnet geçirir.
>
> İntihar eden katil Flora'nın ikametgâhında mahalle karakoluna ve diğer çeşitli adreslere hitaben yazılmış birkaç mektup bulunur. Flora, zabıtaya yazılmış olan ayrıntılı ve acılı itiraf mektubunda, Alber'le birlikte Şark'ta işledikleri korkunç bir cinayetten ceplerini Türk parasıyla doldurarak İtalya'ya döndüklerinden bahsetmiştir. Bu katmerli cinayet hususunda iki ülke zabıtasının birbirlerini bilgilendirmek için İstanbul'la soruşturma haberleşmesi başlamak üzeredir.

***

İtalyan zabıtasıyla haberleşerek gerçekleşen inceleme neticesinde Fani'nin ifadesi tamamıyla doğrulanmıştır.

***

Seyit Efendi: "Buna manevi kısas mı dersiniz? Tesadüf mü? İşte bizim ellerimiz canilerin yakalarına yapışmadan adalet yerini buldu."

Remzi Efendi: "Manevi kısas her zaman böyle hız ve kesinlikle gerçekleşmiyor. Avrupalılar tesadüfe 'polis memurlarının hükümdarı' diyorlar. Fakat daima kolaylıkla yüze gülmeyen tesadüfün ortaya çıkmasını beklemeyi bilmeli, dakika geçir-

meden onu hemen kucaklamalıdır. Bu bekleyiş çok sabır, inat, ısrar ve soğukkanlılık ister."

"Tesadüfü hazırlayan şeyler nedir?"

"Nasıl söyleyeyim. Yine tesadüftür demekten başka bir tarif bulamıyorum. Büyük bir cinayetin sırlarıyla birbirine bağlananlar, daima aralarında güvensizlikle yaşarlar. Birbirlerini ortadan kaldırmaya uğraşırlar. Genellikle de iş, cinayetten elde edilen getirileri aralarında her birinin açgözlülüğünü tatmin edecek şekilde paylaşamamaları yüzünden patlak verir. Alber'in, aşkından çıldırır göründüğü Flora'dan paraların bir kısmını kaçırması işte bu yüzdendir."

***

Genel müdürlükte polis memurları, bu konuyu tartışırlarken, Fazlı Paşa viranelerinin[1] birinde çıplak bir kadın cesedi bulunmuş olduğu haberi alındı. İkisi de yeni cinayetin soruşturmasına koştular.

***

Bitirirken

Tabiat her saniye katliamla meşgul bir kaygısız. O, bir insanla bir böceğin ölümlerinde fark gözetmiyor. Bir ölü yerine bin hayat fışkırtmak kuvvetindeki bu dinamik organizma makinesi, doğurduklarını çiğneyip geçiyor. Hayatın ilk sermayesi, düşünenleri utandıracak değersiz bir bollukta. Hayat, dengesini ölümde buluyor. Doğum olmazsa ölüm olmaz. Ölüm olmazsa doğum olmaz.

İnsanlar öldürme dersini tabiat babalarından alıyorlar. Flora, "Cinayetsiz hayat olmaz" diyor. Niçe[2] gibi bazı filozoflar

---

1 16. yüzyıl vezirlerinden Kara Fazlı Paşa'nın Binbirdirek Sarnıcı üzerindeki sarayı. 1660 yılında çıkan Ayazmakapı yangınında tarihe karışan yapıdan eser kalmamıştır. Çeşitli zamanlarda bazı suçların işlendiği ve gayrimeşru işlerin döndüğü rivayet edilen viraneye Binbirdirek Batakhanesi denmiş ve muhtelif hikâyelere konu olmuştur. Günümüzde Sultanahmet Mahallesi'nde yer alır ve Binbirdirek Meydanı olarak da bilinir.

2 Nietzsche.

da ölmemek için öldürmeyi mubah gösterecek mazeretler arıyorlar. Tabiat, mahluklarını her ne pahasına olursa olsun diğer hayatların zararına yaşamaya zorluyor. Müthiş bir kanun. Bu histe olan hayvanlarla ortak yaşamanın medeniyetle uzlaşması mümkün mü? Kanunlar, insanlığın bu vahşetini yenmeye uğraşıyorlar. Suçluyu cezalandırmak için bulunan çare yine öldürmektir. Zavallı insanlık kendi bağrını hançerlemek cinnetine bir tedavi serumu bulamayacak mı?

Heybeliada, 31 Mayıs 1921

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 93

Geçim sıkıntısı çeken Nafiz Efendi, dertlerini kadehlerde ve şişelerde boğarak nefes almaya çalışan bir akşamcıdır. Bir gün kaynanasının maaş koçanını çalarak kendini meyhaneye atar. Körkütük sarhoş halde eve dönerken kaynanasının hışmından kurtulmak için ona bir baş lahana alır ve peşine takılan mahalle çocuklarının alaylarıyla sallana kaykıla ilerlerken akşamın alacakaranlığında fark edemediği bir kör kuyuya düşer. Nafiz Efendi, mahallelinin ve polisin yardımıyla kuyudan çıkarılırken koltuğuna lahanasıyla birlikte bir de çıkın alır. Ancak çıkına sarılı olan şey, Nafiz Efendi'nin sandığı gibi lahana değil, kesik bir insan başıdır. Tesadüfen bulunan bu kesik baş, İstanbul emniyetini alarma geçirir. Sırlarla dolu bu korkunç cinayeti çözmek için görevlendirilen Seyit ve Remzi Efendiler kolları sıvayarak soruşturma ve sorgulamalara başlarlar. Bu baş kime aittir, neden kesilip kuyuya atılmıştır, bedenin geri kalanı neredediir ve asıl önemlisi katil ya da katiller kimlerdir?

Mizahı ve akıcı üslubuyla Hüseyin Rahmi Gürpınar, tek polisiye romanı olan *Kesik Baş*'ta gerilimli ve sürükleyici bir kurguyla okuru, 1900'lerin başında İstanbul'un ara sokaklarında, izbe köşelerinde, mezarlıklarında ve gizemli otellerinde başlayıp İtalya'ya uzanan bir dedektifliğe davet ediyor.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir.
Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer. Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786253 840440

